

Den anonyme unionskongen

En historiografisk analyse av hvordan fortellingen om Kong Oscar I har endret seg over 164 år, i den norske og svenske litteraturen.

KAJA KIRKERØD ELIASSEN

VEILEDER

Berit Eide Johnsen

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for Humaniora og Pedagogikk

Institutt for religion, filosofi og historie

Master

Forord

Etter to år på masterstudiet ved Universitetet i Agder, avsluttes nå arbeidet i denne oppgaven. Prosessen har vært lang og krevende, og situasjonen i dagens samfunn har også skapt utfordringer i arbeidet. Det har vært spennende og gøy å arbeide med oppgaven, selv om det til tider har vært ensomt.

Det rettes en takk til mange flere personer som har hjulpet meg i mitt arbeid med denne oppgaven. Jeg vil takke min veileder Berit, for samtalene, hjelpen av utformingen av oppgaven og for støttende ord. Videre vil jeg rette en takk til Ingvill, Sara og Anna. Uten deres hjelp hadde jeg ikke kommet i mål med dette prosjektet.

En stor takk rettes til Karianne, min mamma. Du har vært en bauta under hele arbeidet, og jeg vil takk deg for god hjelp, gode samtaler og motivasjon til å fullføre arbeidet.

God lesing!

Sammendrag

Monarkihistorie er for meg et viktig tema i historien. Kongene har vært en del av den norske historien fra sagatiden til samtiden. Unionstidene Norge har vært en del av har vært debatterte temaer i historien. Den siste unionen Norge var i, var med Sverige fra 1814-1905, hvor det var fire store unionskonger som styrte. Kong Oscar I var en av disse kongene. Dette er en oppgave som ser på hvordan kong Oscar I er belyst i den norske og svenske litteraturen fra 1854 til 2018.

Formålet med denne oppgaven er å se i hvor stor grad kong Oscar er sentral i litteraturen som er skrevet om de ulike kongene som har styrt i Sverige, Norge og Sverige-Norge. I denne oppgaven har jeg analysert 164 år med litteratur som er skrevet om kong Oscar. Ved å benytte meg av teoriene til Hayden White skal jeg i denne oppgaven se om kong Oscar var en helt, eller om han er glemt i historien. Det jeg ønsker å se på er om litteraturen om kong Oscar har endret seg, og om det finnes forskjeller fra eldre verk til de som er skrevet i moderne tid.

For å kunne forske på dette har jeg valgt en historiografisk analyse, hvor jeg analyser hva andre har skrevet om kong Oscar før meg. Temaene som blir sentrale er historiografi, romanse, tragedie, satire og komedie. Disse begrepene bli være sentrale for å kunne belyse min problemstilling som er: Hvilken plass inntar kong Oscar I i den svenske og norske litteraturen? Hvilke narrativ struktur har fortellingene? Blant de sentrale temaene jeg har forsket på har jeg sett på personbeskrivelser, og hvordan kong Oscar behandles i forhold til februarrevolusjonen, Krimkrigen og skandinavismen.

På slutten av oppgaven trekkes alle funnene sammen for å se hvilken plass kong Oscar har fått i litteraturen. Har han blitt husket eller har han blitt glemt? Her trekker jeg også inn ulike årsaker som kan være forklaringer på hvorfor fortellingene har endret karakter, eller om det er de samme fortellingene som har blitt skrevet i 164 år. Avslutningsvis kommer konklusjonen om hvorvidt kong Oscar har fått en plass i historien, eller om historien om kong Oscar har blitt glemt?

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
1.0 Innledning	6
1.1 Monarkihistorie	6
1.2 Problemstilling og avgrensning.....	7
1.3 Realhistorisk bakgrunn	8
1.4 Forskningssituasjon	11
1.5 Problemområder.....	16
1.6 Disposisjon	16
2.0 Teori og metode	18
2.1 Hayden White.....	18
2.2 White sin relevans for min oppgave.....	20
2.3 Litteraturhistoriografi.....	21
2.4 Grunnfortelling	23
2.5 Jubileumsteori.....	24
2.6 Historiografi	24
2.7 Hermeneutikk – metode.....	25
2.8 Relevans for min oppgave.....	27
3.0 Litteratur fra 1854 til 1948	29
3.1 Beskrivelser.....	29
3.2 Carl Jonas Love Almqvist, Yngvar Nielsen og Johannes Almén (1854-1893).....	30
3.2.1 Sammenligning	33
3.3 Wilhelm Keilhau, Harald Lande og Allan Jonsson 1929-1948.....	36
3.3.1 Sammenligning	41
3.4 Oppsummering.....	44
4.0 Litteratur fra 1968 til 1997	45
4.1 Thomas Kingston Derry, Magnus Jensen, Lars Elgklou og Johan Hjort med flere 1968-1987.....	45
4.1.1 Sammenligning	51
4.2 Narve Bjørge og Ole Røsholdt 1995-1997.....	54
4.2.1 Sammenligning	56
4.4 Oppsummering.....	58
5.0 Litteratur fra 2000-tallet	59
5.1 Lars Roar Langslet, Bo Stråth, Knut Lykken og Terje Bratberg 2002-2005.....	59
5.1.1 Sammenligning	69
5.2 Arne Norlin og Herman Lindqvist 2014-2018	73
5.3.1 Sammenligning	77

5.3	<i>Eva Helen Ulvros</i>	79
5.4	<i>Oppsummering</i>	82
6.0	Stormaktsspill	83
6.1	<i>1848</i>	83
6.1.1	<i>Kong Oscar og revolusjonen</i>	84
6.2	<i>Krimkrigen</i>	87
6.2.1	Beskrivelser fra verkene.....	88
6.3	<i>Skandinavismen</i>	92
6.3.1	Beskrivelser fra verkene.....	93
6.4	<i>Utenrikspolitikken til kong Oscar</i>	95
6.4.1	Beskrivelser fra verkene.....	95
6.5	<i>Kong Oscar politikk i Norge</i>	97
6.6	<i>Konklusjon</i>	99
7.0	Avslutning	100
7.1	<i>Hvordan narrativet har endret seg</i>	100
7.2	<i>Romantisk helt eller tragisk helt?</i>	102
7.3	<i>Konklusjon</i>	103
8.0	Kilder	105

Tabelloversikt:

Tabell 1:	Beskrivelser funnet i verkene 1854-1893	36
Tabell 2:	Beskrivelser funnet i verkene 1929-1948	43
Tabell 3:	Beskrivelser funnet i verkene 1968-1987	54
Tabell 4:	Beskrivelser funnet i verkene 1995-1997	57
Tabell 5:	Beskrivelser funnet i verkene 2002-2005	72
Tabell 6:	Beskrivelser funnet i verkene 2016-2018	78

1.0 Innledning

1.1 Monarkihistorie

Den anonyme unionskongen, er et av de mange navn som har blitt tillagt kong Oscar I i litteraturen. Arne Norlin er en av forfatterne som jeg skal ta for meg senere i denne analysen skrev følgende om kong Oscar:

*«Som så ofta när en makthavare har en förträdare med en staark personlighet, i Oscars fall pappa Karl XIV Johan, och en folkelig efterträdare, sonen Karl XV, kan personen däremellom kännas som en parantes».*¹

Kongene har inntatt en sentral plass i den norske historieskrivingen, helt fra Snorre og fram til vår tid. Tidligere studier av monarkiet og hvilken betydning kongene har hatt, har ofte blitt revidert. Ikke alle monarkene har ikke er blitt viet like stor plass i historieskrivingen. Dette gjelder i stor grad konger som regjerte over Norge i egenskap at landet var underlagt en annen statsmakt. Som nordmenn kan vi se på dette fenomenet med partisk blick. Det kan oppleves som om den svenske unionstiden 1814-1905 ikke blir sett på som like viktig fordi denne tidsepoken, og delen av historien, fremdeles er med på å vise hvordan Norge ikke var selvstendig, men heller ikke direkte var underlagt en annen statsmakt. I norsk populærhistorie er det de moderne kongene som har størst interesse. Kong Haakon VII, kong Olav V og kong Harald V er de moderne monarkene som det har blitt skrevet mest om. Jeg vil tro at grunnen til at disse tre kongene har fått så stor oppmerksomhet er at de har en direkte forbindelse med den norske selvstendigheten etter 1905.

Litteraturen som finnes om de ulike monarkene Norge har hatt, bringer ofte fram sterke nasjonale følelser, og begeistring, når vi leser om konger som samler landet, eller konger som var et samlende symbol for den samme nasjonalfølelsen. For bare fire generasjoner siden var Norge ikke selvstendig, og hadde unionskonger fra Bernadotteslekten. I løpet av unionstiden fra 1814 til 1905 var det fire Bernadottekonger som regjerte over Norge. Den første kjenner de fleste til, da Norges paradegate, Karl Johan er oppkalt etter ham. De tre som fulgte etter ham er ikke like kjente for mange i dagens Norge.

Unionstiden, og dens konger er godt behandlet, mye forsket på og det finnes mye litteratur. Oscar I er den av unionskongene som det muligens er skrevet minst om. Han etterfulgte Karl

¹ Norlin 2016: 47

Johan, som ble adoptert til den svenske tronen. Karl Johan er det skrevet mye om, både biografisk og politisk. Det samme gjelder den siste av unionskongene Oscar II. Jeg antar at grunnen til at disse to er mest omtalt, er at de startet og avsluttet unionen. Bindeleddet mellom disse to er Karl Johans sønn, og Oscar II sin far; Oscar I som regjerte fra 1844-1859. Det er denne regenten jeg ønsker å belyse i denne oppgaven og jeg har sett på hvordan han framstilles i litteraturen. Jeg undres over hvorfor denne kongen er ukjent for folk flest? Hva er grunnen til det? For at jeg skal kunne svare på dette har jeg valgt analysere å litteraturen historiografisk. Jeg har sett på norsk og svensk litteratur, skrevet i perioden 1854-2018 for å undersøke hvordan Oscar blir framstilt, og på hvilken måte fortellingene endrer seg i form og uttrykk i takt med og for å passe inn i tiden de er skrevet inn i. Jeg har også med et verk som er skrevet av en engelsk historiker, som interesserte seg for norsk historie.

I min forskning, og som jeg skal vise i denne analysen er det ikke lengre bare historikere som føler de har retten til å fortelle og beskrive monarkihistorie. Historikere suppleres nå av forfattere og journalister. Monarkihistorie er allemannseie.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Grunnen til at jeg har valgt dette emnet er fordi jeg er interessert i monarkihistorie. I min bacheloroppgave skrev jeg om kong Oscar II som person og institusjon. Allerede da fant jeg noe om hans far kong Oscar I, men dette var en konge jeg ikke fant så mye om ellers i litteraturen. Jeg ble derfor interessert i å finne ut mer om ham. Bernadottekongene har lenge vært av interesse for meg, og jeg valgte derfor å fordype meg i kong Oscar I og hans liv.

Jeg har valgt historiografisk tilnærming i denne masteroppgaven for å søke svar på problemstillingen. Jeg har sett på litteratur som er skrevet om Oscar I, og sett om det forekommet noen endringer i hvordan litteraturen beskriver kongen. Perspektivet vil da ligge på forskjeller og likheter mellom norske og svenske kilder, samt i hvilken tid fortellingene er skrevet. I min analyse av kongebiografier og verk som omhandler kong Oscar I er det følgende spørsmål som skal drøftes:

Hvilken plass inntar kong Oscar I i den svenske og norske litteraturen? Hvilken narrativ struktur har fortellingene?

For å kunne besvare denne problemstillingen vil jeg benytte meg av teorien til Hayden White om at alle fortellinger innehar skjønnlitterære fortellingstrekk, hvor plottet er rettet mot enten en komedie, romanse, satire eller tragedie. Ut fra problemstillingen har jeg noen forskerspørsmål jeg vil benytte meg av videre i denne masteroppgaven. Jeg ønsker å undersøke om det finnes forskjeller i fortellinger ut ifra hvilken tid de er skrevet i. Hvilke forskjeller finnes det i den norske og svenske litteraturen? Hvordan blir kong Oscar I behandlet i forhold til de øvrige unionskongene? Hvordan vurderes Oscar I som person? Her vil jeg se på ulikheter og likheter i den måten forfatterne vurderer og omtaler kongen på. Finnes det ulikheter mellom faghistoriske og populærhistoriske bidrag, og finnes det ulikheter mellom de forskjellige sjangerne?

Narrativ blir skapt både av fortelleren og leseren, fordi paradoksalt er narrativet alltid en del av historieskrivingen, men aldri endel av virkelighetens fortid eller objekter. Strukturen som skapes av narrativ har aldri vært en del av virkeligheten, men skapes i det historien gjenforteller.² Narrativet er menneskeskapt, og kan forklares som løsningen til hvordan vi skal kunne forstå fortiden ut ifra de kulturelle rammene man leser fra.³

Med en historiografisk tilnærming vil jeg ved hjelp av forskerspørsmål kunne se både på fortellingen som hvordan den norske og svenske litteraturen har ulike tolkninger om den samme personen. Hvordan er tiden med på å endre forfatteren eller historikeren som har skrevet det aktuelle verket? Hovedfokuset vil være personen Oscar og hvordan han framstilles. Jeg vil også se på hvordan de utvalgte verkene tar for seg historiske hendelser som satte merke i tiden Oscar levde. Er det gjort mye plass til Oscar rundt disse hendelsene? Eller er disse hendelsene bare presentert uten at Oscar I tillegges en aktiv rolle? Historiografien kan hjelpe leseren med å finne de iboende plottstrukturene, og det skapes en betydning av den hendelsesrekken som blir presentert.⁴

1.3 Realhistorisk bakgrunn

Historien om Bernadotte-monarkiet starter i 1810. Historien kan fortelles kort ved at det hadde vært et statskupp i Sverige, der kong Gustav IV Adolf ble avsatt. Dette hørte sammen med krigen hadde ført til at Sverige mistet Finland og det var stor misnøye med den sittende

² Historie og fortelling 2003: 10

³ White 1987: 1

⁴ Historie og fortelling 2003: 43

kongen.⁵ Valget av ny konge falt da på et aldrende medlem av den svenske kongefamilien. Han tok navnet kong Karl XIII. Karl hadde ingen arving til den svenske tronen, og jakten etter en arveprins var i gang. Førstevalget var den danske prinsen Christian August av Augustenborg, som tragisk nok gikk bort på sin ferd til Sverige for å fylle embetet.⁶ Søken etter en ny arving førte den svenske baronen og løytnanten Carl Otto Möner til Paris, hvor han fant den tidligere marskalken til Napoleon Bonaparte. Da Möner reiste tilbake til Sverige visste han med sikkerhet at marskalken Jean Baptiste Bernadotte var interessert. Dette var det budskapet han førte videre til den svenske kongen, kong Karl.⁷ Valget på denne nye arvingen var ikke bare for at tronen skulle føres videre, men også for at man skulle sikre det politiske så vel som det økonomiske. Ved at Sverige valgte Bernadotte som konge ville han ta med seg rikdommen han hadde tjent seg opp i Frankrike. Sverige, som på denne tiden hadde store krigsgjelder etter krigen med Finland, så på dette som en løsning, da de trodde at den nye arvtageren ville være villig til å betale tilbake deler av denne. Den svenske riksdagen stilte seg etterhvert bak valget av den nye arvingen, den 21. august 1810 fikk Sverige en ny kronprins. Jean Baptist Bernadotte ble valgt som den nye arveprinsen i Sverige, og tok det nye navnet Karl XIV Johan.⁸ Allerede det første året fikk kronprins Karl Johan mye ansvar, fordi hans adoptivfar kong Karl var syk og gammel. Den nye kronprinsen gikk inn i allianser, som med England og Russland for å kjempe mot sin tidligere leder Napoleon. De to stormaktene garanterte at Sverige skulle få Norge, hvis de endte opp med å vinne krigen, og kronprins Karl Johan var derfor en sentral person da det kom til den svensk-norske unionen. Karl Johan var med på å vinne over sin tidligere leder og fikk Norge som et seiersmerke da krigen var over.⁹

Karl Johan, som den første av de fire svenske unionskongene, ble i 1818 kronet som konge i både Norge og Sverige. Ved hans side under begge kroningene var hans sønn, kronprins Oscar.¹⁰ Oscar ble født den 4. juli 1799 i Paris. Hans fødenavn var Francois Joseph Oscar. Grunnen til det lange navnet var oppkallinger; Francois etter hans morfar og Joseph etter moren sin svoger. Navnet Oscar fikk han fordi det var et populært heltenavn hentet fra *Ossians Sanger*. Det er også beskrevet flere steder at navnet Oscar var et ønske fra keiser Napoleon Bonaparte. Familien Oscar ble født inn i kan betegnes som øvre middelklasse i

⁵Ulvros 2007: 18

⁶Elgklou 1978: 7

⁷Elgklou 1978: 7-9

⁸Elgklou 1978: 7-10

⁹Almén 1893: 15-27

¹⁰Elgklou 1978: 24-29 & Ulvros 2007: 21

Frankrike. Hans far Jean Baptiste Bernadotte (senere Karl XIV Johan) var krigsminister i den franske regjeringen. Moren het Désirée Clary, og kom fra en kjøpmannsfamilie.¹¹

I 1818, ble Oscar offisielt arveprins. Allerede fra ung alder skulle Oscar utmerke seg, i motsetning til sin far lærte Oscar seg både norsk og svensk, og kunne kommunisere med folket. Oscar utmerket seg også på andre områder, i motsetning til sin far gikk han på universitetet der han fikk innføring i svensk historie. Oscar blir beskrevet som kunnskapsrik og lærevillig.¹² Videre i livet til Oscar ble det viktig å finne en passende kone. Det var viktig for Karl Johan at Oscar skulle gifte seg inn i de kongelige rekker. Han ble derfor i 20-årene sendt ut på frierferd i Europa. Håpet var at Oscar skulle gifte seg med en dansk prinsesse for at det senere kunne bli snakk om en større nordisk union. Slik gikk det ikke. Under sin frierferd falt valget til Oscar på den 15 år gamle prinsessen Josefine av Leuchtenberg. Giftemål med denne prinsessen forente det gamle og det nye Europa i familien Bernadotte. Det var også viktig at valget av kone skulle føre fram en tronarving. Ikke bare en tronarving fødte Josefine, men to. Den framtidige Karl XV (1849-1872) og Oscar II (1872-1907). Valget av kone falt i god smak, ikke bare hos Oscar, men hos Karl Johan, og det svenske folket. Dynastiet Bernadotte var sikret en lang framtid på tronen.¹³ Oscar ble senere kalt den liberale kronprinsen. Han ble raskt godt likt, kanskje bedre enn sin far. Oscar og Karl Johan sitt forhold endret seg nå. Oscar hadde tidligere vært med faren på det meste, nå ble han nå ikke inkludert, og fikk ikke delta. Dette kan tolkes som at Karl Johan forsto at hans sønn var mer populær og bedre likt, og fryktet for at makten skulle forsvinne tidligere enn det den måtte.¹⁴

Da Oscar ble konge valgte han valgspørsmål «*Rett og Sannhet*» eller «*Rätt och Sanning*» på svensk. Oscar var 45 år gammel da han ble konge. Kroninger ble planlagt i begge land, slik at begge folk skulle få være en del av seremoniene, men det ble bare holdt én kroning. Kroningen i Stockholm fant sted 28. september i 1844, mens kroningen i Norge uteble. Den offisielle grunnen til at det ikke ble noen kroning i Norge var fordi dronning Josefine var av katolsk tro. Da biskopen i Norge ikke ønsket å krone henne, avsto kong Oscar kroningen i solidaritet med sin kone.¹⁵ Oscar sin periode skulle videre bli preget av de sakene som sto hans hjerte nærmest. Blant de sosiale sakene som kommer opp rundt Oscar var like rettigheter

¹¹ Ulvros 2007: 11-23

¹² Ulvros 2007: 23- 50

¹³ Lindqvist 2018: 61-65

¹⁴ Lindqvist 2018: 86-89

¹⁵ Norlin 2016: 53-54

for begge kjønn, og reformasjon av fengselsvesenet. Dette var saker han mente og uttalte seg om. Oscar ga anonymt ut et verk om som het Staff og straffeanstalter i 1844. Det er et viktig poeng viktig at under Oscar sin tid, ble det heller ikke utført noen henrettelser.¹⁶

Det var i utenrikspolitikken Oscar satt sitt navn på i stor grad. Like så skulle det være innenrikssaker som skulle by på problemer, men ikke like merkbart som det som hendte i Europa. Blant de konfliktene som forekom var det Februarrevolusjonen i Frankrike som skulle gi videre springbrett til et opprør i Norge og Sverige. Disse klarte kongen å bekjempe, og det ble ikke noe som veltet kongen. Den største konflikten Oscar ble blandet inn i var Krimkrigen. Eller, Oscar ønsket at dette skulle bli en større konflikt enn det, det ble. Oscar valgte å finne nye allierte, og endret fiendebildet til Russland. Dessverre for kong Oscar, ble aldri Krimkrigen den krigen han hadde sett for seg. I historiene som fortelles om Oscar beskrives både som et personlig nederlag for kongen, så vel som et offentlig nederlag.¹⁷

Det skrives om Oscar at han hele livet slet med sykdom. Kongens helse blir til stadighet dratt inn i fortellingene, og mange skriver at man ofte var usikker på om kongen i det hele tatt ville bli konge. Oscar sin helse ble tydelig dårligere gjennom hans levetid, og koblingen mellom nederlag i Krimkrigen og en svikende helse, ble kongens store nederlag. Selv om kongen først døde i 1859, måtte hans sønn tre inn som monark to år tidligere. I kong Oscar sine siste år, når han viste seg offentlig, ble hans stroppe fast i en stol for å kunne sitte stødig. Dronning Josefine måtte holde kongens arm for at han skulle vinke til folket. Kong Oscar døde 8. juli i 1859. Det som da tok livet av kongen var en hjernesvulst.¹⁸

1.4 Forskningssituasjon

Da jeg startet på oppgaven fikk jeg bekreftet at det alt var skrevet en del om de svensk-norske kongene fra tiden 1814 til 1905. Valget av en historiografisk tilnærming ble dermed tatt. Søket etter litteratur om kong Oscar I skulle derimot vise seg å være noe mer krevende enn det jeg hadde sett for meg. Etter det jeg har lagt merke i min forskning, er at unionskongene som sitter som nummer to og tre er skrevet mindre om enn de som starter og avslutter unionen. Som tidligere nevnt er Karl Johan og Oscar II mye omtalt, mens unionskongene i «midten» Oscar I og Karl XV har få handlingspunkter som knytter dem til historiske

¹⁶ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 240

¹⁷ Norlin 2016: 55-59 & Lindqvist 2018: 120-129

¹⁸ Lindqvist 2018: 130-132

begivenheter i Norge. Jeg antar da at dette kan være en av grunnen til at det har vært utfordrende å finne litteratur. Arbeidet med å skrive og forske på Oscar har bydd på en del utfordringer grunnet den situasjonen vi er i med en pandemi. Jeg har ikke hatt muligheten til å dra til Sverige slik jeg hadde planlagt for å oppsøke svenske arkiver og der søke i kildemateriale. Jeg har vært i kontakt med svenske institusjoner, men det har vært begrenset med svar jeg har fått på disse forespørslene. Litteraturen jeg har funnet, og som jeg benyttet meg av, har jeg fått tilgang til via Nasjonalbiblioteket og deres samlinger. Men jeg har funnet svært få verk som kun tar for seg livet og gjerningen til kong Oscar. De fleste arbeider jeg har tatt for meg er oversiktsverk som beskriver flere konger. Det må også her blir det nevnt at etter Norge fikk ny konge i 1905 opplever jeg at interessen for de tidligere svenskene kongene forsvant.

I litteraturen fra 1990-tallet fram til i dag er det skrevet mer om de svenske kongene. Mye av litteraturen jeg har funnet er ikke lengre bare skrevet av historikere, som ønsker å fortelle historien på sin måte. Her finnes det også verker av andre typer forfattere som skriver populærhistorie for å «avdekke» kongenes mange sider. Ett annet viktig poeng er at historien har flere formål, den skal ikke bare forklare det som har skjedd, men også opplyse. Historien bruker og forteller. Historien er preget av at den skal fornye seg. Historie som formidling er viktig i moderne tid, blant annet jubileumshistorie.¹⁹ Nye verker om en konge fra 1800-tallet blir i dag publisert sammen med at man skal markere noe i historien. For nordmenn kan det være å markere 1814, eller 1905 som er viktige årstall i norsk historie. Det finnes også andre markeringer, og i monarkihistorie finner man ofte markere knyttet til bestemte konger eksempelvis 200 år siden kongen besteg tronen, eller 25 års markering av å ha sittet på troen. Alle de ulike situasjonene gir rom for nye forfattere, eller historikere som skriver sine egne fortellinger om kongen.

Da jeg startet med oppgaven var tanken opprinnelig å starte med å beskrive alle verkene etter sjanger og form. Jeg fant ut at dette oppsettet kunne by på noen problemer. Løsningen ble da å ta for meg verkene kronologisk. I samtiden til kong Oscar fant jeg ikke så mange bøker, men jeg fant to svenske og to norske verk som ble gitt ut fra 1854 til 1889. Av verkene jeg har sett på, merket jeg tidlig at de svenske verkene var mer utfyllende og biografisk preget enn de norske. De norske verkene er hovedsakelig oversiktsverk, eller politiske fortellinger. Verkene

¹⁹ Pabst & Johnsen 2011

jeg har benyttet meg av i denne oppgaven varier både i tidsrommet de er skrevet, og i sjanger. De første verkene jeg har sett på er alle oversiktsverk, som er gitt ut på 1800-tallet. Det første verket *Kongeriget Sverrigs Regenter fra Margaretha til Oscar den Første*, er skrevet av Carl Jonas Love Almqvist og tar for seg alle monarkene fra 1300-tallet fram til tiden det ble utgitt i 1854.²⁰ Videre er det verkene som er skrevet av Yngvar Nielsen *Det norsk svenske kongehuset fra 1818/ Biografer af den norsk svenske kongefamilien*, som henholdsvis ble utgitt i 1883/1889. Begge disse verkene er oversiktsverk over de ulike monarkene som har vært i Norge og Sverige. Verket tar også for seg de politiske hendelsene som utspilte seg i de ulike regentene sin periode. Verket fra 1889 bærer preg av det har blitt revidert, og har flere omfattende skildringer om Oscar.²¹ Det siste verket av de eldste er verket *Ätten Bernadotte*, som er skrevet av Johannes Almén og ble utgitt i 1893. I likhet med de tre øvrige verkene er dette også å betegne som et oversiktsverk.²² Alle verkene innenfor denne kategorien er skrevet av historikere, eller forfattere som var omtalte navn i sin samtid. Verkene bærer preg av at kong Oscar nylig hadde vært en del av samtiden.

Neste gruppering er verk gitt ut tidlig til midten av 1900-tallet. De er av forskjellige karakter, og er skrevet i ulike sjangere. Det første verket jeg tar har tatt med i min analyse i denne fra perioden er Wilhelm Keilhau sitt verk *Tidsrummet 1814 til omkring 1840*. Dette verket ble utgitt i 1929, og er det første verket jeg tar for meg som er et politisk verk.²³ De to neste verkene jeg har funnet er skrevet i 1945 og i 1948. Verket til Harald Lande er det første oversiktsverket jeg har valgt å se på, verket heter *Norges konger og dronninger i tusen år*.²⁴ Verket *Sveriges historia genom tiderna*, som er utgitt i 1948 er skrevet av ulike forfattere, men det aktuelle kapittelet for min del er skrevet av Allan Jonsson.²⁵ Dette verket er i likhet med verket til Keilhau et politisk verk, hvor det er politikken som er sentralt, mens skildringene av kongene kommer i et sekundært fokus.

Videre har jeg funnet en del bøker om kong Oscar fra den siste halvdel av 1900-tallet. Her har jeg funnet ulike politiske verk, som er skrevet av både norske, svenske og en engelsk forfatter. Også i denne tidsperioden har jeg funnet ulike oversiktsverk. Verket *A short history*

²⁰ Almqvist 1854

²¹ Nielsen 1883 & Nielsen 1889

²² Almén 1893

²³ Keilhau 1929

²⁴ Lande 1945

²⁵ Sveriges historia genom tiderna 1948

of Norway, ble gitt ut i 1968 av en Thomas Kingston Derry, som er en engelsk forfatter. Verket har karakter av å være et politisk oversiktsverk, som er skrevet av en utlending for å kunne forklare hvordan denne historien blir seende ut, fra utlandet.²⁶ Et annet politisk verk er verket som heter *Norges historie: Unionstiden 1814-1905*, og ble gitt ut i 1971 av Magnus Jensen. I likhet med Derry, forteller om de politiske aspektene ved den norske historien, men historiske figurer er bi-ledd i fortellingen.²⁷ De to neste verkene er oversiktsverk, som er skrevet i en populærhistorisk kontekst. Det første av disse er verkene *Norges konger fra saga til samtid*, der Finn P. Nyquist er redaktør og Johan Hjort har skrevet kapittelet jeg har sett på. Verket er utgitt i 1987.²⁸ Verket *Bernadotte Historien- och historier om en familj*, ble gitt av Lars Elgklou i 1978 er et svensk verk som er mer utfyllende i sine fortellinger om de svenske kongene som har besatt tronen. Begge disse verkene er skrevet for å gi et moderne syn på de eldre kongene.²⁹

Videre er det norske verk som preger mitt utvalg fra siste delen av 1900-tallet i min analyse og det jeg har funnet av kilder. *Selvtendighet og union* ble gitt ut i 1995 av Narve Bjørge og omhandler det politiske aspektet med den svensk-norske unionen, og selvtendigheten Norge fikk i 1905. I motsetning til de andre politiske verkene kommer det i dette verket mer beskrivende personopplysninger om de ulike kongene.³⁰ Videre er det to ulike norske oversiktsverk jeg har sett på, som er skrevet for å opplyse om kongerekken jeg har sett på. Det første verket ble gitt ut i 1997 med tekst skrevet av Ole Røsholdt og heter *Norges konger*. Det andre verket heter *Våre konger* og ble utgitt i 2002 av Lars Roar Langslet. Begge disse verkene er skrevet populærhistorisk, er korte og konsise, for å gi en generell forklaring av monarkene.³¹

På 2000-tallet kommer de mest utfyllende verkene jeg har funnet til min historiografiske analyse. I denne tidsperioden kommer er det et skille ved at det ikke lengre bare er historikere som har retten på å skrive om monarkihistorie. Et av de mest utfyllende verkene jeg har sett på, er verket til Bo Stråth; *Union och demokrati*, som ble gitt ut i 2005 for å markere 100 år siden den svensk-norske unionsoppløsningen. Dette verket er et politisk verk, så vel som det

²⁶ Derry 1968

²⁷ Jensen 1971

²⁸ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987

²⁹ Elgklou 1978

³⁰ Bjørge 1995

³¹ Rue 1997 & Langslet 2002

er et oversiktsverk.³² I det samme året er det gitt ut to andre verk jeg har tatt med. Begge er oversiktsverk og populærhistorisk. Det ene tar for seg kunstnerne som har levd i Norge, og setter de i sammenheng med de tilhørende konger. Verkene heter *Norges konger og dronninger* av Jon Gunnar Arntzen som er redaktør og Terje Bratberg har skrevet kapittelet jeg ser på. *Turglade med konger og kunstnere* er skrevet av Knut Lykken.³³

De tre siste verkene jeg har tatt med i min analyse er alle svenske verk. I 2007 ble *Oscar I* gitt ut av Eva Helen Ulvros. Dette er den eneste rene biografien jeg har funnet om kong Oscar. Dette verket blir derfor et av de mest sentrale verkene jeg tar for meg i min analyse.³⁴ De to neste verkene er populærhistoriske oversiktsverk. Disse er ikke skrevet av historikere, men av personer som personlig synes det er spennende med monarkihistorie, og de mytene som er rundt. *Familjen Bernadotte* ble gitt ut i 2016 av Arne Norlin, som har interesse av å se på hvordan de ulike Bernadottene styrte. Verket til Herman Lindqvist ble gitt ut i 2018, og var med på å markere at det var 200 år siden den første Bernadotten besteg den svenske tronen i 1818. Verket er gitt navnet *Bernadotte för Sverige hela tiden*, og er skrevet for å markere og jubilere det lange dynastiet i Sverige.³⁵

Med et søk på monarki, får en opp mange treff. Jeg har derfor foretatt et utvalg av de bøkene jeg ønsket å ta med i min analyse. Jeg har funnet flere verker jeg har sett på underveis, men som det denne gangen ikke ble plass til. Blant de verkene jeg har valgt å utelate fra min analyse er Zinken Hopp sitt verk *Hvem i kongerekken*, et oversiktsverk rettet mot barn utgitt i 1957.³⁶ Det er også et svensk oversiktsverk som ikke har fått plass i analysen, verket er fra 1976, og heter *Sverige och dess regentar under 1000 år*.³⁷ Utelatt er også Jardar Skaadel sitt verk *Noregs kongar og regentar*, fra 1998, et oversiktsverk som tar for alle de norske kongene fra saga tiden til samtiden,³⁸ og *Norges konger og dronninger* skrevet av Jon Ewo i 2012.³⁹ Videre er det andre populærhistoriske verker jeg har sett på som *Slottsliv* av Annemor Møst. Her skrives det hovedsakelig om slottet, og hvordan livet på slottet i Oslo var.⁴⁰ Jeg har også vært innom Caroline Serck-Hansen, som ga ut boka *Kongelige portretter* i 2012. Serck-

³² Stråth 2005

³³ *Norges konger og dronninger* 2005 & Lykken 2005

³⁴ Ulvros 2007

³⁵ Norlin 2016 & Lindqvist 2018

³⁶ Hopp 1957

³⁷ Lagerqvist 1976

³⁸ Skaadel 1998

³⁹ Ewo 2012

⁴⁰ Møst 1998

Hansen har skrevet en fortelling rundt de kongelige portretter man kan finne på slottet og andre malerier av de ulike monarkene som har regjert.⁴¹ De siste verkene som ble valgt ut de hadde mange likheter med et annet populærhistorisk verk jeg tok med, er også å betegne som jubileumsverk. Verkene er utgitt av Anne Benedicte Arnesen, og heter *Bogstad og Bernadottene*,⁴² og *Lykke og Krone* som ble gitt ut i 1964.⁴³ Begrunnelsen for at jeg ikke har benyttet meg av disse verkene i min analyse er fordi det skrives lite om Oscar som person, Og kan derfor ikke benyttes for å svare på problemstilling og forskerspørsmål.

1.5 Problemområder

I mitt arbeid med oppgaven har jeg sett at det ikke alltid er like lett å finne informasjon om de ulike forfatterne av monarkihistorien. Jeg har i det lengste forsøkt å finne litteratur om forfatteren som er skrevet i andre verker, men der jeg ikke har lyktes med det har jeg benyttet meg av Store norske leksikon eller Norske biografiske leksikon. Noen av forfatterne har jeg ikke funnet annet der det er skrevet omtale om deres verker, jeg har derfor benyttet meg av dette da jeg har skrevet om de ulike verkene. Jeg har også benyttet meg av forordene i noen av verkene der jeg ikke har funnet noe om forfatteren andre steder.

Et annet problem jeg har sett i mitt arbeid med oppgaven er at kongenavnene på de svensk-norske unionskongene skrives ulik i litteraturen jeg har forsket på. Jeg har derfor i denne oppgaven valgt å bruke de norske navnene, men de svenske tilleggstallene da dette er det som er nevnt flest ganger i den litteraturen jeg har sett på. Karl IVX Johan er navnet jeg benytter på Karl Johan, Oscar I er navnet om Oscar. Karl XV, om Karl, og Oscar II om Oscar. Navnet Karl blir skrives både med K og C i den litteraturen jeg har benyttet meg av, og jeg har derfor valgt å bruke Karl med K i denne oppgaven. Dette er den norske skrivemåten. I noen verk jeg har sett på blir Oscar skrevet med K, men størstedelen av litteraturen jeg har analysert, er det Oscar med C som brukes og derfor er det jeg benytter meg av i denne oppgaven.

1.6 Disposisjon

Opgaven min er delt i syv deler. Kapittel 1 er et innledningskapittel. Her er det bakgrunn for det jeg skal skrive om, samt problemstilling og avgrensning. I dette kapitlet presenteres

⁴¹ Serck-Hanssen 2014

⁴² Arnesen 2014

⁴³ Lykke og krone 1964

forskningsmaterialet kort. Her vil jeg også ta for meg de utfordringene jeg har møtt på underveis.

Kapitel 2 er teori-og metode kapitelet. Først gjør jeg rede for Hayden White og hans teori om hvordan historie også er å se på som en form for skjønnlitterær tolking. Videre gjøres det rede for litteraturhistoriografi og grunnfortellinger, så kobler jeg dette sammen og beskriver min relevans av dette. I dette kapitlet tar jeg også for meg historiografiens historie, hvordan historieformidlingen har forandret seg igjennom årene. Hermeneutisk metode redegjøres for i kapittel 2.

I kapittel 3 begynner jeg på min analyse av verkene og kildene som omhandler kong Oscar, eller prins Oscar. Her har jeg tatt for meg de eldste verkene jeg har funnet. Litteraturen i dette kapitlet er litteratur fra 1860-tallet fram til 1945. Her foretar jeg også en analyse om hvordan beskrivelsene av Oscar har endret seg i årene. Kapitel 4 er et analysekapittel av verker utgitt fra 1948 fram til 1997. Her er det ulike oversiktsverk. Her kan man også se at dette ikke lengre kun er historikere som har retten til å skrive om monarkihistorie. Dette kapitlet bygger på de personopplysninger jeg har funnet om Oscar. Verk fra 2000-tallet kommer fram i min analyse i kapittel 5. Dette er moderne historie. Her gis det mine funn fra verkene om hvordan Oscar var som person, og hvordan dette kan kobles sammen med verkene fra tidligere tider og hvordan fortellingene om kong Oscar gradvis endres.

Kapitel 6 omhandler hvordan kong Oscar er skrevet om i forhold til konflikter og hendelser som er historiske og utspilte seg i den perioden Oscar satt som konge. Her vil jeg se på hvordan de ulike forfatterne beskriver Oscar sin påvirkning og rolle.

Til slutt oppsummerer jeg, og konkluderer i kapittel 7. I dette kapitlet gjennomgår jeg alle mine funn og diskutere hvordan skrivingen om kong Oscar har endret seg fra 1800-tallet fram til moderne tid.

2.0 Teori og metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for den teorien og metoden jeg vil benytte i min analyse. Først vil jeg gjøre rede for Hayden White, og hans teoretiske tilnærminger. Videre vil jeg forklare om White sin relevans for min oppgave. Jeg vil i dette kapitelet også fortelle om hvordan de danske litteraturforskerne Mads Thomsen og Sven Larsen beskriver litteraturhistoriografi, før jeg går inn på det Knut Kjeldstadli beskriver som de viktigste periodene i historiografien. Videre vil jeg se på hva som har blitt skrevet om grunnfortellinger og hovedfortellinger og hvordan dette vil kunne benyttes i min analyse. Avslutningsvis vil jeg beskrive metoden jeg har valgt for mitt prosjekt som hermeneutisk metode.

2.1 Hayden White

Hayden White var professor i historie ved universitetet i California, Santa Cruz. Blant de mest kjente verkene hans er *Metahistory* som ble gitt ut i 1973 og *The Content of the Form* som ble gitt ut i 1987. Det var i 1970-årene at Hayden White slo fast at man kunne se på historien som en form for fortelling. Dette begrunnet han med at man kunne se på historieskrivingen med klare innslag av litterære artefakter. Forklaringen hans var at selv om det fantes sannhet i fortellingene ville det alltid være like mye som var oppfunnet som sant i det som ble arkivert til senere generasjoner. For at historikeren skal få skapt et meningsfylt innhold må en legge til dette fordi fortiden i seg selv ikke har noen mening. Det historikere da gjør er å lage mening av fortiden. Så lenge hendelsene passer inn innenfor de kulturelle rammene som er i et samfunn mente White at historie kunne fortelles på en hvilken som helst måte. Det White gjorde med sin teori var derfor å problematisere forholdet mellom fiksjon og historieskriving.⁴⁴

Mest kjent av White sine teorier er at han sammenligner all historieskriving med litteratur. White framstiller historie på lik linje med kunst. Det som vektlegges av White er at det er en kreativ kunst heller en fri kunst. Som kunstform vil historieskrivingen bli mer livlig og underholdende så lenge historikeren ikke legger ved noe annet enn teknikkene fra den tradisjonelle fortellingsskrivingen. White mener derfor at historikere gir mening til historien i form av de egenskaper som blir vektlagt, for at den skal være interessant. Dette mye fordi uinteressant historie ofte kan bli sett på som kjedelig, eller dårlig. Den generelle ideen var

⁴⁴ Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 19-20

derfor å skape et ledd mellom en streng og en fri kunst, hvor målet var å komme sammen slik at det ville tjene det siviliserte samfunnet.⁴⁵

For de klassiske historiografistene var målet å bruke historiske dokumenter for å kunne forstå historien, som de igjen la sitt preg på å for å skape mening. Hovedpoenget til White er at historikerne selv velger det plottet til fortellingen de skriver, ut ifra fortidens hendelser. Dette begrunnes i at historien ikke har mening i seg selv, men får en betydning og en mening når fortellingen bygges opp rundt et plott. De skjønnlitterære trekkene kommer da inn i historien ifølge White for å skjule at man ikke hadde gode nok kunnskaper om historien man skrev. White mener videre at uten forfatterens bidrag til et plott vil fortellingen ha like mye mening for leseren som når man ser på et kart. Det kan derfor være et forklarende element i historien at legenden det fortelles om får plassen som det narrative i fortellingen. Historien som skulle fortelles sant ble derfor ofte forvekslet med det man fant av detaljer og det var derfor ofte de som skapte mening i historien.⁴⁶

White argumenterer videre for at historikere brukte forklarende argument som en begrunnelse for sitt narrativ. En må derfor ikke trekke ut de prinsippene som ble brukt til å se på hva den ekte kilden sier om det historikeren har skrevet. Det vil si at det forklarende er satt opp som en metode for å kunne belyse plottet. Historikere eksplisitt omfavner oppfatningen av forklaringen ved beskrivelse, men praktiserte faktisk forklaringskunsten ved hjelp av plott. Med hjelp av denne plottstrukturen delte White historien inn i fire hovedtyper: romanse, satire, tragedie og komedie.⁴⁷ Disse fire grunnstrukturene har White hentet fra den amerikanske litteraturteoretikeren Northrop Frye.⁴⁸ White skriver videre at historikerens oppgave er å skrive på vegne av de som er døde, og ikke for det levende publikumet som vil ha med seg fortiden i nåtiden. Oppgaven historikere har er etter det White skriver «*å få den tyste til å snakke*».⁴⁹

Å forklare de ulike sjangrene til White er det mange historikere som har prøvd seg på. I boken *Fortalt fortid* har Jan Heiret et al. tatt for seg Ingar Kaldal sine tolkinger av de ulike sjangrene. Romansefortellinger forteller om framskritt og vekst, hvor noen har vunnet fram,

⁴⁵ White 2014: 136-137

⁴⁶ White 2014: 141-142

⁴⁷ White 2014: 143

⁴⁸ Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 20

⁴⁹ White 2014: 158

etter at det har vært en kamp som ble organisert av mennesker som ikke besatte makt. Satire passer om de fortellingene som omhandler en ny undertrykkelse som kommer som følge av frigjøring fra en tidligere undertrykkelse, eller hvor kriser og spekulasjoner er en følge av markedsoptimisme. Komedien på sin side har fortellinger som forteller om en suksess som er midlertidig og at det er et ønske om en forsoning. Tragedien forteller om nederlag og resignasjon.⁵⁰

Prosjektet til White har blitt både kritisert og omdiskutert i fagkretser. Dette mye fordi han gikk hardt ut med at det ikke var noen forskjell mellom historien og fiksjonen. Andre historikere har gått ut og motbevist ved å si at selv om historikere skaper mening til de tekstene de skriver, er det et klart skille mellom historie og fiksjon som vil være motstykket. Selv om historien baserer seg noe på oppdiktning av forfatteren, vil det alltid være forankret i sanne kilder, mens fiksjonen derimot ikke har noen klare sannheter i sin tekst.⁵¹

2.2 White sin relevans for min oppgave

Relevansen av å benytte seg av Hayden White sine teorier går ut på at White mener at en analyserer fortiden på premisset av strukturer og bestanddeler som blir gitt, og ut ifra dette kategoriserer. Det White oppnår med dette er å se ulike lag av fortiden som fortellinger som består av språklige figurer, argumenter, faktiske utsagn, plott, fortellerstrukturer, og ideologiske og mytiske aspekter. Narrativet er den overordne strukturen, hvor alle strukturer og bestanddeler hører til.⁵² White mener derfor at historiefortellingen er mer enn bare fakta. Det er ikke bare kildematerialet som snakker, men også historikeren. For at man skal kunne analysere en historisk tekst, må man ikke bare se på innholdet, men også på språk og form. Narrativet er skap av ulike mengder med fortolking, som hele veien prøver å skjule fortolkerens aspekter som har blitt framstilt. Fortellingen som legges fram for leseren har verken blitt levd, eller blitt erfart i virkeligheten. Men får en sammenheng og helhet fordi historikeren skaper det.⁵³

Ut ifra disse synspunktene som blir lagt fram av White, mener jeg at hans teorier om fortolking er relevante for min analyse om hvordan ulike forfattere, har ulike fortellinger og

⁵⁰Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 20

⁵¹Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 21

⁵² Historie og fortelling 2003: 8

⁵³ Historie og fortelling 2003: 9

narrativ om kong Oscar I. For å støtet opp om forskjellen i de verkene jeg ser på vil jeg benytte meg teorien om hvordan ulike forfattere skaper mening til sine tekster med å skape en plottstruktur i sine tekster. Hovedfokuset mitt vil derfor være på hvordan de ulike forfatterne skriver enten en romanse, tragedie, satirisk eller komisk fortelling.

White forteller at funksjonen til narrativ er til for å skape en kontekst i sin formidling. Narrativ er et middel, fordi å ha masse informasjon ramset opp vil ikke gi noen mening for leseren. Narrativ er med på å gi historikeren en fortelling som er verdt å fortelle hevder White. For å kunne skape en forklaring benyttes narrativ, som lar historikeren plassere og kontekstualisere historiske hendelser. Narrativ er med å skape en struktur i teksten, som gjør at faktaene plassere seg. Det er med på å bestemme hva som er viktig av de kildene som er benyttet, er det personen, hendelsene eller stedene som skal spille størst rolle i teksten? Narrativet skaper en type tekst som leseren kan kjenne igjen og plassere, men narrativet som blir benyttet vil alltid bære preg av de kulturelle rammene som historikeren har med seg når fortellingen skapes.⁵⁴ Slik jeg da har forstått det er at narrativ er med å skape en oppbygning som gir forfatteren mulighet til å forklare til leseren hvorfor de ulike hendelsene er viktig i forhold til hverandre, og hvorfor de ulike tingene vektlegges i akkurat denne fortellingen. White sine teorier er derfor med å skape ulike rammer. Det disse gjør at historikere og forfattere kan gi mening til historien, slik at den skal kunne bli forstått av andre. At man ikke bare skal se en mengde ulike kilder fra samtiden, som ikke gir mening for de kulturelle rammene vi lever innenfor i dag. White sine teorier er sentrale i min analyse for å se hvordan de ulike forfatteren har ulike narrativ for å gi historien mening. De er også mine hjelpemidler i analysen for å se hvordan de ulike verkene kontekstualisere kildene sine ulik.

2.3 Litteraturhistoriografi

I 2005 ga Mads Thomsen og Svend Larsen *Litteraturhistoriografi*. Både Thomsen og Larsen er ansatte ved Aarhus Universitet hvor de arbeider innenfor litteraturhistorie. I deres bok nevner de flere kriterier for at litteraturen kan kobles sammen med historie.⁵⁵

Et av de første poengene de belyser er at den fortellende framstilling henger sammen med historie, men det vil ikke si at historieskriving er fri fantasi eller vilkårlig konstruert. Grunnen

⁵⁴ White 1987: 41-43

⁵⁵ Thomsen & Larsen 2005 omslaget

til at den er fortellende er fordi det som blir omhandlet for eksempel kongen er ikke foranderlig i seg selv. Kongen tilhører historien og er derfor en viktig del av den historien som fortelles. Thomsen og Larsen sammenligner historieskrivingen med at det ikke er spredde fakta i historien, men at det også skal være plass til formeninger. Disse formeningene er med på å skape en helhet i fortellingen. Det er med dette konkret at det er den menneskelige erfaringsverden og det er den som skal fortolkes.⁵⁶ Thomsen og Larsen bemerker seg at det allerede hos Arisoteles ble skapt et skille mellom historie og diktning. Historie hadde fellestrekk med fortellingen. Skillet ble derimot at historien fortalte om det som hadde skjedd, og diktingen fortalte om det som kunne skje. Dikteren og historikeren forholder seg derfor til den samme virkeligheten, men har ulike aspekter de følger. Begge har forpliktelser til en felles erfaringsverden; spesielt hendelser hvor mennesker har vært en del. Det som blir stående som den store forskjellen er ikke delingen mellom to ulike virkeligheter, en fiktiv og en reell, men heller fortellingsform av den synsvinkelen som passer på den samme virkeligheten. Virkeligheten i seg selv kan verken framstå som poetisk eller historisk, men uforanderlig. Hvor bevegelighet og endringer kun er overfladiske egenskaper.⁵⁷

Videre fortelles det at historien ofte har vært preget av retorikk. Dette har ofte sporet av for å kunne vise hvordan historien og litteraturen møtes i den samme problematikken; framhevelse og innskrenkningen av menneskers kollektive forhold til deres omgivelser på et sted, som forandres og endrer seg. Historie blir ofte skildret kronologisk, eller med ulike hendelser. Det kan også ofte være at historien blir framstilt med at det finnes en utgang og at man da kan påstå at lykkelige mennesker ikke har noen historie. Bevisstheten er derfor et viktig virkemiddel i historien.⁵⁸ Det finnes andre likheter mellom historie og litteratur. Myten er noe som står sentralt for begge. Myten skjuler samtidig som den fjerner det opplyste og er med på å skape mer intensitet og gripende etablering mellom mennesker og deres omgivelser på en bestemt tid og sted.⁵⁹ Det en helt til slutt ikke må glemme er at forfatteren også kan bidra til en kompleks forening mellom det som er skrevet og muntligheten. Dette er med på å skape et menneske som får uttrykt seg, og er frigjort fra skriftens absolutter i kontakt med de mennesker som velger å lytte til de problem og fortellinger som forfatteren velger å belyse.⁶⁰

⁵⁶ Thomsen & Larsen 2005: 13-18

⁵⁷ Thomsen & Larsen 2005: 21-22

⁵⁸ Thomsen & Larsen 2005: 170-171

⁵⁹ Thomsen & Larsen 2005: 171-172

⁶⁰ Thomsen & Larsen 2005: 194

2.4 Grunnfortelling

Det som kjennetegner en grunnfortelling er at det er flere tekster som deler den ene fortellingen. I de fortellingene er det den samme rammen for narrativet og eller at fortellingsmønsteret har blitt gjentatt. Denne fortellingen blir bekreftet og reproduert. Det finnes mange ulike av disse grunnfortellingene, men en av de som har tatt sin plass spesielt i den norske historieskrivingen er grunnfortellingen om nasjonen. Dette var en felles fortelling for alle i Norge, og spesielt på 800-tallet da nasjonalismen sto sentralt og det var viktig for nordmenn å ha en felles identitet og kunne legitimere den et sted.⁶¹ Det finnes andre måter å dele opp de ulike fortellingene slik som hovedfortellinger. Selv om disse hovedfortellingene har den samme grunnfortellingen, kan det være ulike aspekter de forteller om. For å kunne forstå denne hovedfortellingen er det derfor viktig at det er flere sidefortellinger, som skaper en mening til delene og helheten i fortellingen. For at en skal forstå hva som er hovedfortellingen er det viktig at leseren skjønner hva som er perspektivet i den fortellingen som blir fortalt. Men hvis det er grunntrekk som kan ses i flere ulike tekster, er det en grunnfortelling vi er på sporet av. Hva er det som er med i teksten, hvilke hendelser fortelles det om, som for eksempel politiske ledere, og hvilken betydning de har hatt i dette bidraget. Er det nasjonen som er i sentrum og hva er det fortellingen handler om?⁶²

Et annet begrep som blir sentralt er metodologisk nasjonalisme, som kan ses som et hovedtrekk i den norske historieforskningen. Her understrekes det at de norske historikerne har nasjonen med i den vesentlige rammen for historieforskningen. Referanserammen blir da nasjonen, eller Norge for å kunne forklare utviklingen historisk, i tillegg til de strukturelle forholdene i fortiden.⁶³ Thomsen og Larsen skriver at nasjonslitteratur alltid har vært viktig. Den er med på å styrke et opphav og en identitet, og fortelle nasjonens kamper. Den politiske og analytiske funksjonen hadde nok ikke vært det den er i dag hvis det ikke hadde vært for den selvkritikken som finnes i litteraturen. En skal gjenerobre nasjonalspråket og den nasjonale kulturen med hensikt av den politiske retningens kritikk mot den. I en politisk kamp prøver forfatteren å finne en rød tråd i integrasjonen, selv om den plass han får kan bli til en fortvilelse, som ikke må forveksles med oppgivelse.⁶⁴ Det man kan si om nasjonallitteraturen er at det oppnår et sosialt felleskap og spesielt hvis dette felleskapet er truet. Dette er med på

⁶¹Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 25

⁶²Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 26

⁶³Heiret, Ryymin & Skålevåg 2013: 27

⁶⁴Thomsen & Larsen 2005: 186-189

bringe folk sammen i deres kamp for eksistens. Litteraturen er derfor med i en produksjon som inngår i dannelsen av en kollektiv selvbevissthet som ikke kun er fellesskapet, men også omsorg ovenfor en uttrykksform. På den samme måten som det sosiale fellesskapet organiseres av en uavhengig stat og fremmedgjørelse kulturelt, kan et individ bli fratatt sin identitet som kan føre til et savn. På denne måten kan en konstatere problemet; hvem er verket rettet til?⁶⁵

2.5 Jubileumsteori

Når det skrives jubileumsverk er det viktig at historikeren sitter med god faglig kompetanse om det som skrives. Til den historien som markeres må man ha kunnskaper om personer, steder og hendelser det skrives om. Det er også viktig å påpeke at jubileum kan være med å øke kunnskapen, og moralen vi har om fortiden. Når man lager disse verkene må man kjenne til sitt publikum, både nasjonalt og internasjonalt. Her er det viktig å understreke at det er politikk med i bildet, med hvem som styrer hva som skal settes på den politiske orden.⁶⁶

2.6 Historiografi

Knut Kjeldstadli ramser opp historiografiens rolle i tre punkter:

1. En skal alltid være klar over sin egen identitet og tradisjon når man produserer og studerer historie. Faren med historiografi er at det kan bli en hoffpoesi, hvis beskrivelsene begrenses til hvordan det var før.
2. En kan se på historiografien som en del av vitenskapshistorien. Målet blir da å konkretisere hvordan vitenskapen passer inn i de ulike epokene. Man kan her se på de intellektuelle som selvopptatte med deres interesse for idéhistorie og at de har overvurdert rollen som har blitt spilt av systematisk tenking.
3. Det viktigste rollen historiografien har er den kritiske oppgaven. Her kan man bearbeide tidligere studier for å se hva som har blitt utelatt, og se selv hvordan man kan gå videre i sin studie. Målet med dette er ikke at man skal se hvilke feil eller mangler tidligere arbeid har, men få et innblikk i hvordan tidligere generasjoner har arbeidet med stoffet. Utfordringen er derfor å se på hva som skal være med og hvordan dette skal framstilles.⁶⁷

⁶⁵ Thomsen & Larsen 2005: 190-192

⁶⁶ Pabst & Johnsen 2011: 97

⁶⁷ Kjeldstadli 1999: 51

Historiefaget ble i antikken sett som en av de fineste kunstene man hadde. Dette synet skulle imidlertid forandre seg i opplysningstiden. Historie fikk da heller en plass som et fag, og ble etablert som en profesjonalisert vitenskap. Dette ble forankret ved at det i 1757 ble etablert et historisk institutt. Senere i 1814 ble det etablert en ny historisk retning i Tyskland, og denne retningen ble kalt *den tyske historieskole – historismen*.⁶⁸

Historiografien har også i Norge blitt delt opp i ulike perioder, hvor det har vært ulike syn på historien og hvordan historien har blitt skrevet. På den samme måten har det blitt gjort forskning på hvordan de svenske har skrevet sine historier. Historieskrivingen har endret seg fra at vi skulle skrive historien slik den egentlig var, helt fordomsfritt. Til at de skjønte at historikere ikke kunne legge fra seg sine fordommer. Historieskriving har endret seg til historikerens fortolkning av de kilder og levninger vi har igjen.⁶⁹ Disse ulike periodene kommer jeg tilbake til senere i analysen.

2.7 Hermeneutikk – metode

Ved Universitetet i Oslo er Jan Eivind Myhre professor i moderne historie. Han gitt ut en rekke med artikler og bøker, og har blant annet undervist i historiografi, metode og teori. Han har gitt ut boken *Historie en introduksjon til grunnlagsproblemer* i 2014.⁷⁰ Myhre forklarer hermeneutikk slik: «*Hermeneutikk betyr fortolkning og fortolkningskunst og forståelselære. Den er gjerne knyttet til tekster, og regnes for å være humanioras særegne metode*».⁷¹ Myhre skriver videre at hermeneutikk er fortolkning, slik at en skal forstå og ikke dømme det man finner. Det å drøfte kan ses som en motsats, men kan fremdeles høre inn under en hermeneutisk framgangsmåte. Man kan stille seg kritisk til det at historien fra fortiden er forskjellig fra den tiden vi lever i. Det kan derfor bli sett på som irrelevant for enkelte. Men selv om fortiden er annerledes, og til tider kan være vanskelig å forstå, er det ikke umulig å tyde den. Vi kan derfor si at selv om fortiden er ulik nåtiden, er det ikke dermed sagt at fortiden forandrer seg, eller er ulik fra den tiden vi lever i.⁷²

⁶⁸Kjeldstadli 1999: 58

⁶⁹Habbard, Myhre, Nordby & Sogner 1995: 34-51

⁷⁰Myhre 2014 omslaget

⁷¹Myhre 2014: 18

⁷²Myhre 2014: 19-21

Man skal også ta med seg i fortolkingsarbeidet at fortolkningene som gjøres kan inneholde misforståelser, eller feiltolkninger. Dette kan henge sammen med at den forståelsen mennesker fra en periode tar med seg inn i arbeidet bygger på mangler av historien. Dette kan henge sammen med at man trekker konklusjoner ut ifra en forforståelse man selv har, og derfor ikke ser på historien med et åpent syn og derfor til dels kan lukke deler av historien. Vi lager en historie fra de kilder vi har foran oss, og disse kildene kan ha mangler. Det historikere da gjør er å skape en mangelfull historie. Dette er noe av det jeg ser i de kilder jeg har arbeidet med, hvor det er lite informasjon å hente om Oscar, sett i lys av de andre Bernadottekongene.⁷³

En annen som har skrevet om hermeneutikk er filosof og idehistoriker Thomas Krogh. Han konstaterer at alle historikere prøver å fortolke og forstå fortiden ut ifra sin egen periode og dens premisser. Det man ofte glemmer når en fortolker er at man så skal se på hva den perioden har produsert. Krogh konstaterer videre at siden historikeren og produktet som undersøkes kommer fra ulike perioder, kan det være vanskelig å oppnå den kunnskapen en faktisk søker.⁷⁴ Videre problematiserer Krogh om det er mulig for en historiker som lever under en gitt periode å beholde objektiviteten når det forskes på en annen periode. Her trekker Krogh inn Leopold von Ranke og historismen og deres mål om å forklare historien slik det egentlig var. Tanken som da ble etablert var at alle hadde muligheten til å forstå tidligere perioder og mennesker. Krogh problematiserer videre denne tanken med å understreke at alle vitenskaper innen historisk vike her vil møte på problemer, da man stiller krav til vitenskapeligheten. Vil man kunne klare å leve seg inn og skaffe resultater som er sikre med en slik vitenskapelig metode? Klarer man å beholde objektiviteten?⁷⁵ Krogh konstaterer «*All forståelse må i bunn og grunn skje over eller på tvers av et historisk skille. Vi kan ikke tro at dette skillet kan drømmes eller ønskes vekk*».⁷⁶

Det finnes andre spørsmål man kan stille seg til fortolkningen en historiker gjør. Det er ikke bare kildekritikk, men de funn historikeren gjør selv. Hvis alt som er menneskeskapt er preget av en gitt periode og kultur, vil ikke det da gjelde for vitenskapen også? Vil da forståelse og fortolkningen også være historisk? Og vil det som blir fortolket ha preg av den perioden

⁷³ Myhre 2014: 36-37

⁷⁴ Krogh 2014: 33

⁷⁵ Krogh 2014: 33-34

⁷⁶ Krogh 2014: 34

fortolkeren selv lever i?⁷⁷ Som historikere må vi derfor være opptatt av at historien og om kildene vi benytter kan inneholde mangler, og ikke er den fulle historien. Det er derfor viktig at man som historiker ikke bare ser etter tap, men også gevinst i det arbeidet som blir gjort. Fullstendig objektivitet vil vi ikke kunne klare å skape, men vi kan være med å skape en mening til den fortellingen eller historien man selv ønsker å fortelle. Som historiker er det viktig å være på søken etter hva som er sant og usant i historien. Det som er sant er ikke synonymt med det som er virkelig. Den objektivitet historikere etterstreber henger derfor sammen med forståelse av å kunne prøve å tolke kildene med de fordommene og kunnskapene en tar med seg inn i arbeidet. Dette henger sammen med White sine teorier om at historikere tilfører historien mening med å ubevisst legge til plottstrukturer, for at det skal gripe leseren.⁷⁸

2.8 Relevans for min oppgave

Det er har vært omdiskutert om hermeneutikken er en metode eller ikke. Man kan her dele det opp i tre ulike grupper. Nummer 1: de som mener at det kun finnes en metode; den hypotetisk-deduktive. Gruppe nummer 2: de som mener at det finnes to vitenskapelige metoder - naturvitenskapen og åndsvitenskapen. Begge disse retningene erkjenner hermeneutikken som metode. Den siste gruppen, gruppe 3, poengterer at hermeneutikken ikke kan benyttes som metode i det hele tatt. Hermeneutikken blir heller anerkjent som en filosofisk teori, om læren om hva forståelse er. Blant de mest kjente kritikerne til hermeneutikken er Hans- Georg Gadamer, som skiller mellom metode og hermeneutikken. Gadamer mener at hermeneutikken ikke kan ses som en fullverdig metode, men heller en beskrivelse. Han mener at i motsetning til metodene i humaniora er læren mer omfattende og grunnleggende. Gadamer hevder at det ikke er en metode, ikke engang i åndsvitenskapen.⁷⁹

Selv om det er tvil om hermeneutikken er en metode eller ikke, er det dette jeg tenker å benytte som metode for min oppgave. Historiografi handler om å tolke og fortolke de kilder eller tekster andre har skrevet om temaet før deg. Min oppgave vil derfor være en fortolkning av andre sine arbeider om kong Oscar. Oppgaven vil bære preg av min forståelse av deres arbeider. Inn i min fortolkning og forståelse har jeg med meg mine kunnskaper om monarkihistorie og kong Oscar. Det som kan være synlig er at fortolkningen til de ulike

⁷⁷ Krogh 2014: 32

⁷⁸ Myhre 2014: 36-48

⁷⁹ Krogh 2014: 41-46

historikerne vil bære preg av den perioden de levde i da de skrev sine verk. Et fåtall av bøkene er fra samtiden til Oscar, mens en del er skrevet i moderne tid. Dette vil kunne vise til at det har forekommet fortolkninger av de eldste verkene i de moderne.

Historien strever etter at historikeren får anerkjennelse for sin objektivitet, men vi kan også se at både litteraturen og historien møtes igjen i det vi ser på som drama. Verket kommer sjeldent lengre enn til overflaten av et problem. Den dykker derfor ikke dypere ned i uttrykket for å bli kjent med det den omhandler. Litteraturen skaper seg på den måten en meta-eksistens. Dette fordi tekster kan bli sett på som sakraliserende med tegn og språk. Litteraturen skaper seg en legitimitet og er med å dominere historien og skyver de muntlige historiene til side.⁸⁰ Hermeneutikkens metode, selv hvor omdiskutert den er, er et godt hjelpemiddel for meg når jeg skal analysere andre sine historiske tekster. Fortolkningslæren er med på å fortelle at mine kunnskaper fra den perioden jeg lever i, vil påvirke mitt syn på den litteraturen jeg skal behandle. Hermeneutikken er derfor med på å forklare hvorfor mine funn vil være annerledes enn andres, og at en kilde aldri vil være helt ferdig utnyttet. For min del som skal se på både innhold og forfatterens egenskaper er det viktig å kunne forstå premissene deres tekster er skrevet på. Jeg må altså ha forståelse av de premissene jeg innehar i min analyse.

⁸⁰ Thomsen & Larsen 2005: 175-178

3.0 Litteratur fra 1854 til 1948

I dette kapitlet, og de to følgende vil jeg analysere hvordan kong Oscar I er omtalt i ulike verk. Dette kapitlet tar for seg verk utgitt i årene 1854-1948, neste kapittel behandler verk utgitt i 1968-1995, og deretter følger analysen verk utgitt i årene 2002-2018. Har fortellingen om kongen fellestrekk, eller varierer de på grunn av ulike sjangere? Finnes det forskjeller mellom norske, svenske og engelske verk? Blir kong Oscar ansett som en viktig del av historien? Hvor mye plass er han viet i de ulike verkene? Felles for de tre kapitlene er altså en analyse av de beskrivelsene som er gitt av kong Oscar I.

3.1 Beskrivelser

Det jeg ønsker å se på i dette kapitlet er om det finnes ulike framstillinger av kongen fra den norske og svenske litteraturen. Verkene i den første gruppen vil danne min grunnfortelling da de alle er utgitt i Oscars samtid, og jeg må anta at disse er det nærmeste jeg kommer objektiv beskrivelse av kongen. Videre kan jeg tenke at forfatterne Almqvist, Nielsen og Almen hadde tilgang på kilder som kjente kongen og som dermed kunne komme med førstehåndsbeskrivelser. Videre vil jeg se om disse beskrivelsene endrer seg ut fra hvilken tidsperiode de er utgitt og hva slags forskjell det er i de ulike sjangerne. Jeg vil i dette kapitlet kort presentere de funnene jeg har gjort.

Vil jeg starte med å ta for meg Oscar, og de beskrivelser og personopplysninger jeg finner om han i verker utgitt 1854 til 1948. Verkene blir ikke nevnt videre i drøftingen, men er med meg som et bakteppe og som grunnfortelling. I flere av verkene blir det gitt en kort realhistorisk fortelling om hvem Oscar var. Nesten samtlige av verkene jeg har sett på har startet med dette, for videre å gå inn på sin analyse av kongen. Oscar blir i stor grad sammenliknet med sin far, og sin sønn, men jeg har i tillegg funnet noen andre sammenligner hvor Oscar blir sammenliknet med andre historiske personer som Napoleon III og Otto von Bismarck som jeg kort vil komme inn på. Avslutningen på kapitlet vil inneholde en kapittelkonklusjon, hvor jeg ser på hva som er mest gjentakende i de ulike verkene og hvordan Oscar blir framstilt. Finnes det her store forskjeller mellom norske og svenske verk? Og er det forskjell i verkene som er gitt ut nesten i Oscar sin samtid, sett i sammenheng med verkene som er kommet ut i moderne tid?

3.2 Carl Jonas Love Almqvist, Yngvar Nielsen og Johannes Almén (1854-1893)

Carl Jonas Love (Rector) Almqvist (f. 1793- d. 1866) ga ut det første verket jeg har funnet om kong Oscar I. Verket heter *Kongeriget Sverrigs Regenter fra Margaretha til Oscar den Første. Biographierne af Rector Almqvist*. Verket er skrevet i samtiden til Oscar I, og utgitt i København i 1854. Almqvist var en svensk forfatter og komponist, han var også rektor. Hans forfatterskap bærer preg av at hans verker ble utgitt i perioden romantikken, overgangen til realismen.⁸¹ Dette verket har ikke den mest utfyllende historien om Oscar, fordi det er skrevet da han ennå var i live, og det kan dermed ikke fortelle hva han kom til å oppnå under sin regjeringstid. Almqvist forteller om hvor Oscar ble født, og hvordan han endte opp som den svenske arveprinsen. Han skriver at det var en selvfølge at den franskfødte Oscar skulle dannes av den franske lære, selv om det nye livet hans nå var i Sverige. Oscar ble konfirmert i Slottskapellet, og her tar fortellingen en retning av at det er en religiøs person Oscar var. Oscar lovet at han med sin tro skulle følge Gud, og han skulle lede landet etter Gud og hans hellige evangelium.⁸²

Almqvist forteller også om hvordan Oscar møtte sin utkårede, og velsignelsen som ble gitt. Her legger Almqvist vekt på at det var viktig at Oscar fant en kone med såkalt “blått blod”, da han ikke hadde det selv. Fortellingen forteller om bryllupet, og at han fikk den sittende kongens godkjenning på valget av kone. I det siste avsnittet forteller Almqvist at Oscar ble den nye svenske kongen i en alder av 45 år, i 1844. Oscar og Josefine fikk barn og tronfølge var dermed sikret.⁸³ Det Almqvist her gjør er å skape en romansefortelling, slik jeg leser den. Ved å fortelle om Oscar i korte trekk, og forklare at han ble den nye kongen, og at han sikret tronen videre. Det finnes ingen beskrivelser som er med å skade ryktet til Oscar, heller det motsatte, fortellingen styrker personen. Han blir romantisert fordi han tok oppgavene han fikk, ble arveprins og fikk en ny arving til tronen. Her skaper Almqvist en sikkerhet og en trygghet på at Oscar var det riktige valget, som arveprins etter Karl Johan, og at dynastiet var sterkt, og at det heller ikke var noe som kunne skade Oscar. Hva Oscar oppnådde som konge er ikke beskrevet i dette verket.

⁸¹ Hellström & Taube 2021, & Svedjedal 2006

⁸² Almqvist 1854: 212-213

⁸³ Almqvist 1854: 214

Almqvist holder seg formell i sin fortelling om den framtidige kongen. Ved å forholde seg på denne måten tror jeg at Almqvist følger det allmenne narrative på 1800-tallet, hvor personene med titler skulle tituleres deretter. I alle referansene til Oscar blir han beskrevet enten som prins, kronprins, arveprins eller konge. Dette skjer i begynnelsen av avsnittene for at man skal ha den riktige tittelen på den framtidige kongen.⁸⁴ En grunn til at forfatteren forholder seg formell i sin fortelling kan ha noe med at den er skrevet i samtiden, da Oscar levde. Dette er fordi det ofte var bestillingsverk, og her må det være med i betraktningen at dette verket er skrevet og gitt ut på 1800-tallet. Beskrivelsene av Oscar blir derfor gode og vi kan anta at forfatteren ikke ville støte kongen. På utgivelsestidspunktet var kong Oscar fremdeles innehaver av tronen. I tiden verket ble utgitt var det andre måter å skrive historie, og formidle det til folket. I motsetning til dagens samtid var ikke kongehistorie samme sameie som det er i dag. Narrative som blir skapt av Almqvist, er derfor med å fortelle om en konge som satt med makten, og som enda hadde mye for seg.

Det neste verket i denne grupperingen er Yngvar Nielsens sitt verk *Det norsk svenske Kongehus fra 1818*. Det kom ut i 1883. Nielsen (f. 1843- d. 1916) var norsk geograf og historiker, og blir sett på som en av de ledende norske historikerne på den konservative siden i sin samtid.⁸⁵ Som en av de ledende konservative ble Nielsen sine syn sett på som betydningsfulle historiske meninger, og felles grunnholdninger. I deres tid var det en sammenheng mellom det historiske og det politiske, da et politisk ståsted ble begrunnet ut fra det som ble sett som historisk nødvendig.⁸⁶ Ved at Nielsen var en av de ledende på den ene siden i historieskrivingen, var han også med å skape de narrative rammene ulike historiebdragene skulle ha. Kapittelet om Oscar heter *Oscar I*, verket er delt opp slik at hver konge får sitt kapittel. Fortellingen om Oscar begynner med å ta for seg de ulike ryktene som var rundt den daværende kronprins Oscar. Umiddelbart i sin fortelling foretar Nielsen en sammenligning av Oscar opp mot hans far. Begreper som beskriver forskjellen er da forsiktig og hans dydighet ovenfor rollen som kongelig. Karl Johan var populær, og det var vanskelig og for Oscar å stå imot sin far.⁸⁷ Fortellingen til Nielsen er en tragedie etter de litteræresjangrene White nevner. Tidlig forteller Nielsen at det ikke var noe tro på at Oscar skulle bli monark, som er med å forklare at tankene rundt Oscar ikke hadde noe overordnet

⁸⁴ Almqvist 1854: 214

⁸⁵ Tank 1943: 8-20 & Wasberg & Berg-Nordlie 2020

⁸⁶ Dahl 1990: 113

⁸⁷ Nielsen 1883: 44

større formål. Refleksjonene som benyttes av Nielsen kan ses sammen med tankene til White at det er menneskets kamp mot skjebnen som settets i spill, som igjen er et av grunntrekkene for en tragedie.⁸⁸ Videre vektlegger Nielsen andre personlige egenskaper hos Oscar. Likevel er det lite som er med på å skape en form for personlig relasjon til Oscar i dette verket. Nielsens beskrivelser av Oscar forholder seg i aller høyeste grad om hvordan man skal se på en god kollega, med at det er arbeidsom som er et av ordene som er med å beskrive så vel som alvorligheten Oscar hadde for den rollen han en dag skulle ta over. Det som kan være med på å skape et annet inntrykk av Oscar er da Nielsen forteller om menneskesynet Oscar hadde og at han i sin tid blir framstilt som et varmt medmenneske.⁸⁹

I 1893 ga Johannes Almén ut verket *Ätten Bernadotte*, og tar for seg formelle skildringer av den svenske kongefamiliens liv. I forordene skriver Almén at historien han forteller skal prøve så godt den klarer å gjenspeile det frie valget det svenske folk tok i 1810 og valgte en ny konge. Almén har jeg funnet lite om som person, han omtaler selv i forordet at dette verket er en historieskrift. Videre legger han vekt på at kongen og kongehuset er viktig for den svenske identiteten og han prøver å holde det som linje for å ikke skildre noen uheldige bilder. Annet enn dette er det vanskelig å finne noe annet om Almén og hans verker.⁹⁰ Det første jeg legger merke til med Alméns fortelling er at den bærer preg av å være upersonlig. En følelse av at forfatteren i noen grad holder seg distansert fra å fortelle om Oscar personlig og heller holder seg til den allmenn kjente kunnskapen som eksisterer. Mye av fortellingen starter med datoer, og hendelser knyttes til disse.⁹¹ Jeg antar at verket er skrevet på bestilling, enten fra kongen selv, eller fra en som ønsket skriftlige historisk korrekte nedtegnelser over kongens virke og historiske hendelser slik at ettertiden kunne finne korrekt informasjon.

Oscars handlinger og vesen blir beskrevet som: bevisst i sin plikt, formell i språket, politisk motivert, ambisjoner for framtiden og menneskeverd. Almén forteller at Oscar selv målte sine egenskaper mot sin far.⁹² Denne sammenligningen er ikke noe forfatteren selv mener, men trekker ut fra de kilder han har og beskriver derfor hvordan Oscar så seg selv målt opp mot faren. Almén legger ikke opp til denne og det skinner gjennom at dette er et uttrykk for å lese Oscar og ikke forfatterens tanker om kildene. Fortellingen som Almén skaper, er i dagens

⁸⁸ White 2014: 199-201

⁸⁹ Nielsen 1883: 46-47

⁹⁰ Almén 1893: V

⁹¹ Almén 1893: 86-89

⁹² Almén 1893: 90

samfunn noe jeg vil se på som en satirisk fortelling. Et av hovedtrekkene for å kunne skrive satire er at man skal være godt kjent med språket, og måten man benytter seg av dette i fortellingen. Dette er noe man kan se godt at Almén er i sin fortelling, han er strategisk med ordene han benytter seg av for å kunne beskrive Oscar. Det er ikke i denne fortellingen plass til antagelser, og det blir heller ikke presentert en heltedåd, men heller en mann som hersker og har fått denne makten i form av personen han er.⁹³ Her kan man se at måten Almén skaper narrativet sitt på er at han skaper en kontekst i sin fortelling, med det som var allmenne leveregler på 1800-tallet. Det er ikke lagt til tilfeldighetene slik jeg ser det, at det er en formell fortelling, om en formell konge, som var måten kongen ble sett på, og hvordan han skulle framstå.

Verket er skrevet i 'nesten samtid' med Oscar og er et av de få verkene jeg har funnet fra 1800-tallet. Gjennom hele fortellingen forholder Almén seg til de konkrete kildene og faktaopplysningene han hadde om Oscar sitt liv. Denne er den eldste kilden jeg har på at kongen var syk og dateres tilbake til 1821. At dette verket er skrevet i en tid som er nær Oscar sin egen, bærer verket også preg av ved å skrive om at Oscar var populær i de fleste folkegruppene. Oscar blir omtalt som greven av Skåne, videre i fortellingen beskrives Oscar av Almén konsekvent som kong Oscar når han vel har overtatt tronen.⁹⁴

3.2.1 Sammenligning

Disse tre verkene er nærmeste jeg kommer til samtidsverk i mine kilder. Alle tre er formelle i sin omtale, men Nielsen er den eneste som foretar kritikk av kongen. Dette kan komme av at blant de tre forfatteren jeg har sett på her er Nielsen norsk forfatter, og skiller seg fra de to som er svenske. Nielsen har i nesten samme periode utgitt et verk nummer to (1989), for å kunne revidere sin fortelling. Fortellingen om Oscar er ikke revidert mye i det andre verket. I den reviderte versjonen er det tre poenger jeg vil trekke fram som jeg ikke fant i den første fortellingen. Det første er at her blir ikke Oscar nevnt før i et eget kapittel som i hovedsak omhandler han. Her blir det lagt vekt på at Oscar i en alder av 11 år fikk sitt liv endret, og i en alder av 15 år sto han som arveprins til to riker. Videre blir det lagt vekt på hans unge alder som førte til at det var mye usikkerhet knyttet til han som konge. I likhet med verket som kom seks år tidligere blir det også her knyttet en del usikkerhet til om Oscar i det hele tatt skulle bli

⁹³ White 2014: 231-233

⁹⁴ Almén 1893: 90-92

konge, da han som ung blir beskrevet som mye syk.⁹⁵ Videre skiller det seg også fra det tidligere verket da det nevner personligheten til kong Oscar. Dette er med å forklare de betoningene han gjorde i sin gjerning som konge. At kongens personlighet spilte en viktig rolle sammen med kongens interesser for kunst og litteratur, som igjen vil være med å understreke poenget om kunnskap som Nielsen bruker for å beskrive kongen.⁹⁶

Det siste poenget som er ulik i denne fortellingen er at Nielsen trekker enda klarere linje til kongens forsiktighet og usikkerhet. Han skriver at det er flere folk som kunne vært med på å forme kongens person, og det understrekes at kongen valgte å gå sine egne veier. Både Norge og Sverige opplevde framskritt under kong Oscar. Det står ikke direkte at han er påvirket til verken det teknologiske eller økonomiske, men det trekkes paralleller til at perioden hans var mer framskrittsrettet enn hva perioden til hans far var.⁹⁷ Ut fra de tre poengene jeg har tatt med fra det reviderte verket, får fortellingen til Nielsen en romantisk karakter, i omtalen av Oscar til forskjell fra det tidligere verket som har en klarere tragisk narrasjon. Om det var Oscar som påvirket hendelser, eller om hendelser påvirket Oscar kommer for meg ikke tydelig fram, uansett inntraff framskrittene, og slik jeg leser det ville ikke disse framskrittene ha skjedd hvis det ikke var han som hadde sittet med makten. Selv om dette verket har noen ulikheter med verket som ble gitt ut tidligere, vil jeg si at begge dette verket klart bærer preg av en romansefortelling, hvor kong Oscar blir stående i historien som en helt hvis man bare ser på de poengene jeg har trukket ut her.

Fellestrekkene ved disse tre verkene som danner min grunnforståelse, og grunnfortelling av fenomenet Oscar I, er den formelle fortellerstemmen. Fortellerstemmen som objektivt formidler fakta slik den ble sett på 1800-tallet. En annen ting man kan trekke ut av disse tre verkene er at de objektivt formidler og beskriver Oscar. Alle verkene forteller klart om hvordan Oscar var som konge og som en maktperson, men berører få beskrivelser av personen. Den norske forfatteren Nielsen skiller seg noe fra sine svenske kollegaer, da han forteller om at Oscar var mye syk og man var usikker på Oscar sine framtidsplaner. Verkene har ikke i oppgave å omtale kongen negativt, heller ikke beskrive feil og mangler ved kongeutøvelsen.

⁹⁵ Nielsen 1889: 37-38

⁹⁶ Nielsen 1889: 44-45

⁹⁷ Nielsen 1889: 51

Disse tre verkene kan man plassere i de ulike sjangerne til White. Nielsen, som har en dyster undertone, forteller helt klart om en tragisk fortelling om en konge i det første verket sitt, men balanserer fortellingen om Oscar annerledes i fortelling nummer to. Almqvist romantiserer de kunnskaper som var i samtiden om Oscar. Almén er litt vanskeligere å plassere, da det er en formell fortelling om kongen at man heller skulle tro at det er en forklaring om de ulike datoene, og hva som preget kongen. Dette vil kunne passe under kriteriene til det White definerer som satire, med at White beskriver satire som et verk som beskriver seg selv og at det er en runddans i historien, og maktpersonene som higer etter den samme makten, men til ulike tider.

En annen grunn til at man kan plassere disse verkene slik er at jeg opplever de bærer tydelig preg av nasjonaliteten til de ulike forfatterne. De to svenske skriver helt klart om en viktig skikkelse for den svenske historien, men den norske forfatteren skriver om en skikkelse det var mer usikkert om i det hele tatt ville prege den norske, eller den svenske historien. Felles for verkene er at de alle ønsker å fortelle historien rundt monarkiet, heller enn populærhistorie som ville masse bøker. Dette kan henge sammen med at man på 1800-tallet så på kongene som noe guddommelig, og det var derfor viktig for forfatterne å holde denne linjen i den fortellingen de ga sine lesere. I disse verkene blir man ikke kjent med kongen personlig, men hvordan Oscar var i forhold til det maktembetet han besatt. Det er derfor mye mystikk rundt kongen.

Narrativet i fortellingene går på det samme, det er formelle beskrivelser, av en formell Oscar. Selv om sjangertrekkene til White benyttes forskjellig fra den norske forfatteren til de svenske, er de ikke tilfeldige. Narrativet som skapes er en formell fortelling om en maktperson i deres tid, det var i denne perioden ikke rom for å skrive krenkende meninger om kongen, men man kunne ha sine tvil til sykdom, slik Nielsen beskriver. Selv om den ene fortellingen er tragisk, er det dog ikke store forskjeller i narrativet som blir benyttet i disse tre tekstene.

Dette er en sammenstilling av mine funn. Slike tabeller vil forekomme i de neste kapitlene.

Tabell 1: Beskrivelser funnet i verkene 1854-1893

Forfatter/ Tittel på verk	Whites skjønnlitterære fortellingstrekk	Utgitt	Beskrivelser	Sjanger
Rector Almqvist/ <i>Kongeriget Sverrigs Regenter fra Margaretha til Oscar den Første</i>	Romanse	1854	<ul style="list-style-type: none"> • Formell • Religiøs • Lojal 	Oversiktsverk
Yngvar Nielsen/ <i>Det norsk svenske kongehuset fra 1818/ Biografer af den norsk svenske kongefamilien</i>	Tragedie/ Romanse	1883/ 1889	<ul style="list-style-type: none"> • Dydig • Upopulær • Arbeidsom • Medmenneske • God kollega 	Oversiktsverk
Johannes Almén / <i>Ätten Bernadotte</i>	Satire	1893	<ul style="list-style-type: none"> • Formell • Politisk motivert • Menneskeverd • Ambisjos 	Oversiktsverk

3.3 Wilhelm Keilhau, Harald Lande og Allan Jonsson 1929-1948

Wilhelm Keilhau (f. 1888- d. 1954) var norsk historiker og økonom. Store deler av verkene som er skrevet av Keilhau tar for seg den økonomisk-politiske historien i Norge. Et av hans hovedverker var *Det norske folks liv og historie gjennom tidene*.⁹⁸ Keilhau blir omtalt som en mann med mange talenter, og hans historiske arbeider er beskrevet til å omhandle vidt.⁹⁹

Verket plasser seg i den norske historiografien, hvor det var et skille mellom den tidligere historieskrivingen. Det er i denne perioden et ideologisk-politisk skifte i Norge. Historikerne som vokste fram i denne perioden hadde sosiale og økonomiske orienteringer. Det var med andre ord en orientering bort fra de klassiske nasjonalpolitiske temaer.¹⁰⁰ I dette hovedverket finner vi verket jeg har tatt med i denne analysen. Verket heter *Tidsrummet 1814 til omkring 1840*, og ble utgitt i 1929. Keilhau skapte en fortelling om Oscar som en svak ung mann. Keilhau beskriver noe jeg ikke har sett i andre verk, han trekker inn beskrivelser og former bildet av Oscar ut fra perspektiver tillagt Karl Johan. Det blir i denne fortellingen beskrevet at Karl Johan var usikker på hvordan Oscar ble mottatt, og forhørte seg om den kommende monarken.¹⁰¹ Dette er et verk som er skrevet av en norsk forfatter, hvor det kan framstå at det er viktig for forfatteren å ikke skape en heltefortelling, men heller fortelle om en person som

⁹⁸ Portretter i norsk historie 1900-1920 1969: 197

⁹⁹ Munthe 2009

¹⁰⁰ Dahl 1990: 229

¹⁰¹ Keilhau 1929: 223

ikke lyktes med de oppgaver som skulle prege livet til Oscar. Her er det en beskrivelse av en menneskelig kamp mot sosiale markeringer som har gått i arv. Ut ifra et norsk syn, vil ikke de menneskelige kreftene ha sjans til å stå imot, og bildet som blir skapt er en tragisk autoritet som ikke lykkes.¹⁰²

Dette er en beskrivelse fra et verk som lener seg mer mot det politiske enn det personlige. Denne vinklingen om at Karl Johan, som var i samtiden med Oscar, var usikker på hans person er et viktig poeng å få med seg i beskrivelsen av Oscar, og kan støtte opp under flere av de personlige beskrivelsene som en isolert og asosial person. Dette er viktige beskrivelser som er med på å skape et mer helhetlig bilde av personen Oscar og hvordan han var da han vokste opp. Den første beskrivelsen som blir tegnet, er at han var en svak og sykelig ung mann. Her forteller Keilhau at det var en allmenn oppfatning om at livet til Oscar ikke ville bli langt. Til en motsetning fra andre verk blir det her beskrevet at Karl Johan la ut en føler på hva som var inntrykket av Oscar, og at svar som kom tilbake ikke var oppmuntrende.¹⁰³ Verket til Keilhau, har en retning slik jeg forstår det i sammenheng med White sin tragiske måte å skrive historie på. Det er ikke en helt, men en person som ikke ville leve opp til de standardene som var satt for Oscar. Det er en undertone av pessimisme i fortellingen, som er med å underbygge at hovedtesen er tragisk.¹⁰⁴

Verket er tydelig rettet mot Karl Johan, og Oscar er bare en bifigur i fortellingen. Dette verket starter i likhet med andre verk med å fortelle om Oscar som prins. En motsetning til andre verk er at dette forteller om at Karl Johan og Oscar ikke skulle reise til kongens kroning i Norge, da det var planlagt et attentat mot dem. Dette begrunnes av forfatteren med det nye kongevalget og at de fleste i landet ikke var spesielt fornøyde med kongen. Senere på den samme siden blir det lagt vekt på Oscar sin forståelse for det norske språk, som han i motsetning til sin far hadde lært seg.¹⁰⁵ Noe som er interessant med dette verket er at det tar for seg Oscars meninger. Det blir blant annet nevnt at Oscar følte et mishag, da det landsomfattende i 1824 ble planlagt en feiring av den norske nasjonaldagen. Her skriver også Keilhau at Oscar prøvde å "få dette stoppet". Beskrivelsen av hvorfor dette ble sett på som noe negativt av Oscar og Bernadottene var grunnet Grunnlovsdagen. Dagen Karl Johan ble

¹⁰² White 2014: 226-229

¹⁰³ Keilhau 1929: 223

¹⁰⁴ White 2014: 225

¹⁰⁵ Keilhau 1929: 148,216

valgt til kongen var den 4. november og ikke 17. mai. Jeg forstå det derfor slik at Oscar så på det som et nederlag at de ikke feiret den sittende kongen, men heller den andre kongen som hadde blitt valgt.¹⁰⁶ Narrativet i fortellingen til Keilhau er en fortelling om den norske historien, sett fra et norsk synspunkt. Oscar sin plass blir derfor minimert til en av de «mørke skikkelsene» som frarøvet Norge sin selvstendighet. For at det norske narrativ om en voksende nasjon skal få størst plass, er det derfor viktig for forfatteren å understreke de kreftene som kjempet mot dette.

En annen norsk forfatter som hadde et norsk perspektiv på sin fortelling om politikken i perioden til Oscar, er Harald Lande. Lande er det ikke mye informasjon å finne om. Perioden hvor verket er skrevet er beskrevet som generasjonen fra 1930-årene. For denne gruppen historikere var det viktig å vektlegge den sosialdemokratiske ideologi og politikk. Det var et styrket verdigrunnlaget etter okkupasjonen (1940-1945), hovedpunktene var bondesamfunnet og de fremmede som ble vektlagt.¹⁰⁷ Harald Lande ga i 1945 ut boken *Norges konger og dronninger i tusen år*. Kapitlet om Oscar i dette verket heter *Oscar den første – dyktig og sympatisk konge i en vanskelig overgangstid*. Allerede den første setningen i dette verket setter Oscar inn i en større kontekst enn hva jeg har sett i de andre oversiktsverkene. «Ikke mindre begavet enn Karl den tredje Johan, men av vesen og uttrykk over måte ulik han var ettermannen, sønnen Oscar den første».¹⁰⁸ Videre legges det også vekt på hvordan Oscar ble et motstykket til faren som hovedsakelig så på det storpolitiske, mens for Oscar var det viktig å behandle de små sosialsakene. Lande nevner her at Oscar var en framskrittvennlig talsmann. Oscar blir av Lande omtalt som en folkevennlig person, da det står at han var mer liberal i sine holdninger til folket.¹⁰⁹

I dette verket omtaler Oscar sin makttiltredelse som et *systemsifte*. Lande bruker også beskrivelser som: «her i landet», når han omtaler hva Oscar gjorde for Norge. Lande beskriver videre at Oscar ble svært populær i Norge, og at han med dette sank i kurs i Sverige. Her skriver Lande om Oscar på et mer personlig nivå. Han forteller om at kongen verken passet inn i den konservative, eller liberale politikken, slik folket så på han. Det Lande da bemerker er at Oscar etter hvert ville kjenne seg mer urettferdig dømt, noe Lande er enig i at han ble

¹⁰⁶ Keilhau 1929: 277-278

¹⁰⁷ Dahl 1990: 271-284

¹⁰⁸ Lande 1945: 142

¹⁰⁹ Lande 1945: 142

(dette er et poeng jeg kommer tilbake til i flere verk, Langslet og Lindqvist i kapitel 5). Her skriver Lande videre at denne skuffelsen og mistroen skulle føre kongen på en sykdomsvei. At han ikke ble forstått, var med på å svekke Oscar, og kongen var ikke villig til å legge fra seg noe av arbeidsmengden. Dette hevder Lande at var med på å slite han ut og at dette var med på at kongen brøt sammen.¹¹⁰ Fortellingen til Lande vil jeg si at har trekkene til det White omtaler som en romanse. Det er den evige kampen med å tilfredsstillе folket, noe han lykkes med i den ene nasjonen, men ikke i den andre. Dette vil kunne sies å være en del av et kaos av å være til. Det vil aldri være de samme meningene.¹¹¹

Videre skriver Lande om hvordan Bernadotteslekten fikk plassen på den svensk-norske troen. Lande understreker her at det var Oscar sin fortjeneste at det var hans far som ble den nye kongen, ufrivillig riktignok. Lande nevner at Oscar var en intellektuell gutt, og lærte seg fort svensk. Det skrives ikke om han lærte seg norsk eller ikke. At Oscar var intelligent betviler ikke Lande, da han nevner at nesten ingen konger før Oscar stilte med den samme kunnskapen eller innsikten i offentlige saker. Dette setter Lande i sammenheng med at det var regjeringen som skuffet det norske folk, så vel som de skuffet kongen, ikke kongen som skuffet folket. Dette var fordi det var områder kongen ikke styrte over, og derfor ikke fikk med sine meninger.¹¹² Her viser man til andre punkter i det White mener må være med når man skriver en romanse. Her skal helten i den fortalte fortellingen få den æren han kjempet for.¹¹³ Dette er noe jeg mener at Lande gjør når han gang på gang i sin tekst forsvarer den Oscar var, det er heller ikke nevnt de tragiske syn man kan finne i andre tekster, der ønsket er det bildet som skapes av Oscar heller skal være dystert, framfor noe man ser opp til. Narrativet i teksten til Lande er noe ulik Keilhau sitt. Begge har skrevet om de norske interessene, men Lande sitt narrativ strekker seg i større grad rundt det sosiale i livet til Oscar heller enn det politiske. Narrativet er med på å fortelle om den sosiale og kulturelle delen av den norske historien.

Denne tredje i denne grupperingen er Allan Jonsson, var en svensk forfatter og historiker, som skrevet kapitelet om Oscar I i verket *Sveriges historia genom tiderna*. Jonsson var en av flere svenske historikere som satt sitt preg på historien som fortelles om Sverige i dette verket.

¹¹⁰ Lande 1945: 142

¹¹¹ White 2014: 144

¹¹² Lande 1945: 142

¹¹³ White 2014: 148

Verket er svensk og er skrevet i 1948, rett etter slutten av andre verdenskrig. I likhet med flere andre verk er dette et politisk oversiktsverk, men det er noen personopplysninger å hente her også. Til forskjell kan dette verket sies å bære preg av at det er en svensk forfatter som har skrevet det da hovedfokuset er på de svenske interessene.¹¹⁴ Jonsson skriver videre om et utsagn Oscar skal ha hatt om fattigdommen i landet i 1845. Avslutningsvis i sitatet fra Oscar kommer dette fram «...*Jag har därför påtänkt en förändring av lösdriveriförfattningen ävensom att undaröja en hop kvarstående hinder för försörjningsfriheten*». ¹¹⁵ Dette er blant det første som blir lagt fram om Oscar i fortellingen. Her fortelles det at etter dette ble det en endring i de humane lovene og Oscar blir av Jonsson framstilt som et sympatisk menneske.¹¹⁶

Av andre ord som er med på å beskrive Oscar kommer ordet framtiden, raskt fram i fortellingen. Jonsson beskriver at Oscar hadde hatt en passiv rolle under Karl Johan sin regjeringstid, og at personligheten til Oscar var ganske komplisert.¹¹⁷ Videre er heller ikke Jonsson beskjeden når det kommer til beskrivelsene av Oscar, han bruker beskrivelser som ambisiøs, arbeidsom, elskverdig, vennlig, medfølelse og begavet. Jonsson velger også å beskrive, og fortelle, om Oscar sitt vakre utseende som et viktig punkt for å forklare Oscar. For å problematisere personligheten til Oscar velger Jonsson indirekte å beskrive Oscar som konfliktsky, fordi det ikke var ønsket om noen konflikter. I likhet med Almén beskriver Jonsson det som i samtiden ble sett på som en populær eller godt likt person.¹¹⁸ De svenske verkene som jeg så langt har sett på, tar for seg Oscar første og fremst som svensk konge og at dette er viktig å begrunne i den svenske litteraturen, mer enn hva det er viktig i den norske. Ut fra de to svenske verkene Almén og Jonsson kan man se forskjeller når de er skrevet i tid, med hva som er vektlagt og hvor mye mer utdypende det siste verket til Jonsson er som kom i 1948, sett i forhold til Almén sitt verk som ble utgitt i 1893. Dette kan ha en sammenheng med at det ikke var like nærme samtiden og at det var mer akseptabelt å legge til andre beskrivelser enn i nær tid. – hva er det han utdyper, i motsetning til Almén. Fortellingen til Jonsson tenker jeg kan betegnes som en komedie, framfor en romanse eller satire. Her er det den individuelle handlingen til Oscar som blir vektlagt, som kommer fra arbeidet Oscar

¹¹⁴ Sveriges historia genom tiderna 1948

¹¹⁵ Sveriges historia genom tiderna 1948: 185

¹¹⁶ Sveriges historia genom tiderna 1948: 185

¹¹⁷ Sveriges historia genom tiderna 1948: 136, 212-214

¹¹⁸ Sveriges historia genom tiderna 1948: 215-216

gjorde. Det skjer en endring i politikken, som blir starten for noe nytt. Utvikling er blant de trekkene White trekker fram som det viktigste grepet for å skape en komisk fortelling.¹¹⁹

Noe annet Jonsson velger å vektlegge når han forteller om Oscar er «utkremada citroner». Dette uttrykket bruker Jonsson to ganger i teksten for å beskrive Oscar og makten. Jeg tenker med dette at forfatteren klart legger et preg av komedie i sin fortelling, da det ikke er noe spesielt godt lys som er med på å belyse fortellingen om kongen. Dessuten bruker han dette for å forklare hvordan makten kongen ikke satt med var så stor som kongen selv kanskje tenkte, og at det er en fortelling som ikke gikk den retningen kongen selv ønsket.¹²⁰ Dette utsagnet er med å plassere dette verket i en komisk fortelling. Det er første gang jeg har sett i denne tidsreisen av verker. Drama som skapes i denne fortellingen er ikke realisert, men det som skjer er preget av et optimistisk humør.¹²¹ Narrativet til Jonsson er det svenske kulturelle og politiske. Dette er en fortelling som forteller om endringene som skjedde i Sverige i takt med de ulike monarkene som regjerte. Det er ikke monarkiet som er det bærende narrasjonen, heller det kulturelle som utspilte seg rundt det.

3.3.1 Sammenligning

Disse tre verkene skiller seg mye fra den forrige grupperingen. Ikke bare er det snakk om at det er et nytt århundre når disse ble gitt ut, men også politiske situasjoner hadde utspilt seg som kan være med på å forklare hvorfor disse verkene endrer sin beskrivelse av kongen.

Den første forfatteren jeg har tatt for meg her er en norsk forfatter, Keilhau. Verket ble utgitt i 1929, og tidlig kommer det fram at forfatteren ser Oscar som en svak person. Slike beskrivelser var ikke å finne i verkene fra 1800-tallet. Her blir Oscar sett i lys av sin far, og blir med dette ikke gitt noe ære for å være sin egen person. Her blir det beskrevet at Karl Johan var usikker på Oscar, noe som igjen gir en norsk forfatter enda mer negativt å skrive om den kommende kongen. Det blir ikke beskrevet noen gode egenskaper med Oscar, men heller negative. Oscar har heller ikke en sentral plass i verket, men blir beskrevet som en skygge av sin egen far. Det som er spennende å se på i dette verket er at Oscar blir nevnt der Keilhau tar for seg den norske nasjonaldagen i 1824. Dette var noe Oscar prøvde å stoppe, og Oscar blir satt opp som et motstykke til den norske friheten og selvstendigheten. Dette er ikke

¹¹⁹ White 2014: 168

¹²⁰ Sveriges historia genom tiderna 1948: 215,246

¹²¹ White 2014: 186

noe som har blitt behandlet av de tidligere verkene, da man ikke kunne se for seg å være kritiske mot den sittende kongen. Det neste norske verket er gitt ut hele 26 år senere, og skaper et annet bilde av kongen. Her brukes ord som dyktig og sympatisk innledningsvis. Her må man ha med i tankene at året dette verket ble gitt ut, sto Norge oppi en helt annen krise. Norge hadde igjen blitt frarøvet sin selvstendighet, og man hadde fått unionsårene mer på avstand. I likhet med Keilhau, sammenligner Lande Oscar med Karl Johan, men til forskjell kan man se at sammenligningen denne gangen går i Oscar sin favør. Oscar blir sett på som et motstykke til faren, og da spesielt i det stormaktpolitiske, fordi Oscar av Lande blir beskrevet som mer reflektert enn de andre verkene jeg har sett på.

Det som blir gjort veldig klart i disse to verkene fra tidlig 1900-tallet er at de er skrevet av nordmenn. Dette blir markert av Keilhau, når det poengteres begivenheter som 17. mai, og Lande understreker sitt poeng med at han skriver «her i landet», dette leses som Norge, da det er skrevet av en nordmann. Noe som gjør at disse verkene skiller seg fra tidligere verk er at Lande gjør et poeng ut av det det var en grunn til at Bernadottedynastiet kom på tronen, og det handlet like mye om Oscar som det gjorde om Karl Johan. Mange av de egenskapene som både negativ, og positivt, blir gitt til Oscar i disse to verkene, er ikke egenskaper jeg ser de tidligere forfatterne har benyttet seg av. Dette kan ha noe med at de mente at det var åpenbart at en konge hadde disse egenskapene, eller at man ikke viet plass til å fortelle om dette. Disse forfatterne (Keilhau og Lande) legger og til ordet for at Oscar har hatt mer innflytelse på Norge, enn hva man kan ha sett tidligere. Det er ikke bare at han har gitt navnet sitt til ulike veier, eller steder, men også betydde mye for politikken han var banebrytende med å føre i sin tid.

Det siste verket jeg tar meg her er verket som er skrevet av den svenske forfatteren Jonsson. Verket hans er fra 1948, og ble utgitt tre år etter verket til Lande. Dette verket er svensk, og skiller seg fra de øvrige som er norske. Men det skiller seg innholdsmessig ved at det er neste bare de svenske interessene til kongen som blir trukket fram her. I likhet med Lande blir Oscar omtalt som et sympatisk menneske. Her kan man se at dette verket er skrevet nesten 100 år etter kongens bortgang. Forfatteren tar seg visse friheter når han skal forklare Oscar som person. Å sammenligne kongen med en utklemt sitron, som slik jeg forstår det er en metafor å lage saft, at kongen ikke skulle presse ut all de kraften han hadde. Dette er ikke noe man ville skrevet i de tidligere verkene når man holdt seg seriøs og formell i sine beskrivelser av kongen. Jonsson bruker dette for å forklare hvordan Oscar ikke lyktes med makten, og at

han heller ikke fikk ut den siste dråpen som kanskje ville satt ett større merke for Oscar på den norsk/svenske historien. Det som hovedsakelig skiller disse tre verkene fra de tidligere er at allerede på starten av 1900-tallet begynte de å gå mer i dybden på de kildene som ikke var blitt behandlet i Oscar sin samtid. Det virker som man har fått personen Oscar på avstand, og derfor ikke lengre hadde behov for å være like formell i sine uttalelser om den tidligere kongen. Verkene bærer preg av at det var andre hendelser enn den bitre svenske og lykkelige norske unionsoppløsningen som preget litteraturen. Forfatteren tar seg friheter med å snakke om kongen på et mer personlig nivå, som gjør at man i samtiden til da disse verkene ble gitt ut får en følelse av både hvem kongen var som maktposisjon, så vel som man blir kjent med den personlige kongen. Narrativet i disse tre fortellingene skiller seg fra de tre første verkene jeg så på. Selv om de er skrevet med like mye mellomrom mellom årene, er det tre ulike historier som fortelles. To av verkene er politiske oversiktsverk, mens verket til Lande er et biografisk oversiktsverk. Personbeskrivelsene som er sentrale hos Lande, er ikke like sentrale i de to andre verkene. Det største skillet med disse tre verkene er at allerede i slutten av dette kapittelet kommer det fram at det er ulike måter å skrive en fortelling, som gjør at det kan komme ulike syn på kongen og at narrasjonen er ulik.

Tabell 2: Beskrivelser funnet i verkene 1929-1948

Forfatter/ Tittel på verk	Whites skjønnlitterære Fortellingstrekk	Utgitt	Beskrivelser	Sjanger
Wilhelm Keilhau/ <i>Tidsrummet 1814 til omkring 1840</i>	Tragedie	1929	<ul style="list-style-type: none"> • Isolert • Asosial • Svak • Sverige-orientert 	Oversiktsverk/ politiskverk
Harald Lande/ <i>Norges konger og dronninger i tusen år</i>	Romanse	1945	<ul style="list-style-type: none"> • Dyktig • Sympatisk • Smart • Intellektuell • Ikke lik sin far • Framskrittvennlig • Folkevennlig • Liberal • Populær i Norge • Human 	Oversiktsverk/ biografi
Allan Jonsson/ <i>Sveriges historia genom tiderna</i>	Komedie	1948	<ul style="list-style-type: none"> • Medmenneske • Ambisjos • Elskverdigg • Vennlig • Medfølgende • Begavet 	Politisk verk

			• Konfliktsky	
--	--	--	---------------	--

3.4 Oppsummering

I den første delen av kapitlet har jeg tatt for meg de eldste verkene jeg har benyttet meg av i denne analysen. Jeg har sett på verker som er skrevet i samtiden, og i tiden nært etter at kong Oscars død og danner basisen i min grunnfortelling. Den neste gruppen av verker er fra første del av 1900-tallet, og allerede i disse verkene ser man at det er kommet endringer i måten å skrive om de tidlige kongene. Her er det også begynt å etablere politiske verk, som tar for seg kongen i biroller, og ikke hovedrolle i fortellingen.

I det neste kapitlet vil jeg ta for meg verker som er gitt ut fra 1950 til 1997. Her er det verker som er nærmere moderne tid, og jeg vil se om det er kommet flere endringer i måten å skrive historie på. Grupperingen er delt opp på denne måten for at det skal bli lettere å se skiller i de ulike tidene verkene er skrevet.

4.0 Litteratur fra 1968 til 1997

I dette kapittelet vil jeg fortsette analysen og se på de beskrivelsene jeg finner om Oscar i verk som er gitt ut fra 1968 til 1997. Jeg har også her valgt å dele verkene opp i to underkapitler, hvor det første kapittelet vil ta for seg verk fra 1968-1987. Andre underkapittel vil ta for seg verk fra 1995-1997. En av grunnene til at jeg har valgt å dele det opp på denne måten er for å se hvordan litteraturen om kong Oscar har endret seg fra midten av 1900-tallet fram til slutten av 1900-tallet. Det andre jeg ønsker å se på er hvordan det har blitt skrevet, hvilke sjangere er det jeg finner i denne tidsperioden. Til sist vil jeg se om det er kommet endringer i hvem forfatterne er, eller var det i denne perioden bare historikere som skrev om kong Oscar?

4.1 Thomas Kingston Derry, Magnus Jensen, Lars Elgklou og Johan Hjort med flere 1968-1987

Thomas Kingston Derry (f. 1905 – d. 2001) skrev i 1968 boka *A short history of Norway*. Derry er utdannet historiker og har blant annet studert norrøn filologi. Grunnen til hans interesse for Norge ser ut til å komme sammen med andre verdenskrig, hvor det blir beskrevet at han ledet de norske sendingene til BBC. Derry var senere bosatt i Norge, som ytterligere kan ha vært med på forsterke hans interesse for feltet.¹²² Verket til Derry skiller seg fra de andre verkene først og fremst siden dette er det eneste engelske verket jeg har tatt for meg. Innledningsvis, når Derry forteller om de kongelige, kommer han med en veldig krass beskrivelse av Oscar: «*His son Oscar was a much less impressive figure – quiet and physicallt frail, but conscientious and midly liberal in outlook*».¹²³ Dette er det første som står om Oscar, og forteller om Derrys syn på Oscar da han overtok den svensk-norske tronen i 1844. Beskrivelsene som videre kommer, kan virke mer som beundringer av den nye kongen. Det Derry vektlegger i fortellingen om Oscar er å beskrive hvor mye personlig makt den nye kongen hadde og på hvilke områder denne makten kom til uttrykk.¹²⁴ Forfatteren legger vekt på at kongen fikk endret straffeloven og at Oscar bemerket seg positivt i Norge da han, som forfatteren skriver, gjorde noen genistreker, både i forhold til utenrikssaker og forholdet til den svenske politikken.¹²⁵

¹²² Wasberg 2017

¹²³ Derry 1968: 150

¹²⁴ Derry 1968: 150

¹²⁵ Derry 1968: 150

Noe annet som er merkbart, og som skaper et tydelig skille til de verkene jeg har sett på tidligere, er at når man i Derrys verk leser Bernadotte, er dette underforstått av forfatteren at det kun er Karl Johan Derry refererer til. Resten av slekten blir ikke omtalt med sitt etternavn, kun den første Bernadottene kongen på tronen. Videre kan man da problematisere og si at Karl Johan virker som en viktigere historisk skille for Derry å belyse, heller enn Oscar og slekten som kom senere. Her vil jeg problematisere at det virker som Oscar ikke er en like viktig person i historien, slik det blir beskrevet i verket til Derry. Det kan heller se ut som det er viktig for Derry å poengtere at det var en konge som het Oscar I, men at det ikke var mye annet enn dette å huske Oscar for.¹²⁶

De to siste poengene i denne teksten rundt kong Oscar er at han personlig ønsket å samarbeide med Danmark, men led her et nederlag. Rett etter dette kommer beskrivelser om kongens helse, og at han fort ble kraftigere dårligere. I motsetning til tidligere verk jeg har tatt for meg legges det her noe mer vekt på sykdomshistorien og at fortellingen om kong Oscar ikke bare ender veldig brått. Her legger forfatteren til at da kong Oscar døde i 1859, døde også skandinavismen og tanken om en stor felles union ut med han.¹²⁷ Det er i verket til Derry ingen tvil om at det er en tragisk fortelling det skrives om, da han omtaler Oscar. Med bruken av ord som mindre imponerende, psykisk ustabil og stille, skapes det en fortelling som handler om en konge eller en person som ikke hadde den største innvirkningen på historien.

Magnus Jensen (f. 1902- d. 1990) ga i 1971 ut verket *Norges historie: Unionstiden 1814-1905*. Magnus Jensen var en norsk historiker og skolemann, og han ga i sin tid ut flere læreverker om historie som ble benyttet i realskolen.¹²⁸ Perioden Jensen skrev under kan sies å være dominert av differensiering og organisering, med en utdanningseksplisjon. Det ble i denne tiden et tettere samarbeid med samfunnsvitenskapen. I denne perioden satt sine skiller på historieskrivingen, da det var politiske saker som splittet historikerne og deres arbeidsområder.¹²⁹ Dette verket tar for det meste for seg de politiske sakene som preget det norske synet, men skriver litt om de norske kongene som regjerte i de ulike periodene.¹³⁰ Innledningsvis blir det allerede gitt at Jensen ilegger Karl Johan en viktigere rolle enn de andre kongene. Dette kan understrekes med en kjapp telling for å se at navnet Karl Johan

¹²⁶ Derry 1968: 129-155

¹²⁷ Derry 1968: 155

¹²⁸ Vormeland 2009

¹²⁹ Dahl 1990: 269-292

¹³⁰ Jensen 1971

nevns 85 ganger i teksten. Oscar derimot nevns bare 10 ganger. Ut ifra dette kan man nok en gang tenke at Oscar ikke blir sett på som en like viktig person i den norske i historien, og konklusjonen jeg trekker ut fra dette er at Jensen ikke ser på Oscar som en like viktig historisk person.¹³¹

Jensen sier: «*Hans sønn, Oscar I, hadde ikke samme glans over sin personlighet, ikke det eventyrlige som kunne sette folkefantasien i svingninger*». ¹³² Videre beskriver Jensen det han ser på som de viktigste kunnskapene til en konge som han omtaler som en «treenighet» hvor egenskaper som intelligens, formue og kongeegenskaper står i fokus.¹³³ Her vil jeg si at forfatteren begynner å lage et bilde av kongen som ikke lener seg mot en positiv framstilling av Oscar sin person. Videre vil jeg si at Jensen lager en fortelling om Oscar som ikke passer sammen med det som ble sett på som en dyktig politiker. Jensen har lite skildringer om Oscar som person. Men han nevner mye om Oscar og utenrikspolitikken, jeg kommer mer inn på Jensen i kapittel 6. Fordi verket er preget politisk, kan det være mye av grunnen til at verket har trekk av å være en tragisk fortelling. Det er en form for ironisk pessimisme som er undertonen for verket, og Oscar framstår som en mann som ikke lyktes i sine erobringer.¹³⁴ Narrativet som blir etablert i fortellingen til Jensen er politisk historie, som forklarer om det politiske situasjonen i landet. I kontekst med dette narrative er det fortellinger om makthaverne som dominerte i de ulike periodene. Fortellingene handler hovedsakelig ikke om personen, men de er med som en forklaringsfaktor for å kunne fortelle hva som skjedde. Narrasjonen som velges er derimot rettet mot det tragiske, hvor det er en konge som ikke nådde opp til det som ble tenkt.

Lars Elgklou ga ut boken *Bernadotte Historien- och historier om en familj* i 1978. Elgklou er en svensk forfatter, som i sitt verk tar for seg hele historien fra valget av Karl Johan til kong Carl XVI Gustav bestiger tronen. Verket er delt opp etter de ulike kongene og saker som ble nært knyttet til de forskjellige kongene i deres perioder. Han blir flere steder omtalt som forfatter og har gitt ut flere historiske verk.¹³⁵ Den første personlige beskrivelsen som blir gitt av Elgklou er mer indirekte beskrivelse av Oscar. Det blir ikke skrevet, men inntrykket som blir gitt er at Oscar var en følsom person. Direkte skriver Elgklou at Oscar var språkmektig og

¹³¹ Jensen 1971

¹³² Jensen 1971: 71

¹³³ Jensen 1971: 71

¹³⁴ White 2014: 225

¹³⁵ Elgklou 1978: 5-6

intelligent, og han vektlegger de musikalske talentene Oscar hadde.¹³⁶ Allerede tidlig kan man se at mange av ordene som er med på å beskrive kongen er av en positiv karakter. Dette kan ses sammen med romanseteorien. Dette forklarer at det historiske feltet er en panorama av hendelser, hvor man heller legger presset på fortellinger framfor det som ble skapt, som var arvet eller aspekter ved det kulturelle livet. Det gjør at historien skaper en ny arena hvor man kan se nye ting kommer til heller enn hvor eldre ting omorganiseres, slik at man kan lage mulige kombinasjoner.¹³⁷

Jeg leser at dette verket virker mer personlig enn de andre verkene jeg har sett på. Av funn rundt dette tar jeg for meg side 30 der Elgklou har valgt å bruke ordet pappa, heller enn far, når han skriver om faren til Oscar. I sammenheng med dette bruker Elgklou også Oscar sine egne ord for å framstille de forskjellige dialogene som var mellom Oscar og Karl Johan. Dette er med på å skaper et moment som gjør at det føles ut som det er Oscar sine egen fortelling og at Elgklou bare har fasilitet for fortellingen.¹³⁸ Personlige trekk ved Oscar som at musikk og kultur har en stor rolle i hans liv er vektlagt i dette verket, Oscar utmerker seg på dette området, formidler Elgklou.¹³⁹ «*Han var en allvorlig, försiktig och rättrådig man*»,¹⁴⁰ er en av setningene som utmerker seg og som jeg vil trekke fram i Elgklou sin framstilling av Oscar. Elgklou beskriver hvordan stemmen til Oscar var, dette er noe jeg kommer tilbake til i et senere verk, verket til Herman Lindqvist (kapittel 5). Elgklou beskriver den som monoton, men dette er sett i form av hvordan de offentlige talene var. Elgklou velger å personifisere beskrivelsen av makt kongen hadde. Makten Oscar hadde ble ikke påvirket av noen, og heller ingen benyttet makt for å påvirke han. Som en rar sammenligning viser Elgklou til at Oscar var en familiemann og ser på dette som motstykket til hva hans far.¹⁴¹ Alle disse systemene blir da forklaringsfaktorer som er med på å skape en myte, og representere det romantiske.¹⁴² I likhet med andre verk jeg skal se på blir det også i dette verket gjort en analyse av kong Oscar opp mot kong Karl Johan. Som Arne Norlin (som jeg kommer tilbake til i kapitel 5.2) velger Elgklou å ta med et sitat fra Karl Johan «*Min son är en utmärkt människa och familjefar, men han blir aldrig en konung*». ¹⁴³ Som igjen trekker inn det personlige aspektet,

¹³⁶ Elgklou 1978: 28-29

¹³⁷ White 2014: 149

¹³⁸ Elgklou 1978: 30

¹³⁹ Elgklou 1978: 37-38

¹⁴⁰ Elgklou 1978: 51

¹⁴¹ Elgklou 1978: 51-52

¹⁴² White 2014: 143

¹⁴³ Elgklou 1978: 51

at det er en personlig historie som blir fortalt, samtidig som samtiden hadde store forhåpninger om at reformene som med kongen skulle endre landet til det bedre.¹⁴⁴ Avslutningsvis vektlegges det lange sykdomsforløpet til Oscar. Dette preger mye av fortellingen, og blir flettet inn i fortellingen for å kunne bruke det som en forklaringsfaktor. Elgklou bruker blant annet ord som dessverre når han forteller om helsen. Videre opplever jeg at forklaringene som sykdom er diffuse og er med for å lage en kontekst i fortellingen. Her trekkes det paralleller mellom det som var kjent i Oscar sin samtid, og det som er allmennkjent i ettertid. Forklaringen på at de ikke var like kjent i samtiden er fordi det ville vært mer skremmende og ble sett på som direkte svakhetstegn.¹⁴⁵ Fortellingen er derfor ikke skremmende for en leser i 2021 som den ville vært for en som levde på 1850-tallet.

Elgklou velger når han snakker om den svake siden til Oscar å ta med seg personlige notater som er skrevet av kongen om sykdommen for å understreke det synet som var i denne perioden. Det som skiller denne fortellingen fra andre, er at Elgklou vektlegger at kongen selv kjempet gjennom det hele og ikke ga opp. Undertonen blir derfor at det er en sterk person det fortelles om, selv om det er svake trekk som beskrives. Elgklou bruker heller aldri ordet døende om kongen i sin fortelling. Elgklou velger også å ikke avslutte sin historie her, men tar med leseren videre til det som skjedde etter at Oscar døde i 1859. Ord som beskriver kongen er formell og reservert, og at Oscar ikke var en aristokrat. Dette er ord og beskrivelser som er hentet fra samtiden. De siste ordene Elgklou hevder om Oscar er at ingen monark har noen gang vært mer samvittighetsfull og rettferdig enn kong Oscar.¹⁴⁶ Narrativet som skapes av Elgklou er personlig, og han går inn for at leseren skal bli kjent med kongene. Hans narrativ er skap rundt de skildringer han har sett om de ulike monarkene, og konteksten i fortellingen er å gjøre leseren kjent med personene bak makten. Det som forklares som noe av plottet til historikere som romansefortellinger er å frigjøre seg fra de mørke kreftene, som da kan ses som en forløsning. Historikerens oppgave er derfor å tjene som en bevarer til dette er innløst.¹⁴⁷

Norges konger fra saga til samtid er skrevet med Finn P. Nyquist som redaktør. Johan Bernhard Hjort (f. 1922-d. 2001) har skrevet kapittelet *Det nye Norge*. Hjort var en av de mest

¹⁴⁴ Elgklou 1978: 51

¹⁴⁵ Elgklou 1978: 64-66

¹⁴⁶ Elgklou 1978: 70-78

¹⁴⁷ White 2014: 152

kjente advokatene i den siste del av 1900-tallet. Utenom det juridiske blir Hjort beskrevet med en sterk interesse for historie, som førte til at hans bidrag ble skrevet ned i *Norges konger fra saga til samtid*.¹⁴⁸ Innledningen starter med «*Kongens historie er Norges Historie*».¹⁴⁹ Videre blir det i innledningen gjort greie for at de svenske unionskongene (Bernadotteslekten) aldri ble norske konger på den samme måten som oldenborgere. Forfatteren velger å legge vekt på å skrive at denne boken er med å på forklare den lykkelige slutten til kongeriket Norge – fordi man aldri har vært nærmere kongen fra folkeeventyret enn det vi er i dag.¹⁵⁰ Tidlig i dette verket kan vi se at det ligger en norsk undertone som legger vekt på den norske historien og den eventyrslutten som har ventet for alle de som har hatt den samme grunnfortellingen om hva det norske er. Fortellingene i de ulike opplysningsverkene slik som *Norges konger*, er veldig korte, men kan til gjengjeld være nokså beskrivende. Selv om innledningen av dette verket ikke gir det beste grunnlaget for Oscar kan man likevel si at denne fortellingen om Oscar kan ses som det White beskriver som en romanse. Mye fordi den er med på å forklare om naturlige impulser, skaper et samhold og overvinner andre krefter som var i samfunnet.¹⁵¹ Grunnen til at denne fortellingen kan betegnes som en romanse, er av de gode ordene som er med på å beskrive hvilken nytte han gjorde for kongemakten, så vel det som han gjorde for Norge. Et annet trekk som viser fram en positiv side ved kongen, er at det blir skrevet at under hans regjeringstid opplevde Norge et oppsving. I denne fortellingen er dette derfor med på å gi et godt syn av kongen, og hvordan hans makt kan ha en sammenheng med denne utviklingen.¹⁵²

Dette verket har viet plass til et dikt skrevet av Henrik Ibsen. Diktet til Ibsen lyder slik:

*«Den sorgens sky, som har sig bredt
om land, vil spredes ad, -
men Oscars kamp for sandt og ret
skal bo hos folk og konge-æt
i Nordens minders rad».*¹⁵³

At de velger å avslutte sin beskrivelse av kongen med et dikt, er igjen med på å understreke kongen blir framstilt som en helt. Dette vil jeg si at understrekes godt med ordvalget når det kommer til skildringene som ikke er av positiv karakter. Her brukes blant annet bruker ordet

¹⁴⁸ Figueiredo 2004: 15,228 & Halvorsen 2011

¹⁴⁹ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 13

¹⁵⁰ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 17

¹⁵¹ White 2014: 151

¹⁵² Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 240

¹⁵³ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 242

svak om helsen og at han var en avholdt monark sammenlignet med sin far.¹⁵⁴ Ordvalg som å beskrive kongens bortgang som en sorgens sky, er med på å forklare om en historisk person som satte sitt merke på historien.¹⁵⁵ I dette verket beskrives det også at det er bare en viss periode Oscar satt med makten, og en beskrivelse av et ønske å sette sitt merke på denne. At norske diktere da har valgt å omtale han slik er med på å fortelle at han har satt et merke av betydning og at han seiret i sin posisjon. Han fikk med dette heltestatus og blir sett på som den bærende personen i fortellingen om han. Konteksten i verket skapes etter narrativet om å fortelle om den norske historie, med de ulike monarkene som har spilt en del i fortellingen. Narrativet er ikke å skade de ulike kongene, slik det kan se ut i innledningen, men heller å fortelle om hvordan deres historie kan ses i sammenheng med den norske historien, og hvordan disse har samhandlet.

4.1.1 Sammenligning

Verket til Derry er et engelsk verk som er skrevet for å kunne fordype seg i den politiske historien til Norge. Derry skriver, i motsetning til de verkene jeg har sett på tidligere ikke personlig historie, men en politisk historie. Dette gjør at fortellingen om Oscar blir ulik de andre, da Derry tar for seg punkter i historien og kobler dem sammen med Oscar, heller enn å skrive om hvordan Oscar sto i forhold til historien. I likhet med de fleste tidligere verker blir Oscar her sammenlignet med sin far, og blir med andre ord ikke kjent for å være seg selv, men heller en skygge av sin far. I sammenlikning med tidligere verker kan vi se forskjell da dette verket er rettet mot den politiske historien og det finnes undertoner av beundring for hvor mye makt en person kunne sitte med. Dette verket lar seg både beundre av det politiske, og mislike det personlige på en og samme tid. Derry sin måte å skrive på skiller seg da fra de norske og den svenske forfatteren, fordi han er mer interessert i å finne ut hvem den politiske personen Oscar var. Han har en avstand norske og svenske forfattere ikke har. Derry er med andre ord den første forfatteren som prøver å avsløre hvem Oscar var, framfor å beskrive de personlige trekkene til kongen.

Det er få politiske verk. Derry og Jensen sine verk kan kategoriseres som politiske verk, da det er den norske historien som står i hovedfokus, mens kongefortellingene blir sekundære. Likevel vier Jensen i større grad enn Derry plass til å beskrive de personlige egenskapene til

¹⁵⁴ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 242

¹⁵⁵ White 2014: 148

Oscar. I likhet med Derry og flere andre verk kan man også her se at fortellingen om Karl Johan blir stående som mer viktig enn fortellingen om Oscar. Det jeg mener med dette er at Oscar blir sammenlignet med sin far, og nevnes ikke mer enn godt under halvparten så mye som sin far gjør i dette verket. Det som er nytt av skildringer i dette verket er at Jensen nevner at konger skal ses sammen i en form for treenighet. Med dette mener han at det er tre krav som er grunnleggende til konger, hvor Oscar bare treffer på et av disse; nemlig intelligens (de to andre er forøvrig formue og kongeegenskaper).

I den samme grupperingen er det verk som *Bernadotte Historien- och historier om en familj* som er skrevet av en svensk forfatter, og dette verket er det første verket av dem jeg har sett på som helt klart er å kategorisere som et romanseverk, ut at det er none trekk som rettes mot en annen narrasjon. De gode egenskapene til Oscar er de som lyser igjennom i denne fortellingen. En annen ting vi kan se på er at det har skjedd noe med generasjonen som skriver om historien. I motsetning til de tidligere verkene som er å kategorisere som mer formelle, virker dette verket mer personlig. Som nevnt er det brukt ord som pappa for å beskrive Karl Johan, noe som ikke har forekommet i tidligere verk. Det første Elgklou gjør for å skape en personlig tekst er at han skriver med egne ord om hendelser som utspilte seg, men får det til å føles som det er Oscar som forteller dette til leseren og ikke Elgklou. Roen i det verket er med på å få dette til å falle innenfor trekkene til en romansefortelling. Saker blir ikke gjort noe større, og Oscar får den anerkjennelsen han skal ha for de sakene han fikk til. Det er slik, som skrevet tidligere, ikke skapt et bilde av en svak person, men heller en sterk person som ikke fikk den rollen han hadde sett for seg. I likhet med innlendingen om Oscar, blir også avslutningen vektet til en positiv beskrivelse av den tidligere kongen. Ved å avslutte teksten med beskrivelser som at det ikke har fantes en mer rettferdig eller samvittighetsfull konge, setter Elgklou et klart grep på hvordan Oscar skal bli husket som en sterk og viktig person.

Det neste verket av Hjort er et oppslagsverk i den norske kongehistorien. I likhet med Elgklou er dette og et verk som romantiserer kongen, selv om innledningen til hele verket heller taler mot dette. Undertonen er til å starte med at Bernadotteslekten virkelig ikke var noe som er med på å skape en felles norsk historie, eller samlingsfølelse. Ordene som er med på å beskrive Oscar sin monarkperiode her er videre utelukkende positive, og når Hjort kobler en av de største dikterne av all tid i norsk historie sammen med den døde kongen, kan det leses som at han er viktig historisk skikkelser, for den nasjonen vi kjenner i dag. Historien tar inn over seg alle hendelser og skikkelser og summen av dette blir det vi i dag kjenner som Norges

historie. Videre kan man i likhet med samtlige tidligere verk se at Oscar sin person ikke blir stående forklart alene. Her bruker Hjort Karl Johan for å beskrive personen. Dette kan ha noe med at det er flere nordmenn som har kjennskap til den kongen som sitter på ridderstatuen på Slottsplassen, og som man kanskje da har sett. Sammenligningen kan og henge sammen med at hovedgaten i Oslo er oppkalt etter Oscar sin far, som gjør at nordmenn, interessert i kongehistorie eller ei, vil dra en større kjensel til dette navnet, heller enn hans arvtager.

Verkene har endel likheter. Det som er den største likheten er at det ikke lengre er et problem å skrive sine kritiske meninger om en konge. Selv om to av verkene er å kategorisere som romantiske verk (Elgklou og Hjort), legger de heller ikke skjul på at Oscar ikke var en perfekt person. De er ikke like harde i sin kritikk som verk jeg skal se på senere, eller Jensen sitt verk. Men de holder en linje ved å fortelle de faktaene som var og finnes om Oscar. Jensen, som skriver politisk historie, skriver om hvordan Oscar ikke strakk til, og ikke helt holdt mål ut i fra de tanker man har rundt kongeembetet.

I de fire verkene jeg har sett på i dette kapittelet, er det 19 års forskjell fra det første ble gitt ut i 1968, til det siste ble gitt ut i 1987. Narrativet i disse fortellingene bærer i langt større grad preg av type sjangerverk det er utgitt som, heller enn hvordan jeg kategoriserer dem innen de ulike sjangerne til White. Dette har noe med at historien på 1960-tallet ble mer profesjonalisert og oppdelt, og man valgte sine områder å skrive historie under. Det er derfor viktig her å se at narrativet i de politiske verkene er forskjellig da Derry tar for seg en og en person til de politiske hendelsene som utspilte seg, i motsetning til Jensen som skriver om personene fortløpende i forhold til de hendelser og andre personer som var involvert. Verkene til Elgklou og Hjort har ulike narrasjoner, da Elgklou tar for seg hele historien over en større plass i verket, mens Hjort har en kort og konsis presisering om hvem Oscar var som konge og hvordan han påvirket Norge.

Skille mellom de litterære trekkene til White er med på å understreke at Oscar ikke ble sett på som viktig for den politiske historien til Norge, da jeg tenker og ser at disse verkene skriver en tragisk fortelling om Oscar. Ordene som brukes for å beskrive personen Oscar er i disse verkene er heller ikke de flotteste ordene. De to verkene som er oversiktsverk som retter seg mot det biografiske. Begge disse verkene har jeg kategorisert begge som romanser, hvor man skriver om betydning av Oscar og det livet han levde. I tabellen under kan man se at Hjort ikke har like mange ord for å beskrive Oscar, men hvordan verket er bygd opp, og med

forklaringen av Ibsen sitt dikt ser jeg likevel på verket som en romanse, som ønsker å hedre Oscar og gi han en plass i historien. Verket til Elgklou er mer utfyllende og bruker både de gode og de vonde ordene til å beskrive Oscar som en person av betydning, som har markert seg og vil bli husket i historien for de gode sidene han hadde.

Tabell 3: Beskrivelser funnet i verkene 1968-1987

Forfatter/ Tittel på verk	Whites skjønnlitterære fortellingstrekk	Utgitt	Beskrivelser	Sjanger
Thomas Kingston Derry/ <i>A short history of Norway</i>	Tragedie	1968	<ul style="list-style-type: none"> • Lite imponerende • Stille • Psykisk ustabil • Selvbevisst • Liberal 	Politisk verk
Magnus Jensen/ <i>Norges historie: Unionstiden 1814-1905</i>	Tragedie	1971	<ul style="list-style-type: none"> • Ikke karismatisk • Dyktig politiker • Intelligent 	Politisk verk
Lars Elgklou/ <i>Bernadotte Historien- och historier om en familj</i>	Romanse	1978	<ul style="list-style-type: none"> • Språkmektig • Intelligent • Musikalsk • Alvorlig • Forsiktig • Rettferdig • Sterk • Formell • Reservert • Ingen aristokrat • Samvittighetsfull 	Oversiktsverk/ biografi
Johan Hjort med flere/ <i>Norges konger fra saga til samtid</i>	Romanse	1987	<ul style="list-style-type: none"> • Heltemodig • Avholdt 	Oversiktsverk

4.2 Narve Bjørgo og Ole Røsholdt 1995-1997

Narve Bjørgo (f. 1936), er norsk historiker og akademiker. Bjørgo har vært en sentral person for universitets- og forskingspolitikk, og en av de første historikerne ved Universitetet i Tromsø. Gjennom sin periode som ansatt ved UIT har han hatt en rekke verv, og er en anerkjent historiker.¹⁵⁶ Han ga i 1995 ut verket *Union og Selvstendighet*. Dette verket er et politisk verk som overordnet tar for seg de norske interessene i unionstiden, men det finnes noen personlige beskrivelser i dette verket. Det personlige beskrivelsene som finnes i dette

¹⁵⁶ Hansen 2021

verket, er noe jeg vil beskrive som lite flatterende og krasse. «Eminente» er det første ordet som brukes for å beskrive Oscar, noe man kan trekke i en positiv og en negativ retning. Ordet betyr fremragende, men hvis man ser det i sammenheng med hva forfatteren skriver om hele Bernadotte-rekken vil jeg trekke betydningen i en negativ retning. Bjørgo skriver: «*Alle 1800-talls Bernadotter hadde begavelse for dobbeltspillet kunst. Men ingen kunne måle seg med den sjarmløse, innadvendte, intelligente og nesten venneløse manipulatorene Oscar I*».¹⁵⁷ En beskrivelse som dette kaster et dårlig lys over hele Bernadotte-rekken, en trekker spesielt ut Oscar som person. Ordene som er med på å beskrive, de forteller om en smart mann, men som ikke klarte å imponere med sine ferdigheter. I likhet med Jensen sitt verk som jeg har beskrevet i delkapittelet tidligere, er dette et politisk verk. Ordene som brukes av Bjørgo er hovedsakelig negative, og bærer preg av ironi. Det Bjørgo fastslår er at Bernadottene var nye, og nærmest en forferdelig fornying av monarkiet. Ut fra White sine premisser, er dette en tragisk fortelling, med innslag av ironi som virkemiddel.¹⁵⁸

Ole Røsholdt (f. 1940-d- 2018) var barne- og ungdomsforfatter. Røsholdt var lærer og forfatter av yrke, og har gitt ut flere verker som er rettet mot barn.¹⁵⁹ I verket *Norges konger* er det Røsholdt som er forfatter, og Anders Kvåle Rue som er illustratør og pådriver til verket, som ble utgitt i 1997. I verket til Røsholdt er alle fortellingene holdt til et minimum, her er det kun en side om hver konge. Jeg ser for meg at dette verket er laget for å styrke allmennkunnskapen til barn som søker historie om de ulike kongene. Verket er bygd opp annerledes enn andre verk jeg har sett på da det tar for seg hvem Oscar slekter på og at det øverst står når han ble født og når han gikk bort.¹⁶⁰ Siden om Oscar starter med underoverskriften *Napoleons fadderbarn*. Fortellingen om Oscar starter noe annerledes da det her skrives at blant de norske kongene er det kun Oscar som har fått skrevet og utgitt bøker. Videre blir det beskrevet at flere av bøkene hans vakte internasjonal oppsikt og at den boken han skrev om fengsler har blitt oversatt til flere språk. Han blir beskrevet som framtidsrettet. Denne fortellingen legger Røsholdt vekt på at Oscar sine bøker ikke ble trykt med hans navn fordi det ikke ville passe seg at en kronprins var en offentlig forfatter.¹⁶¹

¹⁵⁷ Bjørgo 1995: 272

¹⁵⁸ White 2014: 225

¹⁵⁹ Larsen 2020

¹⁶⁰ Rue 1997: 112

¹⁶¹ Rue 1997: 112

I dette verket gjør jeg og et annet interessant funn da det står at det var Napoleon som ga han navnet Oscar og at dette kom fra et diktverk som var populært på denne tiden, som tidligere nevnt. Oscar som ung blir her beskrevet som intelligent og arbeidsom, og at han hadde evner som komponist og maler. Det er lite som omhandler Oscar som konge i dette verket. Oscar sammenlignes med sin far og at han tok hensyn til nordmennes ønske om likestilling i unionen. Det som avslutter dette verket er: «*Men kong Oscar ble likevel aldri virkelig kjent for nordmenn flest*».¹⁶² Verket til Røsholdt, forteller en diffus fortelling, om en konge som har blitt glemt. Siden dette er et verk som er ment for barn, blir det ikke benyttet store ord for å forklare hvordan Oscar ikke lyktes i sin gjerning, men det er undertonen. Dette verket faller innenfor de kriterier en tragisk fortelling har, med at det klart og tydelig skrives om en konge som ikke satte et godt nok merke på historien, og derfor ikke vil bli husket.¹⁶³

4.2.1 Sammenligning

I dette kapittelet har jeg tatt med det fjerde av de politiske verkene jeg har funnet. Dette politiske verket er i motsetning til de foregående (Derry og Jensen) mer utfyllende i den personlige karakteristikken av Oscar. Det heller derimot ingen tvil om at dette er et politisk verk når man ser de beskrivelsene som forklarer om Oscar som person: sjarmløs, manipulator og venneløs er blant ordene Bjørgo benytter. Her kan man se at det har skjedd en endring i måten man skriver politiske verk på. Fra det første kom ut i 1948 hvor det er begrenset hva det er skrevet om Oscar som person, hvor det i 1971 blir fortalt mer om Oscar personlige liv. Verket fra 1995 er med det et mer moderne og utfyllende verk om kongen personlig, så vel som det politiske kongen styrte. Verket til Bjørgo er det verket som uten tvil heller mest mot den tragiske formen i skriving av historie.

Verket til Røsholdt er nyere enn verket til Hjort, som jeg så på i delkapittelet 4.1. Begge verkene er å betegne som oversiktsverk, og hensikten er å opplyse om alle kongene som har besittet den norske tronen og skal derfor gi en forståelse av hvem de ulike kongene var, og hva som kjennetegner disse kongene. I motsetning til Hjort viser fortellingene til Røsholdt heller satiriske fortellinger om kongen. Dette verket er ment som et verk for barn, men som en voksen som leser dette ser jeg på verket med trekk fra en satirisk fortelling, dette har mye med den formen verket er bygd opp. De er ikke like varme i sine fortellinger som Hjort var. De

¹⁶² Rue 1997: 112

¹⁶³ White 2014: 199-201

holder ordene om Oscar til et minimum, og går med dette ikke like i dybden for å fortelle hvem Oscar var.

Grunnen til at jeg har valgt å ta for meg et politisk verk og et oversiktsverk i dette delkapittelet er fordi de er skrevet på den samme tiden. Her ønsker jeg også å vise hvordan litteratur har endret form. Disse verkene er begge skrevet på 1990-tallet, og har med utfyllende personkarakteristikker, men det er heller ikke vanskelig å se hva som er et oversiktsverk og hva som er politiske verk. Verkene har blitt modernisert, med dette mener jeg at de er mer omfattende enn flere av verkene jeg har tatt for meg tidligere. Her er det heller ikke vanskelig å se hva meningene til de ulike forfatterne er når de skriver om kong Oscar. I dette delkapittelet er det bare norske verk, grunnen til dette er at jeg ville dele dem inn etter tid, her blir det norskdominerende syn på Oscar.

De to siste verkene i dette kapittelet har jeg kategorisert en satirisk og tragisk fortellinger av Oscar. Her er det ulike narrativ som er med å fortelle hvordan Oscar ikke blir husket i historien, og at det heller ikke er mye annet å si om Oscar som konge enn arbeidsom og venneløs. Selv med ulike narrativ for å skape en fortelling om Oscar, kommer begge forfatterne fram til den samme konklusjonen av Oscar. Her er det også viktig å ha med i tankene at dette er verk som er skrevet av norske forfattere, som belyser de norske aspektene sterkest i sine fortellinger. Og når Oscar da blir behandlet i et politisk verk og et oversiktsverk, har begge forfatterne kommet fram til at narrasjonen i deres fortellinger er med på å skape et mørkt bilde av Oscar, sett i lys av den norske historien.

Tabell 4: Beskrivelser funnet i verkene 1995-1997

Forfatter/ Tittel på verk	Whites skjønnlitterære fortellingstrekk	Utgitt	Beskrivelser	Sjanger
Narve Bjørgo/ <i>Selvstendighet og union</i>	Tragedie	1995	<ul style="list-style-type: none"> • Eminente • Sjarmløs • Innadvendt • Intelligent • Venneløs • Manipulator 	Politisk verk
Ole Røsholdt/ <i>Norges konger</i>	Tragedie	1997	<ul style="list-style-type: none"> • Human • Fremtidsrettet • Arbeidsom • Intelligent • Kunstnerisk 	Oversiktsverk

4.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på verker som er utgitt siste halvdel av 1900-tallet. I denne grupperingen er det kommet flere typer verk som er med på å forklare de forskjellene som er med på å spille inn når man skriver monarkihistorie. I denne grupperingen er det oversiktsverk, politiske verk og en barnebok om konger jeg har funnet. Disse er med på å skaper et skille til tidligere historieskriving, og viser at det er ulike målgrupper med verkene.

I det neste kapitlet vil jeg ta for meg verker som er skrevet på 2000-tallet. Her vil jeg se om disse skaper et større skille til de tidligere verkene, og om sjangeren varierer mer enn det jeg har sett på tidligere.

5.0 Litteratur fra 2000-tallet

I dette kapittelet vil jeg fortsette med personbeskrivelser av Oscar. Verket til Bo Stråth som blir presentert her, er et av de bærende verkene jeg har med i denne analysen. Dette verket vil være viktig i neste kapittelet. Videre inneholder dette kapittelet den eneste rene biografien jeg har av kong Oscar. Denne vil derfor ikke være med i en sammenlikning i dette kapittelet, men blir behandlet alene. I dette kapittelet forkommer det en del av det som blir omtalt som jubileumsverker. Her vil jeg benytte meg av teori om jubileumsverker i tillegg til White sine teorier, er med på å forteller om hvordan historien bruker ulike markeringer for å kunne holde seg aktuell.

5.1 Lars Roar Langslet, Bo Stråth, Knut Lykken og Terje Bratberg 2002-2005

Lars Roar Langslet (f. 1936-d.2016) har skrevet verket *Våre konger* som ble gitt ut i 2002. Han var en norsk politiker og forfatter og har gitt ut flere politiske verk. Langslet var utdannet idehistoriker.¹⁶⁴ Denne fortellingen begynner innledningsvis med å forklare kong Oscar og hans regjeringstid. Det som er verdt å merke seg er at det blir brukt beskrivelse som sier at han var den fredeligste kongen i unionen. Perioden var preget av politikk, da med liberale og humane reformer - og det som handler som de «*norske symbolsakene*». Kongens idealistiske tanker blir betegnet som nordisk solidaritet, noe som senere har blitt belyst som mer idealistisk.¹⁶⁵

Dette verket er rettet mot det politiske, det er derfor ikke mange personlige opplysninger å hente fra dette verket. Det man derimot kan se er at dette er et verk hvor de norske interessene ligger klart i bunn. Noe av det første Langslet skriver er: «*God i svensk, brukbar i norsk*».¹⁶⁶ Dette skiller seg fra de fleste andre verkene jeg har sett, hvor det ikke er gått i dybden på hvordan kongen behersket de ulike språkene sett opp mot hverandre. Det er klart at det er en norsk forfatter som har skrevet dette, da Langslet legger vekt på ordet brukbar, som kan gi oss et inntrykk på at det var svensk som var det dominerende. Videre så sammenlignes Oscar sine språkferdigheter mot hans far. Det at det er en norsk forfatter som da bruker ordet brukbar, vil med dette si at det vil kunne være svensk preg på de norske dokumentene han da har skrevet eller benyttet som kilder. At Oscar blir beskrevet med gode språkkunnskaper, kan ses i

¹⁶⁴ Barstad

¹⁶⁵ Langslet 2002: 241

¹⁶⁶ Langslet 2002: 242

sammenheng med at Langslet tar med en beskrivelse av at han hadde en interesse for lærdomslivet – og at han var kansler for universitetene Lund, Uppsala og Christiania. Det som er spennende å se på i dette avsnittet er at Oscars politiske interesse blir satt opp mot den interessen han hadde for kunst, og Langslet forklarer da de ulike personlige interessene som lå kongen nærmest.¹⁶⁷ Langslet velger å vise til at personlig var kongen opptatt av ulike utdanningsinstitusjoner som kan forklare oss indirekte at Langslet ser på kongen som en intelligent person.¹⁶⁸ Vi kan se at Langslet bruker språklige metoder av ironi for å reflektere over sitt syn på kongen, når han bruker ord som god i svensk og brukbar i norsk. Han skaper med dette en kontekst av virkeligheten med en verbal karakterisering som står som et av kriteriene for satiren.¹⁶⁹

Langslet vektlegger det ene nære personlige vennskapet Oscar hadde, som var med den danske kongen (dette er det flere verker som vektlegger, blant annet Derry i kapittel 4.1 og jeg kommer tilbake til dette i kapittel 6.3). Noe som kan ses i sammenheng med hva de andre forfatterne har skrevet om at Oscar var isolert. Dette er det eneste vennskapet som Langslet presenterer, kan man derfor stille seg spørsmålet om det var et personlig vennskap eller om det var rent profesjonelt. Dette ser jeg i sammenheng med at det er beskrevet at kongen ikke hadde noen nære venner utenfor slottsveggene i Stockholm.¹⁷⁰ Oscar blir beskrevet som visekonge i Norge, og at han med dette fort ble populær hos det norske folket. Dette understrekes nok en gang med at det blir brukt «sympatisk inntrykk på Norge» senere. Det begrunnes med at han hørte på de norske kravene som ble stilt- og at han på dette punktet var ulik fra faren. Dette forklarer det politiske livet han levde, og at han så mennesker og da kanskje også de «svakere» i samfunnet. Ordene som brukes til å beskrive Oscar er at han var human og moderne for sin tid. At Oscar så de svake i samfunnet beskrives med at han var human når det kom til straffeprosessen i begge landene under hans periode. «Humanholding» - et liv preget av lovendringer og en forsiktig kurs som konge. Dette understrekes av at Langslet skriver at det norske folk var «begeistret for et tronebytte» da den tiden kom. Oscar beskrives derfor som populær i Norge, og spesielt for han satte de norske interessene først da han var og talte i Norge, og at han da syntes det var viktig å tale nordmennesenes sak.¹⁷¹ Denne fortellingen vil jeg si at falle under satireformen. Den er ikke komisk, og den har heller ikke

¹⁶⁷ Langslet 2002: 242

¹⁶⁸ Langslet 2002: 242

¹⁶⁹ White 2014: 233

¹⁷⁰ Langslet 2002: 244

¹⁷¹ Langslet 2002: 243

en helt. Rammeverket til denne fortellingen ligger i den sosiale etablering av den norske historien. Fokuset til denne fortellingen er å forklare sannheten rundt den norske kongen og de norske interessene.¹⁷² Narrativet som skapes i fortellingen hendelser om at Oscar blir sett på som den norske kongen, og hvilken innflytelse han hadde på det Norge i sin periode. Narrativet er Våre konger, og Oscar som alle de andre var i sin tid en av dem, men narrasjonen som skapes setter Oscar opp mot de andre kongene som har vært i Norge. I senere tid kan man da se at narrasjonen som skapes ikke setter Oscar i et godt lys, målt opp mot de andre kongene Norge har hatt.

«Bedre teft» er et begrep som benyttes for å beskrive Oscar som konge. Her blir Langslet med ett mer personlig i sin analyse av kongen, og her blir det lagt vekt på hans personlige tanker rundt en kroning, hvor det kommer fram at kong Oscar var personlig fornærmet over at det ikke ble en norsk kroning på hans premisser. Langslet tar for seg kongens sykdom på slutten av verket, men i motsetning til de foregående velger Langslet å hylle kongen for sitt valgspåk på slutten av sin tekst. Her vil jeg ta med to sitater fra teksten som er med på å beskrive kongen: «*Aura av ekte idealisme er hans innsats som konge*». «*For de fleste i dag et blekt innslag i kongerekken, men han fortjener høyere ry enn det ettertiden har gitt ham*».¹⁷³ Disse sitatene synes jeg er med på å fortelle hvordan Oscar vil bli husket i den norske historien. Det Langslet gjør er å peke på kongens politiske makt og hvordan denne vil bli sett i den norske historien. Med det siste sitatet tar derimot fortellingen til Langslet en annen retning som ikke var lett å forutse den ville ta. Han roser Oscar for sin innsats, så vel som han bemerker at han ikke vil bli husket like godt som andre konger. Det eneste vi kan se annerledes fra andre verk er at han forklarer hvordan Oscar har bleknet i forhold til andre monarker i historien. Dette kan med dette bli sett på som en satirisk fortelling fordi det tar for seg realiteten og realismen i den historiske perioden som blir behandlet. Det er innsalg av det han fikk til, så vel som det han ønsket å slå igjennom med. White nevner at satiren kan starte med et tragisk syn, og at i undersøkelsen så har en tendens til å understreke den mørke undersiden av livet nedenfra. White nevner videre at ironien er med på å ødelegge troen på alle mål for mennesker og at alle med dette ønsker en erstatning av det ønskete idealet.¹⁷⁴ Dette passer sammen med at kong Oscar kan synes å ha hatt en tragisk begynnelse i denne fortellingen, men som Langslet sier her fortjener høyere ry i ettertiden. Kongen kjempet for sitt ideal, noe som kanskje ikke

¹⁷² White 2014: 231

¹⁷³ Langslet 2002: 244-246

¹⁷⁴ White 2014: 232

har lagt det største merket på historien. Men Oscar har i senere tid fått mer anerkjennelse for det han presterte og fikk til i sin samtid. Det jeg tenker om dette verket er at det noen steder tar for seg noen personlige skildringer, men det er heller rette fokus mot det politiske. Det neste ved verket det er verdt å bemerke seg i dette verket er at det kun er de norske interessene som blir nevnt. Det er ingenting om de svenske forholdene som blir nevnt i den perioden han satt som regent. Det er det politiske som er dominerende igjennom teksten, men da bare deler av det, og siden de svenske interessene ikke blir nevnt i dette verket.

Det neste fortellingen er skrevet av Knut Lykken (f. 1935). Lykken har skrevet dette ene verket. Boken er skrevet om nasjonalbevissthet, og for å fremme den økte norske selvfølelsen. Blant det som blir sett på som viktig er den norske naturgleden som vokste fram på 1800-tallet, som blir beskrevet av Lykken.¹⁷⁵ Verket heter *Turglade konger og kunstnere*, og er utgitt i 2005. Boken til Lykken starter med å fortelle om at det er Oscar selv som person som er grunnen til at Bernadotte godtok forespørselen om å bli svenske konger. Dette verket er av moderne tid, og innledningen om Oscar bærer med dette også preg av dette. Verket bærer preg av at det ikke er kongehistorien som står i fokus, men heller det sosiale rundt livet til kongene. Verket til Lykken er med andre ord helt klart populærlitteratur. Dette kommer veldig godt til syne i teksten når Lykken, som flere andre norske forfattere, nevner at Oscar tidlig lærte seg både norsk og svensk. Til en morsom sammenligning i motsetning til andre verk, sammenligner Lykken, Oscar og Karl Johan sine språkferdigheter, men setter det mer på spissen når han skriver at det eneste Karl Johan skal ha lært på svensk er å spørre om noen var gift eller om de hadde barn.¹⁷⁶

I dette verket vektlegger Lykken at Oscar var en trygghet for faren, mye fordi han kunne og forstod språket. Videre blir det beskrevet at det svenske folket ville vise sin tillit til den framtidige kong Oscar. Han fikk derfor en by oppkalt etter seg, hvor de endret navnet fra Arvika, til Oscars stad. Dette skulle slik Lykken forteller by på flere utfordringer, mye fordi de som bodde i byen ikke kunne skrive. Det tok ikke lang tid før byen hadde det gamle navnet igjen. Videre blir Oscar beskrevet som en solid og stabil person, som fikk mye plass til å utfolde seg sosialt og kunstnerisk av Karl Johan.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Lykken 2005: 5

¹⁷⁶ Lykken 2005: 115

¹⁷⁷ Lykken 2005: 115

Neste overskrift om Oscar er *Europas vakreste prins på frierferd*. Oscar blir her beskrevet som en kvinnebedærer, så vel som det brukes ord som at Oscar var en stilig mann. Her blir det beskrevet at Oscar gikk i lære hos en liberal lærer, som skal ha vært med på at Oscar valgte en mer liberal retning enn sin far. Oscar ble tidlig mer populær enn sin far, og ble fra tidlig tid beskrevet som framtiden. Dette settes av Lykken i sammenheng med at Oscar var human og møtte mennesker. Blant eksempler som blir trukket fram er at Oscar besøkte syke på sykehuset under Kolerapandemien.¹⁷⁸ I denne fortellingen finner man heller de gode sidene til Oscar som blir framhevet, han blir sett på som et godt motstykke til sin far, og blir beskrevet som godt likt. Trekkene jeg trekker ut ifra fortellingen til Lykken er å kategorisere som White sine trekk fra en romantisk fortelling. Det skrives om Oscar sin kjærlighet til folket, og folket sin kjærlighet til kongen. Oscar beskrives som den dominerende effekten i fortellingen.¹⁷⁹ Den neste gangen Oscar nevnes er det under overskriften *Fremtiden- Oscar I*. Her velger Lykken å legge fram de siste årene Oscar var kronprins. Her, i likhet med andre verk som er skrevet i senere tid, blir det et fokus på Oscar sine reformer. Noe av det viktigste med Oscar er hans humane politikk. I likhet med andre verk blir verket som Oscar selv skrev om kriminalomsorgen nevnt (straff og straffeanstalter). I denne fortellingen blir det også skrevet om det Lykken kaller en morgengave til det norske folket. Et norsk flagg, med de svenske fargene i hjørnet. Dette ble gjort av Oscar for at han skulle starte sin periode som norsk konge på en god måte. I likhet med andre verk tar Lykken for seg at det ble en stor fest rundt den svenske kroningen av kongen, men at det ikke ble noe norsk kroning. Dette for å vise solidaritet med sin kone, som de norske biskopene ikke ville krone.¹⁸⁰

Siden dette er et verk om konger og kunstnere, har Lykken naturlig nok gitt plass til kanskje en av de største bragdene til Oscar i Norge. Nemlig lystslottet på Bygdøy, som bærer navnet etter kongen; Oscarshall. Slottet ble lagt opp til at norske kunstnere skulle få stille ut sine malerier, og folk skulle ha gratis tilgang til utstillingen som var der. Lykken beskriver at dette var noe av det Oscar så på som sitt kall. At kunstnere skulle få et sted å stille ut sin kunst, og at Oscar skulle ha malerier som viste fram sitt kongerike.¹⁸¹ Nok en gang viser Lykken til Oscar sin kjærlighet til folket, og hvordan han skulle kjempe deres sak for dem, både med å være human, men også å dele kunsten landet hadde skapt. Det Lykken gjør er å trygge en ære

¹⁷⁸ Lykken 2005: 116-117

¹⁷⁹ White 2014: 144

¹⁸⁰ Lykken 2005: 125-126

¹⁸¹ Lykken 2005: 136-137

for helten, som er et av Whites kriterier når det skrives en romanse.¹⁸² Narrativet som skrives med er kanskje det narrative som skiller seg mest fra de andre verkene jeg har sett på, samtidig som det er ganske likt. Hovedfokuset er den norske selvfølelsen og nasjonsbygging, men fortellingens hovedfortelling skiller seg med at Lykken undersøker de norske kongene, sett mot de norske kunstnerne og hvordan disse i sammenheng har vært med å skape en nasjonalfølelse hos det norske folket. Narrativet er det norske, men med en annen hovedfortelling blir dette verket veldig ulikt de andre verkene jeg har sett på, men en fin måte å vise hvordan populærhistorie har ulike rammer.

I verket *Norges konger og dronninger* utgitt i 2005, er det en rekke ulike forfattere og historikere som har skrevet de ulike kapitlene, kapittelet om Oscar I er det Terje Bratberg (f.1955) som har skrevet. Bratberg er utdannet historiker, og har gitt ut en rekke artikler og bøker. Blant det Bratberg har skrevet om er det heraldikk, slekts- og gårdshistorie, og byhistorie. Bratberg har arbeidet som forsker og forfatter ved Museene i Trøndelag.¹⁸³ Til sammenligning med andre opplysningsverk velger Bratberg å fortelle historien annerledes. Først finner man historien samlet i sin helhet for leseren, hvor det er en sammenhengende historie med alle de norske og svenskene kongene. Her blir Oscar nevnt for første gang. Det eneste som nevnes om Oscar i denne fortellingen er en sammenligning med sin far. Her skriver Bratberg at den svenskvalgte kongen Karl Johan, aldri lærte seg svensk eller norsk. Det han trekker fram om Oscar er at han lærte seg begge språkene, men Bratberg understreker at dette var med et franskpreg. På den neste siden sier Bratberg at perioden 1837-1844 var rolige år for Bernadotteslekten. Her gir Bratberg noe som kan se ut som skryt til Oscar fra et norsk perspektiv hvor han nevner at Oscar mer eller mindre likestilte Norge i unionen.¹⁸⁴

Videre tar Bratberg for seg konge for konge. Det blir nevnt små ting om Oscar i teksten om Karl Johan, som blant annet at han var sønnen til Karl Johan, at han var på en reise til Christiania og at han var en del av kroningsreisen til Karl Johan. Med andre ord mener Bratberg at det ikke er mye å si om Oscar, som arveprinsen til den nye kongen.¹⁸⁵ Videre kommer man til det egne kapittelet hvor det er Oscar som er hovedfokus. Det første teksten om Oscar starter med er at Oscar var roligere enn sin far, og derfor var det færre konflikter i

¹⁸² White 2014: 148

¹⁸³ Bratberg 2013 omslaget

¹⁸⁴ Norges konger og dronninger 2005: 22-23

¹⁸⁵ Norges konger og dronninger 2005: 202

hans regjeringstid. Her gjør også Bratberg et poeng ut av at Oscar sin mor var tidligere forlovet med keiser Napoleon, før hun giftet seg med Karl Johan. Det neste viktige poenget rundt Oscar er at han er mye av grunnen til at det ble et Bernadottedynasti i Sverige Karl Johan var en god kandidat til vervet, men at han en sønn stryket valget og gjorde at det falt på han.¹⁸⁶ (Dette ble nevnt av Almqvist i kapitel 3.2). Videre i teksten til Bratberg kan man lese at han indirekte vektlegger at Oscar først og fremst var en svensk tronarving. Dette med at han vektlegger at raskt lærte svensk, og at norsk var et språk han behersket. Lignede uttrykk har også Langslet benyttet seg av på side 59. Dette at Oscar kunne språk understreker Bratberg med trekk som at Oscar var lærenemnd og intelligent. Et annet funn jeg gjør i dette verket som jeg ikke har sett tidligere, er at det kan virke som det ikke bare var «blått» blod Oscar var ute etter da han i 1822 var på frierferd, men heller den riktige typen blått blod. Her vektlegger Bratberg at moren til hans utkårede Josefine, hadde aner tilbake til den tidligere kongen Karl VIII av Sverige, som var den siste unionskongen av hele Norden. Legger man dette sammen med at Oscar fra hans tidligere ankomst til Sverige fikk opplæring i den svenske historien, kan det virke som Bratberg allerede her trekker linjer til Oscars ønske om en større felles Nordisk union.¹⁸⁷ Det Bratberg skriver er å betrakte ut i fra White sine kriterier som en satire. Det som fortelles er at historien går på rundgang, og alltid vil gjenta seg selv.¹⁸⁸ Dette blant annet med at det var kun mulig å gifte seg med andre kongelige en skal beholde makten, slik den var.

Videre beskriver Bratberg et anstrengt forhold mellom Oscar og Karl Johan. Her vektlegges det av Bratberg at det var tanker om at Oscar ville at sin far skulle abdisere fra tronen. Det fortelles om den dagen Oscar ble den svensk-norske kongen. Her beskrives det at det var protester fra den tidligere avsatte kongefamilien i Sverige. Denne konflikten går Bratberg rolig igjennom før han forteller at Oscar følte seg trygg i rollen som den nye kongen. Videre kan man si at fortellingen om Oscar er litt diffus. Her beskrives det at han ble hyllet for sin liberale tankegang. Her skriver Bratberg at Oscar ikke innfridde de krav som var stilt til han, men samtidig understrekes det at han heller ikke sviktet stort.¹⁸⁹ Igjen kan man finne trekk som er blant de White nevner som sine kriterier for en satire, med at det er frykt for å velte en konge. Dette er i likhet trekk på at historien til enhver tid vil gjenta seg selv, med at det alltid

¹⁸⁶ Norges konger og dronninger 2005: 207

¹⁸⁷ Norges konger og dronninger 2005: 207

¹⁸⁸ White 2014: 231-233

¹⁸⁹ Norges konger og dronninger 2005: 208

er en kamp om makten.¹⁹⁰ I likhet med andre verk blir det også i dette verket vektlagt at Oscar var en humanitær konge. Han ønsket selv å være en mer konstitusjonell monark enn det han var. Blant saker som er med på å forklare hvem Oscar var blir det av Bratberg trukket fram at kriminalomsorgen var en stor hjertesak for kongen, hvor han også har skrevet et eget verk *Straf og Strafeanstalter* i 1840. Dette verket virker å være viktig for Bratberg for å kunne beskrive Oscar på flere måter. Den første er at det var en kommende konge som hadde skrevet det. Det andre poenget som blir gjort er at den norske oversettelsen ble gjort av Henrik Wergeland, som er en av historiens viktigste litterære personer i Norge. At det er oversatt av Wergeland, kan derfor bety både at det var viktig for historien, så vel som at det var viktig at det var en konge som hadde skrevet det.¹⁹¹

Avslutningsvis er heller ikke Bratberg kort med å finne ord som er med på å beskrive hvem Oscar var. Oscar blir her beskrevet som «en mester i intriger» (det beskrives også i Bjørgo i kapittel 4.2). Dette sammen med at han ikke brukte de rådgiverne han selv hadde valgt seg ut, men heller styrte selv. Bratberg beskriver Oscar som en kunstnerisk person som jeg har nevnt flere andre steder. Og her kan det merkes at det er en undertone av vemod, om at Oscar etter Bratberg sine tanker kanskje kunne oppnådd mer enn den han gjorde med denne interessen. Videre skiver Bratberg at Oscar var et «reservert vesen», som brukte veltenkte ord da han snakket. Arbeidsom er også et ord som er med for å beskrive Oscar sin karakter, samt at han var detaljorientert. I likhet med andre verk fra 2000-tallet avsluttes verket med å beskrive kongen sin helse. Kongens dårlige helse blir beskrevet som et hovedmoment i avslutningen, men at det ikke skulle være noe hindring for Oscar i store deler av kongegjeringen. Dog var det helsen og en hjernesvulst som tok livet av og satte en brå stopper for kong Oscar.¹⁹² Narrativet i denne fortellingen er likt som i fortellingen til Hjort (kapitel 4), men har ulik vinkling på kongen. Her løftes ikke Oscar fram som en helt i den norske historien, men heller som en konge som måtte sitte for at monarkiet skulle føres videre. Tanken rundt verket er at det skal være en nyskapende verk innenfor alle de eldre opplysningsverkene som allerede eksiterer. Slik som jeg har karakteriser verket til Hjort og teksten til Bratberg, blir fortellingen i et likt narrativ lagt fram ganske ulikt.

¹⁹⁰ White 2014: 234

¹⁹¹ Norges konger og dronninger 2005: 209

¹⁹² Norges konger og dronninger 2005: 209

Bo Stråth (f. 1943) ga i 2005 ut verket *Union och demokrati* for å markere 100-årsdagen etter den svensk-norske unionsoppløsningen i 1905. Stråth er utdannet historiker, og har som et av sine hovedfelt forskning på morderne og demokratiske prosesser i vestens Europa, i en kompetitiv kontekst som hovedområder.¹⁹³ Dette verket er å betrakte som et politisk verk da det tar for seg alle de politiske hendelsene som fant sted i unionen. Verket er bygd opp ulik enn de fleste andre verk jeg har sett på da det i hovedsak tar for seg hendelser som skjedde politisk og de svensk-norske unionskongene kun nevnes i bisetninger her og der. Dette verket er til dels kronologisk, men hopper også fram og tilbake i tid. En annen ting jeg finner spennende med dette verket er at det flere ganger er alle Bernadottene under én, noe som jeg ikke har sett i de andre verkene jeg har lest. Dette verket trekker flere paralleller mellom de ulike kongene, og noen av parallellene er noe jeg heller ikke har sett i de andre verkene jeg har analysert.

Det første jeg legger merke til i dette verket er at kong Oscar blir nevnt for første gang alene da det stiller spørsmål til utenrikspolitikken som ble ført. Her er det utenrikspolitikken som står i fokus, mens det blir nevnt at det er i perioden Oscar var kongen og at dette skjedde mye politisk på 1850-tallet.¹⁹⁴ Videre blir det beskrevet at det ikke var innenrikssakene eller reformene som fikk kongen til å bruke mest politisk påvirkning.¹⁹⁵ Historisk ironi er et begrep som blir brukt om kongemakten. Årene som trekkes fram er 1848 og 1850-tallet. Dette er perioden da kong Oscar besatt tronen. Videre skriver Stråth det som er ironisk er at kongemakten ønsket en tettere integrasjon. Det kongen derimot klarte var å skape en større misnøye, og her blir den norske opinionen spesielt trukket fram. Kongen klarte med dette å minske sin makt, framfor å øke den. Her kan det tydelig merkes at Stråth har en sarkastisk undertone i teksten. Han skriver at utenrikspolitikken som ble ført 1848-1864 (litt etter min periode) var med på utløse det motsatte av det kongemakten hadde sett for seg. Han bruker ord som faktum når han snakker om den kongelige politikken og det skjedde noe da ordet skandinavisk samling ble nevnt. «Samlingen» skriver Stråth var med på å utløse både misnøye og sentrifugalkrefter.¹⁹⁶ Ut ifra at det brukes historisk ironi, og en satirisk undertone i verket til Stråth er dette å betegne som en satirisk narrasjon av kong Oscar. White nevnte at

¹⁹³ Cultural construction of Norden 1997: xi

¹⁹⁴ Stråth 2005: 115

¹⁹⁵ Stråth 2005: 146

¹⁹⁶ Stråth 2005: 158-159

blant de strukturene som er viktig i satire er ironi og språklig kunnskap. Jeg vil i dette tilfelle karakterisere dette som en satirisk fortelling.¹⁹⁷

I dette verket blir en del av fortellingen lagt til Oscar sitt bånd med den danske kongen (slik som er nevnt i Derry, kapittel 4.1 og i Langslet. Jeg kommer også tilbake til dette i kapittel 6.3). Oscar blir her beskrevet med at han gikk i mot det statsrådene ønsket, da de ville holde seg nøytrale, i stede for å sende sine soldater til krig. Det står her skrevet at det var kong Oscar sitt forslag om å sende norske og svenske tropper for å hjelpe sin «kollega» i Danmark. Kongen forhandlet en våpenhvile, og Oscar ble sett på som en voksende diplomat også i Sankt Petersburg. Stråth beskriver at danskene gikk i mot kong Oscar sitt ønske om en våpenhvile. Det blir i motsetning til andre verk beskrevet at kongen «vegret» seg mot å medvirke til en videre krig.¹⁹⁸ Blant det siste jeg finner om Oscars liv står det beskrivelser av kongen som human og liberal. Disse brukes til å beskrive Oscar i den tidlige fasen av hans liv og at han mer og mer ble lik sin far da han fikk makten. Oscar blir også sammenlignet med sin far og at han gikk i den retningen folk hadde sett for seg at Karl XIV Johan skulle gå. Ord som utmerket blir brukt for å beskrive hvordan han fungerte som sin egen utenriksminister. Andre ord som imponerende og kunnskapsrik blir brukt for å fortelle om hans forståelse av den europeisk politikk. Videre blir det også nevnt at de som var utenriksministere ikke hadde noe å si, da kongen egentlig bestemte det meste.¹⁹⁹ En annen beskrivelse som dukker opp er som nevnt i andre politiske verk er at kongen var en stor manipulator (dette var også å finne i det politiske verket til Bjørge). Det blir nevnt at alle Bernadottekongene var dobbeltspillere, men her trekkes Kong Oscar fram. Ord som «*charmlöse, inåtvände, intelligente och nästen vänlöse*» er ord som blir brukt til å beskrive kongen. Videre blir han beskrevet som ekstremt følsom og da spesielt med det som ble skrevet i avisene.²⁰⁰

Stråth, i likhet med flere av forfatterne jeg har sett på, beskriver det lange sykdomsforløp til kongen, først 1852-1853 og fra 1857-1859. Kronisk sykdom blir det i dette verket konstatert tidlig i fortellingen om det personlige livet til kong Oscar. Det som blir vektlagt er at kongen led av et dårlig minne, og at han på slutten var lam og ikke kunne snakke. Stråth beskriver at kongen bygde hele sin politiske karriere på en feilbeslutning av Napoleon III. Det han da sier

¹⁹⁷ White 2014: 232, 233

¹⁹⁸ Stråth 2005: 185

¹⁹⁹ Stråth 2005: 242-243

²⁰⁰ Stråth 2005: 242

er at ryktet til Kong Oscar som en kyndig realpolitiker må revurderes. Oscar sine personlige evner og interesse for musikk og komparasjon blir brakt inn. Ord som beskriver hans karakter er kunstnerisk, amorøs og litterær. Han beskrives som en reformpolitikker som imidlertid mislyktes i Sverige.²⁰¹ De rammene Stråth har forhold seg til er at det skal være et politisk verk, som forteller om et felles narrativ og fortelling for den norske og den svenske staten. Verket bærer preg av at det er en nøytral undertone når det fortelles enten om Norge eller Sverige. Narrativet som er skapt er at dette skal være et verk som belyser den felles historien Sverige og Norge har hatt, og delte konge. Det er derfor ikke en norsk eller svensk nasjonalfølelse som løftes fram, men heller en samlende følelse med at landene deler en felles historie, som må tas vare på.

Stråth nevner, selv om han ikke har fått mye bekreftelse for det, er det ingen reform som kan merke seg på samme måte som forslaget til Oscar i 1848. Det er bare glemt fordi reformpolitikken ikke startet før i 1865. Til forskjell fra de andre verkene jeg har sett på tar Stråth med seg skildringer fra andre historikere, og forklarer hvordan synet på Oscar har endret seg i takt med historiens utvikling. Her nevnes det at historiografisk er det ulike oppfatninger av kongen. Den eldre historieskrivingen er noe mer skeptisk til han. Oscar har da blitt beskrevet som talentløs, svingende og trykket av ulike impulser fra skiftende opposisjoner. Senere har han blitt beskrevet som en skikkelig statsmann, som skal takkes for å sikre Sveriges stilling i Østersjøens område. Dette har senere blitt både kritisert og det har vokst fram en skepsis mot hvordan kongen har blitt framstilt. De tre siste poengene jeg vil ta for meg i denne teksten er at Oscar bli beskrevet som tenkende, planerende og realistisk, men han ble aldri sett på som den folkelige borgerkongen. Som en avslutning av mine funn i Stråth sin tekst vil jeg tar for meg at Stråth skriver at det er det ikke er noen ministre som man snakker om eller som har bemerket seg veldig under Kong Oscar, som understreker poenget til Stråth, med at kong Oscar var en dyktig politiker.²⁰²

5.1.1 Sammenligning

I boken *Formidling bruk og misbruk av historie* fra 2011, skriver Olaf Aagedal i kapitel fem *Jubilering og historiebruk* at samtiden bruker fortiden i form av historiske jubileer. Videre problematiseres hva som skal ses på som viktig nok i historien til å markere med ulike

²⁰¹ Stråth 2005: 244-245

²⁰² Stråth 2005: 246-248

jubileer, er det personer eller er det hendelser? Og hva er det som er med på å bestemme hva man skal minnes som jubileum? Et annet punkt som blir tatt opp i teksten er at markering og jubileer er potensielle gullurver for historikere, fordi man kan skrive nye tekster om historien som allerede er beskrevet.²⁰³

Av de fire verkene jeg har tatt for meg i dette kapittelet er tre av fire verk utgitt i det som er å markere som et jubileumsår for den norske og den svenske historien. Verkene til Lykken, Stråth og Bratberg er alle gitt ut i 2005, året som markerer 100 år siden den svensk-norske unionsoppløsningen. Disse verkene er da det som ifølge litteraturen er å betegne som jubileumsutgaver. Historiene som fortelles om Oscar har allerede vært utgitt ved en rekke anledninger tidligere, men får en «ny drakt» når de blir utgitt for å markere et skille i historien. Jeg tror heller ikke at det er tilfeldig at jeg har funnet tre verker som er utgitt dette året. Dette er det eneste året jeg har funnet flere verker som har blitt gitt ut, og alle tre verkene har ulike vinklinger på sin fortelling av historien.

Verket til Lykken, som er det første jeg omtaler i dette delkapittelet, handler om konger og kunstnere. Her er hovedvinklingen hvordan konger og kunstnere har satt sitt preg på Norge, og hvilken betydning de har hatt. Dette er et verk som er skrevet for å «avsløre» hvem Oscar var, og er med dette mer avslørende enn mange av de andre verkene jeg tar for meg. Verket til Stråth har en helt annen vinkling enn Lykken. Dette er det eneste politiske oversiktsverket jeg har behandlet i hele denne analysen. Verket bærer preg av at det både er den norske og svenske historien som skal behandles, her velger ikke Stråth det ene nasjonen framfor den andre, men kongens betydning både for de norske og de svenske forholdene behandles i denne teksten. Dette er et klart skille til Lykken som bare behandler de norske interessene. Det siste verket, verket til Bratberg er et oversiktsverk, og strekker seg inn i rekken med Hjort og Røsholdt som alle skriver om de norske kongene som har vært. Til ulikhet fra de tidligere nevnte oversiktsverkene er det ingen klare romanse-trekk over fortellingen til Bratberg. Dette kan ha noe med tiden verket ble utgitt, og at det var viktig å skille det som ble sett på som rent norsk, og det som ble delt mellom Norge og Sverige i sin tid. Dette verket forteller heller en tragisk fortelling om, en konge som kjempet, men aldri kom til den makten han hadde sett for seg. Oscar blir i dette jubileumsverket sett på som en skurk, som ikke nevneverdig var veldig viktig for den norske selvstendige historien. Videre bruker de markeringen i 2005 som et

²⁰³ Pabst & Johnsen 2011: 91-92

eksempel på det som omtales som jubilering. Her var det viktig at historikere ikke fikk tvangstrøyer, og at det ikke bare var historikere som skulle fortelle om historien. Her understrekes det at historien har et mangfoldig antall måter å kunne bli fortalt på, kan tolkes ulikt og benyttes til ulike formål.²⁰⁴ Dette forteller godt om det jeg har sett i de verkene fra 2005 jeg har sett på i dette delkapittelet. Her fikk forfattere og historikerne ulike måter å skrive sin historie om Oscar og de andre kongene, for at de skulle selge sine verker som noe nytt, og ikke det som tidligere hadde vært å lese om de.

Det siste verket, eller det som skrives om først, er verket til Langslet. I motsetning til de tre fra 2005 er også dette verket et oversiktsverk, men narrativet er kongefortellinger, lik som Hjort og Røsholdt sine verk. Det som skiller dette verket fra de tidligere er at dette er skrevet med et preg av en norsk undertone. Det er kun de norske forholdene som behandles, og de svenske forholdene kong Oscar sto ovenfor nevnes ikke av Langslet. Her skriver Langslet hovedsakelig om den rollen Oscar hadde i Norge. Til forskjell fra andre verker er Langslet også klar i sin tale om hvilken rolle Oscar hadde i politikken, her gjøres det klart rede for at Oscar var å se på som en venstreorientert mann i det politiske bildet. Grunnen til at jeg ønsker å ha med verket til Langslet sammen med de tre fra 2005 er fordi jeg ønsker å belyse hva som kan endres i en veldig liten tidsramme, i forhold til det jeg har sett på tidligere. Mellom Langslet sitt verk og de tre andre er det bare 3 år som skiller. Verket til Langslet er ikke utgitt for å markere et jubileum, det er heller utgitt for å modernisere de oversiktsverkene som allerede eksisterte. Skille på tre år, har derfor ganske mye å si dette kapittelet i motsetning til tidligere kapiteler. Der har jeg belyst at historien, eller fortellingen ikke har endret seg mye ut i fra de årene som skiller, og da gjerne større tidsrom av år mellom verkene.

Verkene i dette underkapittelet er verker som er med på å fortelle at det ikke bare er tid som skaper ulike narrasjoner av fortellingen om Oscar, men også ulike markeringer. Narrativet i alle jubileums fortellingene er grunnleggende forskjellige fra Stråth, som har et politisk nøytralt narrativ. Lykken som velger å skape et narrativ mellom konger og kunstnere, til Bratberg som har narrativ med å skrive om Norges konger, og ut gi et nytt samlingsverk av alle de ulike kongene som har sittet med makten. Fortellingene og narrativet underbygges også her av forfatterens syn på kildene og historien, som gjør at jeg kategoriserer de ulike ut ifra de skjønnlitterære trekkene White mener at alle historikere skriver under. Her er det en

²⁰⁴ Pabst & Johnsen 2011: 101

komedie som blir skapt underbevisst av Stråth. En romanse som skapes av Lykken, når han behandler kildene og den norske historien på den måten han belyser Oscar, en satirisk fortelling som skapes av de tolkinger som er blitt gjort av Bratberg. Det er ikke bare tiden man skriver i som virker inn på den fortellingen som skrives, men historikeren og hvilke betydninger han eller hun finner i de kildene som blir viktig i deres arbeide med historien.

Tabell 5: Beskrivelser funnet i verkene 2002-2005

Forfatter/ Tittel på verk	Whites skjønnlitterære fortellingstrekk	Utgitt	Beskrivelser	Sjanger
Roar Langslet/ <i>Våre konger</i>	Satire	2002	<ul style="list-style-type: none"> • Fredelig • Idealistisk • God i svensk, brukbar i norsk • Språkmektig • Lærevillig • Populær • Human • Moderne • Bedre teft • Venstreorientert politisk • Kunnskapsrik • Reflektert • Blekt innslag • Høyere ry 	Oversiktsverk
Bo Stråth/ <i>Demokrati och union</i>	Satire	2005	<ul style="list-style-type: none"> • Sjarmløs • Innadvendt • Venneløs • Manipulator • Dobbeltspiller • Kyndig realpolitiker • Kunstnerisk • Amorøs • Litterær • Tenkende • Planerende • Realistisk • Skuffende 	Politisk-oversiktsverk
Knut Lykken/ <i>Turglede med konger og kunstnere</i>	Romanse	2005	<ul style="list-style-type: none"> • Språkmektig • Trygg • Solid • Stabil • Kunstnerisk • Sosial • Kvinnebedærer 	Oversiktsverk

			<ul style="list-style-type: none"> • Stilig • Liberal • Populær • Human • Fremtiden 	
Terje Bratberg/ <i>Norges konger og dronninger</i>	Satire	2005	<ul style="list-style-type: none"> • Språkmektig • Forkjemper for likestilling/ likhet i unionen • Svensk • Lærenem • Intelligent • Liberal • Humanitær • Konstitusjonell monark • Intrigemaker • Kunstnerisk • Detaljorientert • Reservert 	Oversiktsverk

5.2 Arne Norlin og Herman Lindqvist 2014-2018

Arne Norlin (f. 1947) er en svensk journalist og har skrevet oversiktsverket *Familjen Bernadotte, makten, mynterna og människorna*. Norlin skriver innledningsvis i boken at ideen om å skrive en slik bok har han fått etter å ha lest andre verker om familier som har kommet til makten ved hjelp av sin rikdom. Videre skriver Norlin at han ikke hadde mye kunnskaper om Oscar I og i bunn av dette verket ligger hans egen personlige nysgjerrighet på skikkelsene i den svenske monarkihistorien.²⁰⁵ Norlin starter fortellingen om Oscar i kapittelet med navnet *Kronprinsen som många hoppades på*.²⁰⁶ Denne overskriften mister mye av sin fortellingsevne når det første Norlin trekker fram ved Oscar var at han var en anonym person. Videre vektlegges det at Oscar kanskje aldri fikk den plassen han skulle hatt i monarkihistorien, noe som ses i sammenheng med at forgjengeren og etterfølgeren markere seg mer og blir bedre husket.²⁰⁷ Mine tanker rundt dette verket er at Norlin forteller om en historie som aldri helt fikk den plassen som var tenkt og at det skimter av det White ville forklart som en tragisk fortelling.

Fortellingen som Norlin legger fram har flere likhetstrekk med det White karakteriserer som en tragedie. Blant de likhetene er hvordan Norlin personifiserte det gamle regimet, som er

²⁰⁵ Norlin 2016: 6

²⁰⁶ Norlin 2016: 47

²⁰⁷ Norlin 2016: 47

med for leseren å se at det er en fortelling som går i en negativ bane. Norlin i likhet med det White behandler som en tragedie er med på å beskriver hvordan et regime som forsøker med nye reformer er med på å skape misnøye i det som blir sett på som et moderne samfunn.²⁰⁸ Dette kobler jeg sammen med det Norlin skriver at det i samtiden til Oscar er vanskelig å finne noe godt skrevet om han. Norlin vektlegger et ganske krast poeng med at ingen elsket Oscar og for å styrke denne begrunnelsen tar han for seg et sitat fra Karl Johan. Han beskrev sin sønn: «*Min son är en utmärkt människa och familjefar, men han blir alldrig en konung*».²⁰⁹ (dette sitatet har også den svenske forfatteren Lars Elgklou, med i sin fortelling om Oscar). Allerede etter de første sidene kan man derfor se at det ikke er en romantisk heltefortelling som fortelles, men heller en tragedie. Dette kommer synlig fram bare ved å se på ordbruken på de to første sidene. Norlin legger fram politiske standpunkter for å beskrive Oscar som kronprins. Liberal og reformvillig. Videre blir det beskrevet en «ond sirkel» rundt Oscar med at han hadde muligheter, men ikke fikk benyttet de slik Norlin ser. Norlin velger også å bruke ordet uflaks for å beskrive kongeperioden til Oscar. Noe Norlin begrunner med valgene Oscar tok og slik Norlin ser det, aldri ut til å strekke helt til for Oscar i det han bedre sin tid med.²¹⁰ Norlin kan også framstå ganske krass i sine uttalelser om Oscar, men alt er begrunnet i kilder og det materialet han har behandlet. Det som gjør dette mer spennende å se på er at han skriver at det ikke finnes gode ord om Oscar i sin samtid, noe som jeg synes Almén også belyser, men på en noe mer rolig og formell måte.

Når Norlin skal beskrive den siste delen av livet til Oscar er det få gode beskrivelser å finne. Bildet som blir laget av kongen er en heller stakkarslig og svak konge. Dette bruker Norlin plassen i slutten av kapittelet til å beskrive, som kan ses på som en oppsummering av kongens liv. Norlins skildring legger heller ikke skjul på at dette var noe som preget makten Oscar hadde. Her kan det virke som Norlin prøver å lage et poeng av kongens sykdom, og at dette var med hele veien å ødelegge for en historie som ville gitt en mer positiv omtale av Oscar.²¹¹ Dette kan ses på i likhet med teorien tragedie og det blir beskrevet i boken til White med at man verdsetter orden og lov, mer enn selve friheten. Men til tross for dette vil aldri verdien av orden strekke lengre enn en ønskelig sosial endring. Dette ligger til grunn i en overbevisning

²⁰⁸ White 2014: 215

²⁰⁹ Norlin 2016: 48

²¹⁰ Norlin 2016: 47-57

²¹¹ Norlin 2016: 59

om at alt av historie er essensielt for menneskers rett til å dømme, noe som er utvunnet fra fortiden og revidere det i lys av vekslende forhold og menneskelig behov.²¹²

Herman Lindqvist (f. 1943) har skrevet boka *Bernadotte för Sverige hela tiden* som er populærhistorie og er en svensk forfatter. Han har dessuten skrevet flere bøker om det svenske monarkiet. Innledningsvis i sin bok skriver han at denne boken er for dem som aldri har lest om Bernadottedynastiet, eller generelt om det svenske monarkiet. Lindqvist sier også at dette kan være en bok for folk med interesse for emnet, hvor man kan finne et eller flere gullkorn. Hovedtanken til Lindqvist med dette verket er å opplyse om monarkiet og historien det har.²¹³ Lindqvist velger i motsetning til de andre forfattere nevnt over å starte med en forklaring av hvem Oscar var og hva han ble sett på som av det svenske folket. I likhet med Norlin kommer ord som liberal fram når han beskriver den politiske vinklingen, så vel som han bruker framtiden og moderne. Koblet sammen med dette velger Lindqvist å gi en nokså vag beskrivelse av Oscar sitt ytre med det vakkert utseende. Det som skiller seg mest fra de andre verkene er at Lindqvist også forklarer leseren om hvordan stemmen til Oscar var, denne beskriver han som skingrende.²¹⁴

«*Men Oscars liberla glöd hade redan under hans kronprinstid engagerat sig för en rad omfattande soicala refomer som nu ble verklighet*».²¹⁵ Dette er en av de første personbeskrivelsene som blir gitt av Oscar i Lindqvist sitt verk. Videre bruker Lindqvist medmenneskelig for å beskrive den personlige personen og ikke bare det politiske rundt Oscar. Her vil jeg si at verket skiller seg mer fra de andre videre i fortellingen. Når Lindqvist tar for seg det personlige, kan det virke som han trekker seg tilbake og sitter og forteller om alt som en overordnet person. Det blir i dette verket klart for leseren at det er en fortellerstemme i grunn.²¹⁶ Forfatteren velger med andre ord å gå dypt inn i de ulike delene i sin tekst, og karakteren på teksten forandrer stemme fra det politiske, hvor han belyser Oscar som en politiker og maktperson. Til det private som familieliv, hvor fortellerstemme med en gang blir mer personlig og forteller om hvordan han ble oppfattet av samfunnet rundt fra et personlig perspektiv. Dette kan etter trekk fra teorien til White forklares som tragedie. Det som var skjebne til tragedien ble beskrevet i sammenheng med det man så i Europa da de

²¹² White 2014: 220

²¹³ Lindqvist 2018: 9

²¹⁴ Lindqvist 2018: 86-87

²¹⁵ Lindqvist 2018: 90

²¹⁶ Lindqvist 2018: 88-95

ulike revolusjonene vokste fram. Uten samtidige endringer i lover, ideer og moral, ville all endring falle under for det gunstige personer med en revolusjon.²¹⁷

Når det omhandler det personlige virker det som Lindqvist går mer i dybden på å fortelle om de utfordringer som lå til grunn for kong Oscar. Først blir de negative egenskapene som paranoid og forvirret trukket fram. Før Lindqvist deretter trekker inn to positive egenskaper som er nyskapende og selvstendig. Selv om det innledningsvis kan virke som Lindqvist prøver å nulle ut de negative egenskapene med positive, tar fortellingen videre en retning i en mer dyster fortelling. Beskrivelsene som skal beskrive kongen videre er: ensom, isolert, mistenksom og usikker. I likhet mellom vekslende av gode og dårlige ord, hopper Lindqvist fram og tilbake mellom det personlige og politiske til kongen. Dette fordi sammen med de adjektivene som beskriver kongen bruker Lindqvist militærstrateg for å beskrive kongens politiske makt.²¹⁸

I likhet med flere andre verk velger Lindqvist også å vektlegge Oscar sin sykdom, men i noe større grad enn andre. Siste kapittel i fortellingen om Oscar heter *Kung Oscars tragiska slut*.²¹⁹ Lindqvist går noe mer i detalj i fortellingen om helsen til kongen, og den fortelles på en noe roligere måte og kobles sammen med at kongen var et arbeidsjern. Lindqvist sin beskrivelse av den vaklende helsen beskrives også mer personlig og positiv enn hva Norlin gjorde i sitt verk. Selv om ordene som brukes ikke kan sies å være de vakreste ordene til å forklare det som skjedde. I likhet med Norlin beskriver Lindqvist en anonym konge, men til forskjell rettferdiggjør Lindqvist dette med at denne beskrivelsen kan bli stående i historien som litt urettferdig. Med en personlig innlevelse beskriver Lindqvist det personlige engasjementet og en forkjemper for mye. Lindqvist sier videre at Oscar kanskje aldri vant et slag på slagmarken og dette kan være grunnen til at han har blitt glemt og ikke fått den samme statusen som tidligere og senere monarker. Her bruker Lindqvist anledningen til å hedre kong Oscar og sier at han er en av de monarker i moderne tid som burde fått et tilnavn. «*Den Store*», er det Lindqvist mener skulle stått sammen med navnet til Oscar i historien.²²⁰ Den tragiske slutten konkluderes også sammen med teoriene for tragedie hvor man tenker at det eldre regimet vil falle, men at de sosiale prosessene er for store og ikke kan overses.

²¹⁷ White 2014: 207

²¹⁸ Lindqvist 2018: 115-128

²¹⁹ Lindqvist 2018: 130

²²⁰ Lindqvist 2018: 130-132

Moderniseringen og det man har sett for seg er ikke forutbestemt, og vil derfor ikke være til å bekjempe. Dette vil forklare det første fallet til en person, samtidig som det vil gi liv til flere fortellinger om hvordan det ikke lyktes med det en søkte etter.²²¹

5.3.1 Sammenligning

Heller ikke i denne grupperingen er det mange år som skiller de ulike verkene, men i likhet med siste delkapittel er det store endringer som skjer på de få årene som skiller forfatteren. Her kan en også se at det er ulike bakgrunner de ulike forfatteren stammer fra, som igjen er med på å vise til at historien til enhver tid fornyer seg, og at det ikke lengre kun er historikere som har rett på å skrive om monarkihistorie. Her er det tre ulike verk jeg har tatt for meg.

Verket til Norlin er et av de nyeste verkene jeg har sett på, og er skrevet av en journalist. Dette er et oversiktsverk, men er mye mer utfyllende enn de norske. Dette tar for seg flere av begivenhetene rundt Oscar sitt liv, og lar leseren bli kjent med kongen. Det er dog ikke en heltefortelling som skrives, men hvordan Oscar var et blekt innslag i historien. Det siste verket jeg har tatt for meg i dette kapittelet er verket til Lindqvist. I likhet med de tre verkene jeg så på fra 2005 er også dette et jubileumsverk. Videre påpekes det at jubileum kan ses på som en oppussing, restaurering eller nybygging. Dette forklares med at historien vel som fortiden er en fortelling som ikke er avsluttet, men blir stadig skrevet om. Fortiden framstilles i ulike versjoner, og dette er knyttet opp mot de ulike interessene som er med. Videre skrives det at det fortiden og historien blir en del av politisk kamp. Jubileumshistorie er derfor også en form for identitetspolitikk, for å kunne forstå fortiden, nåtiden og hvem vi er.²²² Verket til Lindqvist er utgitt for å markere 200 år siden den første Bernadotten besteg den svenske tronen.

Verket som er skrevet av Lindqvist er som tidligere sagt skrevet fordi han selv har en interesse for monarkiet og dets utvikling. Dog dette er en tragisk fortelling etter White sine teorier, er verket et av de mest utfyllende og forklarende oversiktsverkene. Dette verket er det nyeste av alle verkene jeg har sett på i denne analysen, som beskriver kong Oscar, det kan også være grunnen til at det er mest utfyllende. Dette verket har fordelen med at det kan lene seg på alle de andre verkene, og se hva som er skrevet tidligere og hva som har blitt utelatt.

²²¹ White 2014: 207

²²² Pabst & Johnsen 2011: 92

Grunnen til at jeg har valgt å ha verkene til Norlin og Lindqvist sammen i en gruppering er for å vise at de to svenske verkene har en mye kortere tidsramme å forholde seg til da fortellingene deres starter med Karl Johan i 1810, og strekker seg til kong Carl Gustav. De svenske verkene har derfor mer plass til å forklare om grunnleggerne til det monarkiet som styrer i dag, og kan gå mer i dybden på fortellingen om Oscar. Selv om begge de svenske forfatterne understreker at Oscar har blitt glemt, og ikke er den kongen som vil bli husket.

I likhet med de andre grupperingene av verker jeg har sett på finnes det ulike narrativet for moderne historikere også. Til likhet med 1800-tallsverkene vil jeg påstå at narrativet til Norlin og Lindqvist er nokså like. Begge verkene er populærhistoriske og begge verkene er etter slik jeg kategoriserer dem, tragiske fortellinger i White sine skjønnlitterære fortellingstrekk. Det disse verkene dog kan skille seg fra de andre med er måten narrativet er skapt. Til motsetning fra 1800-tallslitteraturen er ikke disse verkene skrevet for å fremme kongen positivt, men heller for å utlevere kongen for hvem Oscar virkelig var som person. Disse verkene har som oppgave å virkelig fortelle leseren om hvem Oscar egentlig var, og hvordan han var som person. Narrativet som er skapt av disse to forfatterne er skapt for å utlevere og gjøre leseren kjent med alle sidene Oscar hadde.

Tabell 6: Beskrivelser funnet i verkene 2016-2018

Forfatter/ Tittel på verk	Whites skjønnlitterære fortellingstrekk	Utgitt	Beskrivelser	Sjanger
Arne Norlin/ <i>Familjen Bernadotte</i>	Tragedie	2016	<ul style="list-style-type: none"> • Anonym • Uelsket • Den perfekte kronprins • Reformvillig • Liberal • Uheldig • Stakkarslig • Svak 	Populær-historie
Herman Lindqvist/ <i>Bernadottene</i>	Tragedie	2018	<ul style="list-style-type: none"> • Fremtiden • Moderne • Vakker • Kronprins • Medmenneskelig • Politisk • Maktperson • Nyskapende • Selvstendig 	Populær-historie

			<ul style="list-style-type: none"> • Ensom • Isolert • Mistenksom • Usikker • Militærstrateg • Arbeidsjern • Anonym • Urettferdig behandlet • 'Den store' • Glemte 	
--	--	--	--	--

5.3 Eva Helen Ulvros

Eva Helen Ulvros (f. 1954) skrev i 2007 en biografi om Oscar, som fikk navnet *Oscar I*. Ulvros er svensk historiker ved universitetet i Lund, og har spesialisert seg på temaer som sosial- og kulturell historie. Ulvros skriver avslutningsvis i sitt verk at biografi er et verk med muligheter. Her trekker hun inn sine personlige refleksjoner rundt stoffet hun har behandlet, og hvordan en konges liv ikke er mye ulikt hennes.²²³ I denne biografien blir sammenligningen av Oscar mot Karl Johan gjort veldig tydelig. Det første leseren tenker når man åpner dette verket er at dette er en fortelling om Oscar og at det er hans liv som skal være hovedfokus. Det er imidlertid ikke det inntrykket jeg sitter igjen med etter å ha lest dette verket. Her finnes det mange personbeskrivelser av Oscar som person, men flesteparten av dem kommer i form av en sammenligning med Karl Johan. Noe jeg skal komme tydeligere inn på i min analyse. En av de første beskrivelsene som blir gitt av Oscar er «*Prins Oscar är mycket försigkommen för sin ålder, en rar och hjärtegod gosse, varmt tillgiven sina föräldrar och sin lärare*».²²⁴ Dette er den mest utfyllende og personlige forklaringen jeg har funnet av Oscar i alle verkene jeg har sett på. Ulvros lager et tydelig bilde på hvem Oscar var allerede fra han var liten, og man sitter igjen med et inntrykk av at man kjenner personen. Verket til Ulvros er også sterkt preget av at det bygger på kilder som gjenfortelles til leseren. Flere steder i teksten kan det stå blant annet: «de finns i Bernadottearkivet».²²⁵ Ulvros forteller ut ifra sine kilder at Oscar blir sett på som formell. Dette kan man derimot si at Ulvros ikke er i sin fortelling. Det er en heller uformell fortelling om Oscar. At det er en uformell fortelling begrunner jeg med at Ulvros sjeldent gjennom sin fortelling bruker titler når hun skiver om Oscar eller de andre kongelige personene.²²⁶ En annen ting man legger merke til når man leser

²²³ Ulvros 2007: 267-272 & Universitetet i Lund

²²⁴ Ulvros 2007: 26

²²⁵ Ulvros 2007: 100

²²⁶ Ulvros 2007: 138-139

biografier er at det med ett er mer personlig enn andre type verk. Dette gjelder også for Ulvros sitt verk. For at leseren skal kunne bli enda bedre kjent med Oscar gir Ulvros sin personlige tolking av brev som har blitt sendt til og fra Oscar. Ulvros legger vekt på at brevene fra Oscar bærer en form av pliktgjennelse og ut ifra dette beskriver Ulvros Oscar slik: «*osjälvständig, lillgammal och lite ängstlig, mån om att vinna faderens gillande och kärlek*».²²⁷ Med disse ordene forklarer Ulvros de paralleller hun ser i fortellingen om en gutt, som skal bli regent og ønsker seg folkets kjærlighet. Ulvros avslutter dette kapittelet med å ta med sine egne tolkinger av kildene hvor hun legger vekt på at det Oscar sto ovenfor som 11 åring er noe hun selv ser på som umenneskelige krav. Ulvros sier at vi ikke kan vite noe om den forandringen som skjedde i livet til Oscar var til det bedre eller verre. Men Ulvros konkluderer med at livet til Oscar ble noe helt annet enn hva noen, noen gang kunne sett for seg, som en 11 år gammel gutt i Frankrike.²²⁸

Andre trekk ved Oscar som Ulvros trekker fram er at hun ser på Oscar som et sympatisk menneske. Et eksempel hun trekker fram er kongens håndtering av en global pandemi. Her har hun tatt for seg et sitat som sies å komme fra Oscar selv. «*Det är så min natur. Jag kan icke gärna bli rädd*».²²⁹ Imidlertid må man komme langt ut i fortellingen før Ulvros nevner ordet selvstendig når hun omtaler Oscar. Men det blir heller ikke gjort veldig tydelig av Ulvros at dette er noen av tankene hun har om Oscar. Betydningen av en selvstendig Oscar blir heller underbygget med at Ulvros sier at hun noen steder kan sees i brevene Oscar sendte at han gikk imot sin far, og ikke godtok alt. Her underbygger Ulvros at dette var på tide da Oscar var 42 år gammel og at dette er det første sporet hun kan av at han valgte sine egne veier. Ulvros kobler dette sammen med at Oscar hadde undertrykt sine egne følelser, og at brevene er med på å vise til at Oscar ønsket å bygge sin egen person.²³⁰

«*Oscar, som en bistert kall vinterkväll fyrtioåtta år tidigare för första gången satt sin fot på svensk mark, hade nu lämnat det land han då fått som fosterland*».²³¹ Dette er med å beskrive Ulvros sin avslutning på historien om Oscar. I likhet med andre verk tar hun for seg Oscar og helsen. Men i motsetning til andre verk går Ulvros mer i dybden og forteller om det som blir omtalt som håpløshet for Oscar. Denne håpløsheten forklares med at selv om Oscar var i

²²⁷ Ulvros 2007: 65

²²⁸ Ulvros 2007: 65,66

²²⁹ Ulvros 2007: 130

²³⁰ Ulvros 2007: 162-164

²³¹ Ulvros 2007: 259

midten livet, var det ikke mye av et liv han hadde igjen.²³² En annen klar motsetning til de andre verkene jeg har tatt for meg, skriver Ulvros en epilog i sitt verk. Her blir tankene rundt materialet og kildene lagt fram, vel som hennes personlige tanker rundt det som har blitt behandlet. Ulvros skriver at de fleste ordene som er gjengangere for å beskrive Oscar er stille, rolig, pliktoppfyllende, og ambisiøs. Ambisiøs kobler Ulvros her sammen med at Oscar ønsket at han skulle bli sett på som en sterk kongemakt. Videre trekker Ulvros fram at Oscar ikke var like uforutsigbar som sin far og man nesten kunne se Oscar som et symbol for framtiden. Dette beskrives med at hans periode var preget av revolusjoner og hvor ideer som frihet, brorskap og likhet var blant de viktigste prinsippene man levde etter. Ulvros avslutter også med noe jeg tyder som en takk til Oscar, hvor hun belønner han for å være en av grunnleggerne for en ny form for samhold.²³³

Det siste jeg vil ta for meg er det Ulvros kaller for sin sluttrefleksjon over sitt verk. Hun begynner her med å si at mange kilder etter Oscar har gått tapt, fordi det ble ryddet etter hans død. Og den største motsetningen til noen andre verk kommer her – da Ulvros sammenligner seg selv med Oscar. Ulvros begynner med å skrive at de begge er mennesker, men har ulike veier å leve livet på. Ulvros uttrykker sin største medfølelse til Oscar, mye fordi han ikke hadde de samme valgene i livet slik hun har hatt og ikke kunne bestemme det livet han selv ønsket å leve. Ulvros skriver at ingen mennesker er perfekte og at alle har sine feil, men at hun skjønner ut i fra sin tolking at dette var noe Oscar ikke kunne leve etter. Ulvros anerkjenner med dette de valgene Oscar gjorde, og skriver at den jobben han gjorde som konge var den beste jobben han kunne gjøre ut i fra de forutsetninger han hadde i livet.²³⁴

Verket til Ulvros er det vanskeligste verket å plassere innenfor bare en av kategoriene til White. Dette verket bærer klare preg til at det er en romantisk fortelling som fortelles om Oscar, da han flere steder i verket blir løftet fram som et sympatisk og godt menneske. Videre er det også noe romantisk i at Ulvros prøver å sammenligne seg selv med Oscar og at det ikke alltid kan ha vært like lett å være kong Oscar. Dette vil jeg se på som deler av en romansefortelling, fordi det viser at det er menneskelig å gjøre feil i den rollen en blir født til. I motsetning til de andre verkene jeg har sett på er det vanskelig å si at dette kun er et romantisert verk av kong Oscar. Fordi man skal langt ut i fortellingen før Oscar beskrives

²³² Ulvros 2007: 256-259

²³³ Ulvros 2007: 118

²³⁴ Ulvros 2007: 267-272

alene, uten en sammenligning med sin far. Her kan de se ut som narrativet heller mer mot en tragisk fortelling, om en konge som ikke klarer å plassere seg like godt i historien slik som hans far gjorde. Dette er nok det verket som har størst forskjeller fra samtlige andre verk jeg har sett på. For å skape kontekst i en lengre fortelling, må en kanskje bytte på med de ulike strukturene som er med på å bygger opp narrativet. Jeg vil i dette verket si at fortellingen som omhandler tiden før Oscar fikk makten, skildrer en tragisk fortelling, mens fortellingen som fortelles om Oscar som konge retter seg mot det romantiske. En forklaring på hvorfor dette skjer tror jeg handler om å kontekstualisere prosessen, med hvordan Oscar gikk fra å være en skygge av sin egen far, til å bli en egen person.

5.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på verkene som er skrevet på 2000-tallet. Dette er de verkene som er nærmest vår egen tid. Med disse verkene ser vi et enda tydeligere skille mellom de ulike måtene å fremme sin fortelling om en avdød konge på. Forfatterne i denne perioden bærer tydelig preg av at de skriver populærhistorie, og kan skape narrativ om kongen på en helt ulik måte enn de tidligste historikeren jeg har sett på. Denne grupperingen av verker bærer i stor grad preg av at det er populærhistorisk skrevet, og at man heller ikke redd for å si sin mening om kongen og at det er mer avslørende verker om kong Oscar sitt liv. I dette kapitlet har jeg sett på den eneste rene biografien (Ulvros) i denne analysen. Dette er det eneste verket som tar for seg alle aspekter ved livet til Oscar, både som privatperson, som monark og som politiker. Dette er det et av få verker som fremstiller Oscar som en helt, både i tråd med en tragiskfortelling, men Oscar er også helt i fortellingen som bærer preg av romanse.

I det neste kapitlet vil jeg se på kong Oscar, og den politikken han førte under sin tid. Er han en konge som vil bli husket for sitt stormaktspill? Eller er han en svak konge som ikke fikk satt et stort merke på historien?

6.0 Stormaktsspill

Jeg har tidligere sett på hvordan kong Oscar beskrives som person. I dette kapittelet ønsker jeg å se hvordan kong Oscar beskrives sett i lys av utvalgte konflikter som utspilte seg. Er det en svak eller sterk person det skrives om? Finnes det her noen forskjeller fra de politiske verkene til oversiktsverkene? Er det her mulig å koble opp noen av White sine sjangere annerledes enn når man ser på personbeskrivelsene? Har fortellingen her blitt mer utfyllende, eller er det det samme som skrives om? Jeg har valgt å ta for meg hvordan kong Oscar blir sett sammen med konfliktene fra 1848, Krimkrigen, Skandinavismen og kong Oscar sin utenrikspolitikk. Jeg vil også i dette kapittelet ta for meg verkene etter utgivelses tidspunkt.

Det jeg ønsker er å analysere er om kong Oscar ifølge analysene til forfatterne jeg har benyttet meg av, behandles som en svak eller sterk konge. I verket *Norges konger fra saga til samtid* står det: «*Kongehistorie er Norges historie*». ²³⁵ Vi kan lese om alle de ulike sagakongene hva de erobret, hvilke slag de vant og deres triumfer. Ved å definere kongehistorien som en stor del av norgeshistorien, definerer man kongene som et samlende objekt for historien. Sterke konger finnes i form av Harald Hårfagre som «samlet» Norge til et rike i sin tid. ²³⁶ For den norske historien så defineres man en sterk konge ut fra egenskapene til å være samlende. Hvor erobringer, krigsfølelse, eller stormakt blir stående som sekundært. Slik som sagakongene var og de moderne kongene er.

6.1 1848

Den tredje revolusjonen i Frankrike har i senere tid blitt omtalt som februarrevolusjonen av 1848. Denne revolusjonen skulle få virkning på nesten alle land i Europa, i større eller mindre grad. Revolusjonen skulle sette dype spor, og var først og fremst en klassekamp for de lavere klassene i samfunnet som nå ønsket sin plass og at hele samfunnet skulle endres. ²³⁷ For de nordiske landene skulle ikke revolusjonen ramme like hardt, og dette var mye på grunn av det ikke hadde vært uår i 1848. Norge, som på denne tiden hadde en av verdens mest demokratiske Grunnlover og som hadde ført til at makten var fordelt, hadde tidligere vært igjennom egne kamper. I Sverige, som fremdeles ble styrt under stenderprinsippet, var det flere folkegrupper som hadde mye å kjempe for. I Sverige var det adelige og geistlige som

²³⁵ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 13

²³⁶ Henriksen, Rian, Hjort & Greve 1987: 13

²³⁷Koht 1948: 6

styrte over bøndene og borgerne. I takt med beskrivelsene om 1848-revolusjonen blir Oscar nevnt i sammenheng med Sverige. Kongen ble sett på som en svak makt, men hadde interesser for det liberale og humane, og var veldig følsom for folkemeninger. Kampen i Sverige gikk i hovedsak ut på at ingen bestemt folkegruppe skulle bestemme over enn annen. I Norge ønsket opposisjonen å kaste regjeringen, for å la nye mennesker trekke inn i det politiske landskapet. Verken for Norge eller Sverige ble det store endringer av revolusjonen, det eneste av endring var at kongemakten mistet mye av sin personlige makt.²³⁸

6.1.1 Kong Oscar og revolusjonen

Det første verket som omtaler Oscar og februarrevolusjonen er *Sveriges historia genom tiderna*, hvor Jonsson omtaler Oscars rolle. Han skriver om året 1848 og de følgene dette skulle ha videre på Oscar. Fortellingen er ganske nedtonet og tar ikke noen drastisk vending. Ord som er med på å forklare 1848, er ord som at det gjorde et inntrykk på kongen. Det er med andre ord ikke mye som er med på å fortelle om det som begynte å skje i 1848. Det eneste som blir spesifisert at Jonsson, er at kongen la ned sine vilkår til regjeringene, fordi det var uroligheter i resten av Europa.²³⁹ Her kan man se at det er en svensk forfatter som skaper en fortelling om et år som blir sett på som ganske stort i Norge, men i Sveriges historie bare går inn som et vanlig år i historien.

Derry, i motsetning Jonsson vektlegger 1848 mer. Som nevnt tidligere er verket av politisk karakter, hvor det er hendelser i historien som blir stående som mest sentrale. Derry skriver om Oscar, og hans side av konflikten fra 1848. Det som kan ses på som merkelig med denne fortellingen er at Derry hovedsakelig legger vekt på de allierte Oscar hadde, og beskriver hvilken strateg Oscar var fordi det som beskrives som grunnønsket til Oscar, var en større union.²⁴⁰ Videre skriver Derry om ulikhetene Oscar opplevde i Norge og Sverige, hvor det i Norge var en større uro, men aldri noe som truet Oscar. Den voksende konflikten i Norge blir da sentral i verket, men her gjør Derry også noe som kan virke underlig. Da Derry skriver om konflikten Oscar opplevde, trekker han ikke inn navn fra den motstående siden. Derry holder seg til å beskrive hvordan denne konflikten var for Oscar, før han 20 sider senere skriver om hvordan denne konflikten var ut fra ståstedet til arbeiderbevegelsen. Både Oscar og

²³⁸ Koht 1948: 85-95

²³⁹ Sveriges historia genom tiderna 1948: 230-246

²⁴⁰ Derry 1968: 153

arbeiderbevegelsen var sentrale i Norge på 1850-tallet, men i denne fortellingen er det ikke en glidende sammenheng mellom dem, de blir behandlet separat.²⁴¹

Jensen som skriver sin fortelling i 1971 går i større grad inn på det personlige Oscar følte rundt konflikten som utspilte seg. Her beskrives den frykt Oscar følte på: at begge hans riker skulle bli dratt med inn i en revolusjon i 1848. I likhet med Derry beskrives det også her de strategiske valgene som ble gjort av Oscar, og frykten for å endte opp alene mot den russiske tsaren. Jensen understreker de valgene Oscar gjorde ved at ingen ønsket å stå alene hvis det skulle utkjempes en krig.²⁴² Jensen styrker videre utsagnet om at Oscar var en svak konge da han tviler på at Oscar turte å stå alene i en eventuell revolusjon, og ville søke etter allierte.

Når jeg ser videre på de mer moderne verkene, er fortellingen om 1848, og februarrevolusjonens påvirkning på Oscar mer utfyllende. Knut Lykken nevner revolusjonene som fant sted i Europa i 1848. Oscar blir beskrevet som en modig mann av Lykken, fordi han var den eneste personen i et høytstående embete som faktisk våget å dra til Stockholm for å se og møte det som skjedde der. Videre beskrives det av Lykken, at da Oscar møtte folkemassene, hadde folket aldri kommet så nær sin konge som de da gjorde. Her beskrives det at det var stille og høytidelig i et lite sekund for at man skulle vise sin respekt til kongen. Dette fortelles som vendepunktet for kongen. Lykken, som i likhet med andre, har beskrevet Oscar som både framtiden, reformvillig og liberal. Vendepunktet som her blir beskrevet er at opptøyene, som en trodde skulle få Oscar til å brenne enda mer for endring, heller virket motsatt på kongen, Oscar ble fra dette punktet i historien mer konservativ. Grunnen til at kongen her blir beskrevet som mer konservativ, er fordi svenskene ønsket et mer omfattende demokrati, som da ble satt på vent. Nordmennene på den andre siden, hadde et mer omfattende demokrati som hadde blitt lagt til grunn av Grunnloven fra 1814.²⁴³

Fortellingen til Stråth velger å vektlegge at Oscar ønsket personlig å endre maktfordelingen i Norge, for å sikre seg selv en større plass, men at året 1848 skulle gi Oscar uante utfordringer.²⁴⁴ Etter dette tar fortellingen til Stråth en uant vending, da han begynner å rose Oscar for reformene han fikk innført i 1848, dog er dette ikke noe Oscar ble eller blir husket

²⁴¹ Derry 1968: 168-186

²⁴² Jensen 1971: 94

²⁴³ Lykken 2005: 133-134

²⁴⁴ Stråth 2005: 200

for, fordi reformviljen ikke kom før i 1865, hele seks år etter Oscar sin død. Stråth skriver videre at februarrevolusjonen fikk sine virkinger på Oscar. Dette har dessverre for Oscar ikke blitt markert like godt i historien, fordi konsekvensene av opprøret ikke ble like store verken i Norge eller Sverige, slik som det ble i andre deler av Europa. Oscar fikk ikke mer makt, og ble heller ikke styrt slik andre monarker ble. Det blir derfor stående som et punkt i historien til Oscar som noe som skjedde, noe Oscar ikke ville kommet utenom, men han blir heller ikke beskrevet som en helt som klarte å kjempe mot de kreftene. Stråth oppsummerer konflikten ved at det ikke skapte noen endringer i kongeriket Sverige-Norge, og da heller ikke for den folkelige kongen.²⁴⁵

Ulvros, i motsetning til andre forfattere som jeg har analysert, markerer den personlige påvirkningen Oscar hadde på politikken som ble ført. Når revolusjonene omhandles er det hovedsakelig de norske forholdene som blir nevnt, og hvordan Oscar så på den norske situasjonene i takt med franske februarrevolusjonen. Det blir her nevnt av Ulvros hvordan kong Oscar personlig satt seg inn i den norske konflikten, og det er også med utdrag fra ulike brev Oscar skal ha sendt til ulike norske politikere på denne tiden. Det som lyser gjennom er at Oscar var redd for å miste sin makt, samtidig som han blir forklart som sympatisk ovenfor de menneskene som ikke hadde det bra. Det kommer tydelig frem i dette avsnittet at det er en svensk forfatter som forteller en historie, om hvordan den svenske kongen så situasjonen i Norge. Kongen skal ha svart at han ikke ønsket at kongemakten skulle skades, og at det var nødvendig med en sterk kongemakt for at det elskede fedrelandet (Sverige) ikke skulle miste sin fremtid. Kongemakten blir med dette fremstilt som viktig for kongen, og det var viktigere for han at denne ble stående som sterk, fremfor å høre på de ønskene som ble sendt fra folket om endringer. Ulvros velger å legge vekt på at kongen ble sett på som konservativ, ikke bare av det norske og svenske folket, men også av sin egen sønn, som beskrives med at han ikke hadde sett for seg at sin far skulle gjøre en slik helomvending politisk. Selv om dette er en av de største konfliktene som skulle foregå i Oscar sin tid, blir dette er nedtonet i teksten av Ulvros. Ulvros setter Oscar i et godt lys. Dette er med på å styrke det personlige som blir vektlagt og at Ulvros personlig likte Oscar, da flere av de andre forfatterne og historikerne ikke klarer å sette den svensk-norske kongen i et godt lys sett opp mot denne konflikten.²⁴⁶ Lindqvist forteller i likhet med sine andre «kollegaer» om urolighetene i Europa, og Oscar sin håndtering.

²⁴⁵ Stråth 2005: 246-248

²⁴⁶ Ulvros 2007: 222-232

Til forskjell fra de andre verkene er det en rolig og sindig forklaring Lindqvist gir, noe som underbygges med at Oscar var modig og kaldblodig. Situasjonen som oppstod i Sverige-Norge beskrives her som kaotisk, uoversiktlig og en unntakssituasjon, som igjen var med å føre til at Oscar gjorde en helomvending. Dette er med på å understreke et brudd i historien til Lindqvist, hvor han forteller om ønsket til Oscar å sikre sin maktposisjon, men at dette også ble en avgjørende tid for Oscar da det var ulike situasjoner man sto ovenfor i Norge og Sverige. Her fortelles det om kampen Oscar førte for å beholde kongemakten sterk.²⁴⁷ Til skille fra andre fortellinger vektlegges det at Oscar sikret sin posisjon i Sverige bedre enn i Norge, da han så på Sverige som en svakere nasjon. Lindqvist skriver at Oscar så at det var mulig å dempe kreftene i Sverige, mens i Norge var kreftene større, og derfor vanskelig å dempe. Forskjellen mellom landene blir beskrevet som veldig ulik, og at kongen sto mye sterkere i Sverige, enn hva han gjorde i Norge.²⁴⁸

6.2 Krimkrigen

Selv om revolusjonene fra 1848 ble slått ned relativt fort flere steder, skulle det komme andre følger. En av disse følgene var Krimkrigen. Med Krimkrigen ble også en fred som hadde vart i Europa siden 1815 avsluttet.²⁴⁹ Krimkrigen fra 1854-1856 var i første omgang en prestisjedull mellom Russland og Frankrike, om hvem som skulle ha retten til å beskytte de gresk-ortodokse og de katolske kristne i Tyrkia. Men realiteten var maktbalansen i Europa og kontrollen over Svartehavet. Denne krigen skulle videre by på utfordringer som den russiske tsaren Nikolai II ikke hadde forutsett. Blant disse hendelsene endte Storbritannia og Frankrike opp på den ene siden som allierte. Kort tid etter gikk den russiske tsaren med på forlik. Sultan i Tyrkia, som stolte på vestmaktene, erklærte krig, noe som vestmaktene noen måneder senere også gjorde. Østerrike truet videre Russland med krig, hvis de ikke gikk ut av Donufyrstedømmet. Tsaren ga fra seg områdene, og Østerrike overtok dem. Vestmaktene skjønnte at de alene ikke kunne påføre Russland et stort nederlag, og prøvde å forhandle med seg Østerrike og Preussen på sin side. Preussen forholdt seg nøytralt. Krigen trakk ut, og det kom ikke til enighet før Tsar Nikolai døde av lungebetennelse, og da hans sønn tsar Alexander II overtok gikk det fort til fredsforhandlinger. Fredsforhandlingene handlet i stor grad om det som hadde startet krigen. Tyrkia ble stående som en suveren makt. Virkingene av krigen ble derimot en annen, maktbalansen i Europa var endret. Russland ekspanderte heller

²⁴⁷ Lindqvist 2018: 110-111

²⁴⁸ Lindqvist 2018: 111-114

²⁴⁹ Moen 1974: 27

mot Asia enn Europa. Østerrike var isolert. Verken Frankrike eller Storbritannia fikk noen store internasjonale goder av dette. Men Napoleon III fikk en større prestisje i sitt eget land.²⁵⁰

Hvordan spilte Krimkrigen inn på kong Oscar sin rolle i Norge og Sverige? Og hvordan blir Oscar behandlet i sammenheng med Krimkrigen?

6.2.1 Beskrivelser fra verkene

Jonsson skriver om Oscar sin plassering i Krimkrigen. Denne fortellingen bærer preg av Jonsson sin vinkling av konflikten som utspilte seg. Vinklingen som framlegges er at det var Norge, heller enn Sverige som ønsket denne konflikten, og at kongen skulle delta. Dette begrunner Jonsson med at det var Norge som hadde konflikt med Russland, og ikke Sverige. Dette henger mulig sammen med at det er en svensk forfatter som har skrevet dette verket i 1948, som vil ha tyngde med at Norge ble innblandet i andre verdenskrig, hvor Sverige hadde klart å holde seg nøytrale. I disse beskrivelsene kan man se at det er viktig for Jonsson å vektlegge at Oscar var både konge i Norge og Sverige, her behandles Oscar som en felles konge. De stedene som omhandler Krimkrigen i teksten understreker Jonsson at Oscar var den svensk-norske kongen, i motsetning til andre steder hvor Oscar kun beskrives som svensk konge. Det som også gjør seg gjeldene her er at det er få steder Jonsson omhandler de norske interessene og da blir det poengtert at Oscar var svensk-norsk kongen. Og ikke kun norsk eller svensk konge som Jonsson beskriver Oscar ellers i verket når de er de svenske interessene han skriver om.²⁵¹

Videre omtaler Jonsson stormaktsspill, og dette blir underbygd av kongens personlige dagbøker. Krigsvilje var det som blir stående som ønske i teksten, og konflikt var ikke et tenkt utfall. Her problematiserer forfatteren utdraget med å si det er usikkert om det hadde vært tanken hele veien med en konflikt, eller om dette kun vokste fram som følge av Krimkrigen. Jonsson legger vekt på Oscar som en bitter konge da han ikke fikk det slik han ønsket og heller ei hadde kong Oscar spilt den store rollen han hadde tenkt seg i Europa.²⁵² Dette vil kunne falle under trekkene til en tragisk fortelling, da det forteller om en person som ikke lyktes med de målene han satt seg.

²⁵⁰ Myhrvold 1971: 19-21

²⁵¹ Sveriges historia genom tiderna 1948: 246-247

²⁵² Sveriges historia genom tiderna 1948: 249-250

I likhet med sin kollega som skriver politiske historier, skildrer Derry sine tanker om Oscar og Krimkrigen. Til sammenheng med andre verk, ser Derry overordnet på Krimkrigen hvor Oscar blir stående som en bifigur. Derry er heller ikke nådig i sin kritikk av Oscar, og problematiserer tankene til Oscar om krig og taktikk. I fredsforhandlingene i novembertraktaten blir Oscar gitt en passiv rolle, og får ikke ros av Derry. Krimkrigen er hovedfokuset i fortellingen til Derry, for å kunne fortelle om Oscar sine tanker om skandinavismen (som jeg kommer tilbake til i kapittel 6.3). Derry er nøytral i sin omtale av Oscar, og retter heller ikke det største fokuset mot Oscar som person.²⁵³ I dette verket blir det gjort rede for at det var kong Oscar selv som erklærte Sverige-Norge nøytralt under Krimkrigen i 1854. Oscar signerer selv en avtale i 1855, og her blir det lagt vekt på at han selv frykter å miste makt eller områder. Videre blir kongens gitt egenskaper om fredsforhandlinger diskutert. Verket problematiserer også at den russiske tsaren legger sitt ønske om områder i Norge, som er med på å skape en usikkerhet for kong Oscar om et samlet Skandinavia. Videre så vektlegges det at tankene om skandinavismen kom nærmere samme år. Også rundt dette så gis kongen mye av æren, men til forskjell fra andre verk så legges også noe av vekten over på kong Fredrik av Danmark.²⁵⁴

Den norske historikeren Bjørge omtaler også i sitt politiske verk Krimkrigen. Bjørge vil i sitt verk avsløre Oscar mer enn de to andre foregående politiske forfatterne. I tråd med sin fortelling legger han heller ikke skjul på det politiske ståstedet til Oscar når han da skriver: «...åpenlyst tok parti med vestmaktene under Krimkrigen».²⁵⁵ Bjørge velger også å utdype om politiske spenninger og under dette foretar han en analyse av hvordan han mener Oscar skilte seg fra Karl Johan. Det blir ikke lagt skjul på at det er en norsk forfatter, som skriver norsk nasjonalhistorie som ikke er noe spesielt imponert av politikken til de svenske unionskongene. Det virker nærmest bevisst at han omhandler Oscar og resten av Bernadottedynastiet som svenske konger, med de svenske interessene som det viktigste. I likhet med andre verk som omhandler politiske aspekter problematiserer dette verket det Bjørge nevner som nøytralitetslinjen under Krimkrigen.²⁵⁶

²⁵³ Derry 1968: 154-155

²⁵⁴ Derry 1968: 154-155

²⁵⁵ Bjørge 1995: 246

²⁵⁶ Bjørge 1995: 246,271

Bjørge skriver videre om Oscar sin personlige påvirkning på stormaktsspillet og Krimkrigen, her med det personlige som hovedfokus. Den krasse kritikken av Oscar fortsetter når han setter det personlige Oscar oppnådde med det som utspilte seg i Europa. Bjørge gir Oscar rollen som «lillebror»,²⁵⁷ og forteller indirekte om en konge som ikke blir sett på som veldig sterk, eller mektig. Slik som nevnt i kapittelet om personlige tolkinger av Oscar bruker Bjørge nok en gang ordet «manipulator». Tråden som holdes i fortellingen av Oscar kan ikke nevneverdig minne om en god fortelling, men heller om en fortelling som vil få en tragisk slutt. Manipulator brukes synonymt med suveren, som er med på å fortelle om rollen til Oscar i utenrikspolitikken. Heller ikke her virker Bjørge imponert over Oscar, når han skriver at Oscar manipulerte utenrikspolitikken i den retningen han selv ønsket.²⁵⁸

Noe mer motvillig i sin beskrivelse tillegger Bjørge Oscar takken for novembertraktaten, som er et bi-ledd i fortellingen, for å forklare hvor suveren Oscar var da han styrte utenrikspolitikken. Traktaten som for Oscar var en sikring, for å ikke ende opp alene mot Russland, forklares som en forklaringsfaktor av Bjørge for å forklare hvor stor kunnskap Oscar hadde da det kom til utenrikspolitikken og kunne manipulere frem sine ønsker.²⁵⁹ Avslutningsvis i delkapittelet novembertraktaten skriver Bjørge: «*det var skjebnes ironi og en enerom skuffelse for kong Oscar, men en lettelse for hans regjeringer...*».²⁶⁰

Bratberg beskriver rollen Oscar hadde under Krimkrigen som suveren, mye grunnet den innsatsen som ble lagt ned. Videre beskriver Bratberg at novembertraktaten var Oscar sitt mesterverk. I likhet med de andre verkene blir det gitt plass også i dette verket til å at Oscar hadde en stor personlig påvirkning på politikken under sin periode. Bratberg begrunner dette med at Oscar så på utenrikspolitikken som sitt kall, og derfor ønsket denne innflytelsen over denne.²⁶¹

I boken til Stråth hevder han at det er lite trolig at Kongen hadde en allianse med vestmaktene ved utbruddet av Krimkrigen. Sett sammen med at Stråth i dette verket ikke velger å legge vekt på kongens handlinger, men heller hans sønn så skiller dette verket seg fra andre jeg skal se på når det kommer til Krimkrigen. Videre så blir det i likhet med andre verk gitt en

²⁵⁷ Bjørge 1995: 284

²⁵⁸ Bjørge 1995: 285

²⁵⁹ Bjørge 1995: 285

²⁶⁰ Bjørge 1995: 287

²⁶¹ Norges konger og dronninger 2005: 209

beskrivelse av kongens påvirkning på krigen. Her blir det også beskrevet at kongen fikk en advarsel for stattholderen, da forespørselen fra kongen ble sett på som en rustingsplan, framfor å holde nøytraliteten.²⁶² Kongens skremselspropaganda nevnes også i dette verket, og det blir videre lagt vekt på at kongen gikk i mot anbefalinger han fikk for å heller snakke med de kontaktene han selv hadde i Paris hos Napoleon III. Det som er spennende her er at det nevnes at Kong Oscar i 1855 mottok en forsikring fra vestmaktene, om betydelse og at dette ble den så kalte novembertraktaten. Dette legger Stråth vekt på, og skriver at det er kong Oscar sin fortjeneste at dette skjedde.²⁶³ Videre så beskriver han Oscar sin posisjon i utenrikspolitikken og setningen som forteller om kongen lyder slik: «*Traktaten var Oscar I: s verk och var et uttryck för hur suveränt han kontrollerade utenrikspolitiken*».²⁶⁴

Videre så blir det også gjort enda tydeligere hva den personlige meningen til kongen var, med at han ønsket krig og var klar for å gå mot de ønskene opposisjonene hadde. Her blir det da beskrevet at personer som står nærme kongen brukte pressen, for å få fram kongens budskap. Videre så legger fortellingen opp til at kongen får et tragisk fall da han brått står alene mot det han hadde utropt som sin fiende. Her blir det også lagt ved en beskrivelse av han som han sønn skal ha sagt: at kongen brått så ti år eldre ut, enn hva han hadde gjort tidligere den dagen. Det blir beskrevet at Kong Oscar ikke hadde sett for seg at sine allierte ønsket en tidlig fred og dette var noe han hadde stengt ute. Beskrivelsen til Stråth ender med at han sier at kongens ønske tenkning gjorde han blind for realiteten av utenrikspolitikk.²⁶⁵

Lindqvist som svensk og moderne forfatter, har skapt et større helhetlig bilde av det politiske livet Oscar levde. Lindqvist beskriver Oscar med gode kunnskaper om et politisk spill, som utspilte seg rundt han, og et ønske om en stor nordisk union. Lindqvist beskriver at Oscar arbeidet iherdig for å nå de mål han satt seg, men forteller om en historie som ikke lot de målene bli oppfylt. I likhet med andre fortellinger, skriver det også her om Krimkrigen, men det fortelles heller om en uklar konge, som ikke kom på banen tidlig nok, og heller kom til sluttforhandlingene. Da det ikke endte med en storkrig, men heller fred blir det av Lindqvist beskrevet som et sjokk på Oscar, som ikke fikk satt Sverige på kartet på den måten han selv hadde ønsket.²⁶⁶

²⁶² Stråth 2005: 194-197

²⁶³ Stråth 2005: 197

²⁶⁴ Stråth 2005: 197

²⁶⁵ Stråth 2005: 198

²⁶⁶ Lindqvist 2018: 115-128

I det Norlin begynner å skrive om Oscar og hans utenrikspolitikk åpner han med at Oscar av og til hadde uflaks. Dette kan speiles i det narrativ som er med på å skape historien rundt utenrikspolitikken til Oscar. I likhet med de andre verkene forklarer Norlin at Oscar sine holdninger til en aktiv utenrikspolitikk kom etter februarrevolusjonen i 1848. Oscar blir beskrevet som en som tenkte stort, men som ikke skulle oppnå sine ønsker. Det blir heller ikke gjort stor plass til Oscar sine tanker utenriks i dette verket. Det fortelles at Oscar hadde tanker om at det skulle komme en stor krig, og at han arbeidet mot sin egen regjering for å kunne alliere seg med de franske og engelske styrkene i en eventuell krig. Oscar blir av Norlin framstilt naiv og drømmende om et større rike å styre over. At Oscar hadde uflaks, kan sies å være det bærende i fortellingen om Oscar og hans utenrikspolitikk i verket til Norlin, fordi idet Oscar var klar for en krig, blir det beskrevet at de andre hadde sluttet fred og Oscar ble stående overrasket og skuffet over å ikke få vise sine styrker. Norlin slutter sin fortelling om Oscar og hans utenrikspolitikk her, og det er blant det som er med å avslutte fortellingen om Oscar.²⁶⁷

6.3 Skandinavismen

Skandinavismen er av flere forfattere definert som et meget bøyelig begrep. I nyere tid er skandinavismen vært en betegnelse på en samling av de tre nordiske riker politisk, økonomisk og åndelig. Men også et slikt begrep kan oppfattes ulikt, da det er forskjellige faktorer, arv og særpreg som preger de ulike landene. Derfor vil det være ulike forklaringer på skandinavismen ut fra om det er et norsk, svensk eller dansk perspektiv som belyser dette.²⁶⁸ I flere av verkene jeg har studert blir skandinavismen omtalt som en av Oscar sine «hjertesaker». Oscar blir videre omtalt rundt sine saker som ambisiøs, men forsiktig og lukket. Det var ingen tvil om at Oscar ville arbeide for skandinavismen, og hadde sympatiske tanker rundt dette, men det var heller ingen som visste hva kongens planer var, før han kom til makten og Oscar sin mulighet til å kjempe for sine saker.²⁶⁹

Planene Oscar hadde rundt skandinavismen gjaldt dog ikke bare samholdet, men en større union, som ville sikre Sverige-Norge sin plass mot Russland. Siden den danske kongen, kong Fredrik VII ikke hadde noen arving til tronen, prøvde Oscar på å få innsatt sin sønn, den

²⁶⁷ Norlin 2016: 58-59

²⁶⁸ Køedt 1916: 5

²⁶⁹ Lundh 1951: 27,28

kommende kong Karl XV av Sverige-Norge som arveprins i Danmark. Selv om Oscar ble syk, og formelt mistet makten til sin sønn i 1857, døde ikke tanken om en større union ut. Hans sønn Karl fortsatte tankegangen om en større union, og fulgte i sin fars tankegang.²⁷⁰ Hvordan blir tankene til Oscar om en større union framstilt i litteraturen jeg har sett på, er det en stor helt det snakkes om, eller er det bare fortellinger om en konge som ikke klarte de mål han hadde satt for seg?

6.3.1 Beskrivelser fra verkene

Det tidligste verket som nevner skandinavismen er verket Lande har skrevet. Lande velger å kalle skandinavismen «kjælebarnet» til Oscar, hvor Lande videre understreker at mange lot seg lure av Oscar sin utenrikspolitikk. Lande vektlegger Oscar sitt styresett ved at kongemakten, ikke passet sammen med folkestyret som var etablert i Grunnloven.²⁷¹ Bjørgo fortsetter i fortellingen om Oscar å skrive om Oscar sine tanker om skandinavismen, dette skriver han på følgende måte: *«födelse medelst en närmare intellektuell, kommesisell och slutlingen politisk utveckling är nordens enda räddning»*, *«Våra svärd stå redo till gemensamt försvar»*.²⁷² Her velger Bjørgo å benytte seg av ordet fiasko for å forklare hvordan tankene til Oscar skulle falle sammen, og ikke lykkes. Disse to norske forfatterne skriver ut fra et norsk perspektiv, men har likevel ulike fortellinger om Oscar. Her er det tydelig forskjell mellom et verk som tar for seg det personlige (Lande) og et som tar for seg det politiske (Bjørgo). Her er det også 50 år som skiller verkene, og periodene de skrev sin fortelling.

Det neste verket er også et norsk verk og er skrevet i 2002 av Langslet. Langslet beskriver Oscar som venstreorientert når han skriver om det politiske. Dette understrekes med Oscar sitt diplomatiske spill. Det diplomatiske spillet blir vektlagt fordi dette er ett av de viktigste punktene til Langslet for at Oscar skulle kunne oppnå sitt mål om Skandinavismen.²⁷³ I motsetning til de to andre norske verkene har Langslet heller sett på skandinavismen med et nordisk perspektiv, heller enn et nasjonalt perspektiv. I likhet med Lande velger også Langslet å gi skandinavismen et navn: «de norske symbolsakene». Som er med understreke tankegangen til Oscar om at Norge var en del av en større union. Langslet kobler dette

²⁷⁰ Lundh 1951: 32-51

²⁷¹ Lande 1945: 142

²⁷² Bjørgo 1995: 288

²⁷³ Langslet 2002: 244-245

sammen med at Oscar var den fredeligste av unionskongene, og at Oscar var preget av idealistiske tanker.²⁷⁴

Verket til Bratberg tar for seg skandinavismen i likhet med de verkene som har blitt utgitt tidligere. Beskrivelsene skrives rundt at Oscar var og ble framstilt som en skandinavist, som Bratberg omtaler han som. Oscar blir behandlet som en god påvirker på det militære og makt, mye fordi Bratberg trekker fram hvor viktig det var for Oscar å ha en påvirkning på Danmark, med tanke på en større union. Ironien strekker til da Oscar senere i verket blir omtalt som en fredsforvalter, etter konflikten, da det ikke ble den store konflikten kongen selv hadde håpet på.²⁷⁵

Skandinavismen omtales også i verket til Norlin, og her fortelles det om at dette var blant de store tankene til Oscar etter at kongen ikke lengre hadde mye å frykte innenriks. Oscar sine tanker rundt en større union, blir i verket til Norlin beskrevet med få setninger, men er med å skape et bilde av at dette var blant de viktigste tankene Oscar hadde. Tanken om en større union, med Danmark og helst en svensk konge, aller helst hans sønn Karl blir framstilt av Norlin som en bærende og givende idé for Oscar. Når Norlin er ferdig med å beskrive de handlingene Oscar gjorde for å komme i en større union, skriver han bare at Oscar ble syk, og «..och unionsplanerna rann ut i sanden».²⁷⁶

Lindqvist i likhet med flere av sine forfatterkollegaer omtaler skandinavismen og tankene til kong Oscar I rundt en større nordisk union. Til forskjell fra andre verk deler Lindqvist skandinavismen opp i to deler, delene som kommer fram i verket er skandinavismen før krigen på Krim, og Oscar sitt siste forsøk på en større nordisk union. Lindqvist skriver at målet til Oscar var et felles skandinavisk rike. Her presiser også Lindqvist at Oscar var franskfødt og hadde ikke noen biologisk tiltrekning til Skandinavia, men konkretiserer at Oscar hadde mål og følte seg som en leder for dette prosjektet. Videre gjør Lindqvist et poeng ut av Oscar var den første av flere generasjoner svenske konger som reiste på statsbesøk til Danmark, hvor han møtte den danske kongen Kristian VIII som hans far, Karl Johan hadde forvist fra Norge da han hadde blitt valgt til den norske kongen i 1814. Til forskjell fra andre verk blir det av Lindqvist poengtert at skandinavismen nærmest ble et familieprosjekt. Tanken

²⁷⁴ Langslet 2002: 241

²⁷⁵ Norges konger og dronninger 2005: 209

²⁷⁶ Norlin 2016: 58-59

til Oscar var at sønnen Oscar (senere Oscar II) skulle adopteres til den danske tronen, før Oscar nevnte sin bror arvtageren til den svenske tronen, prins Karl (senere Karl XV). Lindqvist nevner videre at Dronning Josefine så for seg at det var Oscar I som skulle overta tronen og før det videre til sine sønner.²⁷⁷

Den siste overskriften til Lindqvist om skandinavismen, sier at Oscar prøvde for en siste gang å skape en nordisk union. Lindqvist beskriver at Oscar så på skandinavismen som den eneste redningen for å sikre posisjonen til Sverige-Norge i det større europeiske bildet. Det Lindqvist beskriver at videre skulle planene til Oscar gå i feil retning – av det Oscar hadde sett for seg. Lindqvist beskriver at den ellers så intelligente Oscar gjør et feilskjær da det kom til alliansedannelse med Danmark. Lindqvist beskriver at Oscar ikke brydde seg om de tyske delene som var under dansk kontroll. Dette var noe den danske kongen ikke var enig med Oscar i, fordi ingen av kongene ville miste noe av sitt territorium. Lindqvist skaper så starten på avslutningen i fortellingen om Oscar, da den danske kongen ikke ga det svaret Oscar ønsket skriver Lindqvist at dette gjorde kong Oscar svært opprørt, og dette kan være starten på at helsen til Oscar straks ble mye dårligere.²⁷⁸

6.4 Utenrikspolitikken til kong Oscar

Som jeg har sett på i dette kapittelet er det utenrikspolitikken til kong Oscar det er skrevet mest om i den analysen jeg har sett på. Men hvordan stilte kong Oscar seg ovenfor utenrikspolitikken generelt? Bli kong Oscar framstilt som en strek eller svak maktskikkelse her?

6.4.1 Beskrivelser fra verkene

Utenrikspolitikken til Oscar blir omtalt av de fleste verkene, dette var det de fleste forfatterne mente at Oscar utmerket seg i. Derry, som den eneste utenlandske forfatteren jeg har sett på tar for seg både de norske og svenske forholdene, i Oscar sin utenrikspolitikk. I disse forklaringene kommer det tydelig fram hva tanken bak verket til Derry er. Det som er sentralt for Derry å analysere, er hvordan Norden plasserte seg etter de europeiske forholdene.²⁷⁹ Det Derry da gjør her, er se hvordan Oscar blir plassert i et europeisk bildet. Dette bildet som skapes av Oscar er da heller svakt, mye fordi Derry ikke trekker fram enkelt personen så ofte,

²⁷⁷ Lindqvist 2018: 120-121

²⁷⁸ Lindqvist 2018: 128-129

²⁷⁹ Derry 1968: 155

men heller hvordan han var en leder for Sverige-Norge, han blir av Derry heller brukt som en forklaringsfaktor til å forklare den svake posisjonen Sverige-Norge hadde.

Jensen som også skriver politisk historie har mye å skrive om Oscar sin utenrikspolitikk. Dette er et viktig emne i fortellingen, og Jensen er ikke nådig i sin analyse mellom Oscar og hans far Karl Johan. Han nevner at utenrikspolitikken endret karakter med kongebyttet. Som senere i teksten skal være et viktig poeng, ordet «realitetssansen» brukes for å forklare Oscar sin utenrikspolitikk, før han mener at Norge-Sverige skylder Oscar en takk, fordi det i senere tid er England og Frankrike som har blitt stående som landenes allierte etter at Oscar allierte seg med disse maktene i 1853. Jensen beskriver Oscar sine moderne ideer og tanker, som styrte Oscar til å tenke nytt i politikken.²⁸⁰ Videre er det ikke et heltebilde som skapes av Oscar, men heller et blekt innslag på historien utenom utenrikspolitikken. Kritikken av Oscar blir rettet av Jensen mot at Oscar ikke klarte å løse sin rolle, og at Oscar er et vagt minne i den norske historien. Jensen skriver at Oscar ikke klarte å lage et like godt preg på historien som hans far hadde gjort, eller som sønnen gjorde etter han.²⁸¹ I det store stormaktsspillet er det en svak konge det skrives om, da han ikke klarte å sette et godt nok preg på historien, slik at han blir husket som en egen person.

Bjørge i likhet med Jensen skriver om en konge som hadde mye personlig makt i sin periode, men ikke klarte å bruke den på den riktige måten. Dette er et av sluttpoengene til Bjørge i hans analyse om Oscar.²⁸² Bjørge skaper i sin fortelling en historie om en svak konge, som ikke lyktes i de plikter han var født inn i. Det er nok en gang viktig å skille dette politiske verket fra andre, da det er skrevet om den norske selvstendigheten, og at Oscar ville blitt gitt en dårlig beskrivelse.²⁸³

Røsholdt, som skriver et oversiktsverk, følger linjen som er lagt av sine norske kollegaer. Røsholdt sin undertone er at Oscar var en konge som hadde alle muligheter for å kunne skape sitt merke på historien, med det navnet han ble gitt av selveste keiser Napoleon i dåpen. Dog var det ikke noe Oscar klarte ifølge Røsholdt da han skriver: «*Men kong Oscar ble likevel aldri virkelig kjent for nordmenn – flest*».²⁸⁴ Dette er med på å oppsummerer den norske

²⁸⁰ Jensen 1971: 97

²⁸¹ Jensen 1971: 112-113

²⁸² Bjørge 1995: 282

²⁸³ Bjørge 1995: 282-289

²⁸⁴ Rue 1997: 112

oppfatningen av den svensk-norske kongen. Oscar hadde alle muligheter for å sette sitt merke på historien, men han hadde ikke personlige trekk for å kunne oppnå det.

I verket til Stråth blir Oscar nevnt for første gang i sammenheng med utenrikspolitikken, som han førte i sin periode. Selv om Oscar er med i fortellingen er det utenrikspolitikken som blir det store fokuset. Oscar var konge, men det er ikke hovedsakelig han man husker fra historien på 1850-tallet.²⁸⁵ I likhet med andre verk med politisk historie dukker også manipulator opp i beskrivelser av personen. I likhet med verket til Bjørge (kapittel 4) blir alle Bernadottekongene beskrevet i sammenheng med det dobbeltspillet de spilte, sett i forfatterens øyne, men også her trekkes Oscar fram. Jeg vil her ta med et poeng jeg har behandlet tidligere i oppgaven i kapittel 5.1; nemlig at synet på kongemakten endret seg: «*I Sverige blev kungamakten nationalismens ikon, i Norge dess skottavla*».²⁸⁶ Poenget blir med på å vise at kong Oscar ble sett på som en svak konge i Norge, under sin periode.

6.5 Kong Oscar politikk i Norge

Verket som er skrevet av Keilhau er preget av det er et norsk nasjonalt preg over fortellingen. Keilhau setter Oscar opp mot de norske interessene i sin fortelling, en viktig del av den norske grunnfortellingen er uten tvil nasjonaldagsfeiringen. I dette verket blir det beskrevet en konflikt mellom kongen og feiringen av Nasjonaldagen, og ordene Keilhau velger å beskrive denne konflikten med er at det norske folket følte på en seier, mens kongen så det som et knusende nederlag. Med denne konflikten virker det som det er viktig for Keilhau å presentere Oscar som svensk-norsk konge, for å vise at han ikke bare sto i konflikt med det norske folket, men at lojaliteten hans lå hos det svenske folket.²⁸⁷ Nederlaget for kongemakten som blir beskrevet kan en her problematisere, og det er tydelig viktig å legge vekt på de konfliktene kongen var uenig i, og hvor Oscar ikke kom seirende ut. Feiringen av nasjonaldagen er en viktig historisk hendelse sett fra de norske øynene, og enda viktigere var det muligens for Keilhau få det fram i sin fortelling som ble utgitt i 1929, bare 24 år etter unionsoppløsningen i 1905.

Konflikten med markering av den norske nasjonaldagen blir også nevnt i verket til Stråth, men ikke like omfattende som det Keilhau gjør i sitt verk. Stråth nevner at det var konflikt

²⁸⁵ Stråth 2005: 115

²⁸⁶ Stråth 2005: 189

²⁸⁷ Keilhau 1929: 277-278

mellom Oscar og det norske Stortinget under markeringen av dagen, men går så videre til de neste sakene som omhandler Oscar. Det blir ikke i dette verket brukt de samme ordene som kongelig nederlag, eller seier for det norske folket. Det blir nevnt av Stråth at det var en konflikt. Selv om den ikke blir skrevet om i detalj, er konflikt viktig nok til å få plass i også dette verket. Dette igjen kan vise til at det er en større konflikt enn tidligere antatt, og at det kanskje er flere verk som burde bemerke seg dette, da det kan ha hatt andre virkinger for Oscar senere.²⁸⁸

En annen norsk forfatter som har et norsk perspektiv på sin fortelling om politikken i perioden til Oscar er Harald Lande. Han ga i 1945 ut boken *Norges konger og dronninger i tusen år*. I fortellingen sin bruker Lande uttrykk som «her i landet» da han forteller om de norske interessene, og lager tidlig et skille i fortellingen om hva som angikk Norge og hva som angikk Sverige. Lande beskriver et dobbeltspill, som gikk på at Oscar aldri ville klare å innfri alle forventinger som var koblet til han. Det som er ulikt fra andre norske verk som ser kritisk på Oscar, er at Lande uttrykker en sympati for Oscar. Lande argumenter også for at Oscar igjennom historien har blitt urettferdig behandlet.²⁸⁹ I likhet med andre forteller Lande om en konge som ikke imponerte det norske folk. Men til forskjell er verket til Lande gitt ut i 1945, hvor Norge hadde vært igjennom en større autoritær makt enn hva de svenske unionskongene noen gang hadde vært. Dette kan være med å fortelle om Lande sitt sympatiske blikk på Oscar.

Bo Stråth foretar også en kort sammenligning av alle de fire unionskongene, med hvordan de befant seg i Norge. Oscar blir beskrevet som en vanlig gjest i Norge, og at han på denne måten sto høyere i kurs hos det norske folk, fordi han ofte var på besøk i landet. Stråth vier også plass til å forklare at Oscar likte seg i Norge, noe som gjorde at han også fikk satt sitt preg på byen Oslo. Det fikk han gjort da han fikk oppført Oscarshall, et lystslott som fikk navnet etter han.²⁹⁰ Stråth er også den eneste forfatteren jeg har analysert som bruker andre forfattere til å styrke sin forklaring av de ulike kongene, deriblant Oscar. I Stråth sitt verk refererer han til Alf Kaartvedt da det kommer til en beskrivelse av Oscar, med ironi og skuffelse og forklarer at Oscar var en god grunn, til at andre land holdt tilbake krig.²⁹¹

²⁸⁸ Stråth 2005: 131

²⁸⁹ Lande 1945: 142

²⁹⁰ Stråth 2005: 155-156

²⁹¹ Stråth 2005: 199

6.6 Konklusjon

Alle de ulike verkene jeg har sett på har i større eller mindre grad tatt for seg Oscar, og hans syn på utenrikspolitikken. Det er heller ikke noe overraskende at det er de politiske verkene som tar størst plass i dette kapittelet. Jeg hadde derimot kanskje sett for meg at flere av de mindre verkene ikke ville vektlagt utenrikspolitikken og i så stor grad hadde tatt for seg denne siden ved Oscar. Det jeg også legger merke til her er at narrativet rundt fortellingen om utenrikspolitikken har endret seg, da det i de første verkene er vanskelig å skille konfliktene fra hverandre, men det er dog de samme konfliktene det fortelles om og rollen til Oscar er den samme i verkene som er utgitt tidlig 1900-tallet, som de verkene som er gitt ut på 2000-tallet. De verkene nærmest vår tid (i størst grad Lindqvist) deler opp hendelsene og ser dem i lys av hverandre. En annen ting som kommer tydelig fram når jeg ser på hvordan verk har lagt opp hendelsene, er at 1848 er med å definerer det forfatterne har å si om Oscar sin utenrikspolitikk. Hadde det ikke vært for at det var uroligheter både innenriks og utenriks i dette året, er det ikke sikkert at Oscar ville fått et merke på utenrikshistorien og blitt enda mer usynlig enn det han er i historien.

Det dette forteller meg er at det er en svak konge det skrives om ikke i forstand at helsen var dårlig, slik jeg har vært inne på tidligere. Men svak i den forstand at det ikke er mye å sette fingeren på for hva han gjorde for å markere seg på det europeiske historiekartet. Vinklingen av fortellingen forteller en del steder at Oscar hadde sine kamper han vant, men i motsetning til andre konger det leses om i historien, er ikke Oscar et navn som dukker opp mange steder og er kanskje derfor en historisk person uten merkbar betydning i utenrikspolitikken mellom monarker. Det er de samme konfliktene som skrives om, og selv om narrativet i fortellingene har blitt mer moderne og skiller seg fra hverandre, er det ikke store forskjeller i narrativet om hvordan Oscar fungerte i utenrikspolitikken.

Narrativet er med andre ord ikke rundt historien om Oscar og utenrikspolitikken, men Oscar som person. Det fortelles om en svak konge, som ikke lyktes i sine tanker og som ikke satte det merket på historien som kongen selv framstilles til å ha ønsket å sette. Oscar var kanskje intelligent og kunnskapsrik, men slik som noen verker sier at han var en militærstrateg (slik som Lindqvist har skrevet) er ikke det bildet man sitter igjen med etter å ha lest og fortolket hva de ulike forfatterne har skrevet om Oscar i et utenrikspolitisk bilde.

7.0 Avslutning

I likhet med de andre kapitlene vil jeg også dele opp etter hva jeg har gjort av funn. I første delkapittel vil ta for seg hvordan forfatterne har endret narrativet i fortellingene fra 1800-tallet frem til 2000-tallet. Her vil jeg også komme tilbake til at det er flere ulike sjangre av verker å se på. I det påfølgende kapittel vil jeg se på skillet i framstillingen av kong Oscar og utenrikspolitikken, før jeg vil gi en generell konklusjon på oppgaven. Problemstillingen og forskerspørsmålene mine har vært:

Hvilken plass inntar kong Oscar I i den svenske og norske litteraturen? Hvilken narrativ struktur har fortellingene?

For å kunne besvare denne problemstillingen har jeg benyttet meg av teorien til Hayden White, om at alle fortellinger innehar skjønnlitterære fortellingstrekk, og hvor plottet er rettet mot enten en komedie, romanse, satire eller tragedie. Ut fra problemstillingen har jeg hatt følgende arbeidsspørsmål jeg ville se på: jeg har ønsket å undersøke om det finnes forskjeller i fortellinger ut fra hvilken tid de er skrevet i. Hvilke forskjeller finnes det i den norske og svenske litteraturen? Hvordan blir kong Oscar I behandlet i forhold til de øvrige unionskongene? Hvordan vurderes Oscar som person? Her har jeg sett på ulikheter og likheter i måten forfatterne vurderer og omtaler kongen på. Har jeg kunnet påvise ulikheter mellom faghistoriske og populærhistoriske bidrag, og finnes det ulikheter mellom de forskjellige sjangerne?

7.1 Hvordan narrativet har endret seg

Ulvros, som er forfatter av den eneste rene biografien jeg har sett på i denne analysen, oppsummer hvordan liv markeres ulikt i historien. Hun skriver at både kong Oscar og seg selv er mennesker i bunn og grunn, men hadde ulike skjebner planlagt for livet. Ulvros viser sin dypeste medfølelse til Oscar, hvor hun skriver at Oscar aldri fikk leve det livet han selv ønsket. Oscar var ikke naturlig en offentlig person, men ble presset til dette livet da faren valgte livets gang for han i 1810.²⁹² Dette er med på å oppsummere hvorfor det er vanskelig å plassere Ulvros innen for bare én av de litterære sjangre trekkene til White. Ulvros forteller i sin biografi, slik som jeg ser det, både en tragisk heltefortelling, før teksten avsluttes med en romantisk heltefortelling.

²⁹² Ulvros 2007: 267-272

Ulvros i likhet med de historikerne og forfatterne som har skrevet den nyeste litteraturen jeg har studert har hatt «luksusen» av å kunne se på andre sine verker, og skape en annen narrasjon i de tekster de har gitt ut. Blant de tilfellene er også Norlin, som benytter seg av det samme sitatet som Elgklou gjorde i sitt verk, men hvor narrativet i fortellingen har endret seg i løpet av de 38 årene som skiller disse to verkene. Ikke bare er det årene som skiller forfatterne, men også synet på Oscar, hvor han i Elgklou blir fremstilt som en romantisk helt, og Norlin trekker narrasjonen mot en tragisk heltefortelling. Av det jeg har studert har jeg også sett at de nyeste verkene, uavhengig sjangre er mer utfyllende i sine beskrivelser av Oscar som person. Dette er med å styrke min påstand om at de moderne verkene har en større «luksus» med at de kan se hvor historikere eller forfattere tidligere har hatt mangler, og derfor har en mer utfyllende personbeskrivelse.

At Ulvros er en svensk forfatter, som skriver en biografi er heller ikke noe stort skille når jeg ser på de verk jeg har analysert. De mest omfattende beskrivelsene om Oscar er alle skrevet av svenske forfattere som har skrevet biografiske oversiktsverk (Elgklou, Norlin og Lindqvist). Dette er et stor skille fra den norske og svenske litteraturen. De norske beskrivelsene er mindre og heller rene oversiktsverker, mens de svenske kan kategoriseres som biografiskeverk/oversiktsverk. Dette kommer frem i tabellene, hvor jeg har kategorisert de ulike verkene. Narrativet om at først og fremst Oscar var en svensk konge, og var mest glad i Sverige (som Ulvros skriver) er derfor bekreftet, og kan være en mulig forklaring på hvorfor de svenske verkene har mer å si om den tidligere kongen. Det er også et annet poeng man ikke kommer utenom i den svenske litteraturen. Den sittende kongen og hans familie i Sverige i dag bærer alle navnet Bernadotte til etternavn. Det er fordi de er direkte etterkommere av de første Bernadottekongene. Dette vil kunne være en forklaringsfaktor på hvorfor Oscar er grundigere beskrevet i den svenske litteraturen, fremfor den norske.

I denne analysen har jeg sett på 164 år med historie. Faktumet at det skjer endringer i denne perioden er ikke overraskende, da kunnskap og historiografien har utviklet seg i løpet av tiden. Jeg hadde allikevel ikke trodd at strukturene i fortellingene skulle være så forskjellig som det jeg har sett. Det jeg legger merke til med min forskning er at verkene også kan grupperes etter hvordan deres forhold til kongen var. De første fire verkene jeg har skrevet om i kapittel 3.2 er objektive i sitt syn på kong Oscar, det er ikke rom for skildringer utenom det som ble oppfattet som normen for konger på 1800-tallet. Den neste grupperingen jeg har tatt for meg i kapittel 3.3 er kritiske ovenfor kong Oscar og hva han fikk utredet under sin

periode. Objektiviteten er lagt bort, og her har Norge og Sverige vært igjennom unionsoppløsning, som virker å ha satt ett skille på den norske og svenske historieskrivingen. Grunnfortellingene i disse verkene er preget av den norske selvstendigheten (for de norske verkene) og det bitre tapet (for de svenske verkene).

I den tredje grupperingen som jeg analyserte i kapittel 4.1 fremstår fortellingene for meg mer «rosende» for kong Oscar. I denne perioden er det andre saker som har preget den europeiske dagsorden, og for de norske historikerne er det ikke lengre Bernadottekongene som er den store «skurken» i fortellingene. Unionstiden er ikke lengre et så mørkt kapittel i den norske historien. I perioden etter dette tar fortellingen om kong Oscar ulike retninger. Det er flere som har muligheten til å skrive monarkihistorie, og det bærer min analyse preg av. Fra dette skillet er det ikke lengre bare historikere som får tilgang til feltet, men også forfattere som har lyst til å skape sitt narrativ om den norske og svenske historien. Skillet blir da at det ikke lengre er bestillingsverk fra konger, men heller forfattere som velger når de nye historiene skal skapes og deles med folket. Bevisst, eller ubevisst har det blitt laget nye fortellinger om Oscar, som både setter han i godt lys, men som også belyser sider som ikke før har blitt tatt med i historieskrivingen.

7.2 Romantisk helt eller tragisk helt?

I min analyse har jeg funnet verk innenfor alle de fire sjangertrekkene til Hayden White (romanse, satire, komedie og tragedie). Det er likevel to av kategoriene som kommer mest til synet: romanse og tragedie. Da kan man stille seg spørsmålet, var Oscar en romantisk helt eller var han en tragisk helt? I de eldre verkene som jeg har kategorisert som romanse, slik som Almqvist, Nielsen (1889, Nielsen sitt andre verk) og Lande hersker det liten tvil om at Oscar var og er en romantisk helt i historien. Skillet er derfor enda tydeligere til de tidligere verkene som er tragedier som Nielsen (1893, Nielsen sitt første verk) og Keilhau, som tydelig ikke har mye til overs for den tidligere kongen. Skillet mellom helt og skurk er i disse verkene mer uklart enn i de moderne verkene. Norlin og Lindqvist har modernisert historien og er etter min analyse begge forfattere av en tragisk fortelling om kong Oscar. Til forskjell fra de tidligere tragiske forfatterne så er dette fortellinger om en tragisk helt, som ikke fikk til og derfor ikke fikk den plassen i historien han hadde fortjent.

Det må ikke glemmes at det er fem av de 19 verkene jeg har sett på som faller innenfor satire (4) og komedie (1). Likevel så kan det sies å være heltefortellinger som fortelles av alle de

ulike forfatteren. Oscar har fått en plass i historien, en liten en, men en plass. Verkene jeg har kategorisert som satiriske er Almén, Langslet, Stråth og Bratberg. Disse verken er skrevet i ulike perioder, samtiden til Oscar, så vel som å markere hvordan historien har endret seg etter kongens død. Selv om ingen av beskrivelsene har valgt en flatterende narrasjon til Oscar, er han likevel vektlagt da han blir fremstilt som en del av historien som er verdt å merke seg. I min analyse er det kun et verk jeg ser på som en komedie og det er verket til Jonsson. Dette har sammenheng med de bekrivelsene Jonsson sammenligner Oscar med, som blant annet utklemte sitroner. Verket har gitt en plass til Oscar, men setter kongefortellingene mer på kanten da det forekommer sammenligninger jeg ikke finner noe annet sted.

7.3 Konklusjon

De funnene jeg har gjort i min analyse har sammenheng med de verkene jeg har sett på og de jeg har valgt bort. Det kunne vært annerledes data jeg hadde presentert hvis jeg hadde tatt for meg andre verker, eller kun sett på norske eller svenske verk. Plassen kong Oscar inntar i litteraturen er som diskutert en helt, men i ulike former for sjangere. De narrative strukturene har endret seg i takt med at tiden har endret seg, og fortellingene har blitt mer utfyllende, men plass til Oscar har ikke blitt større. Verkene fra 2005 til vår tid har riktignok skrevet mer utfyllende om kongen, men han er ikke viet mye plass sett i sammenheng med de andre monarkene som har sittet. I den norske litteraturen kan det virke som det er viet mindre plass til kong Oscar, da sagakongene og de moderne kongene er viktig for den norske grunnfortellingen og den norske nasjonalfølelsen. I den svenske litteraturen er kong Oscar viet mer plass, men det var ikke han som startet Bernadottedynastiet, men en av de som førte det videre. Dette bærer litteraturen sterkt preg av. Kong Oscar er omtalt i alle verker som omhandler både de norske og de svenske kongene, men noe hedersplass får han ikke. Sjangrene på verkene har også endret seg, og de personlige opplysningene om kong Oscar får også plass i de politiske verkene. Dette kan ha noe med at det alltid vil være personlig preg på politiske avgjørelser, men politisk avgjørelser definerer ikke hele personen.

Det er også et funn at litteraturen har endret seg så mye, fra at det er lite utfyllende tekst om kong Oscar, til at verkene blir større og man skriver mer i dybden om hvem personer var. Kong Oscar får dog en liten plass i litteraturen sett i sammenheng med Karl Johan og Oscar II. Til tross for dette er det ikke vanskelig å finne lovord om kong Oscar i litteraturen som både er norsk og svensk. Flere verker (Lindqvist, Elgklou, Langslet, Hjort, Ulvros, Norlin) skriver blant annet at kong Oscar ikke fikk den plassen i historien han skulle hatt, som

forteller meg at det kan være mer å hente om kong Oscar enn det som allerede er skrevet. Kong Oscar er derfor en ukjent og anonym monark for en grunn, og det er mulig dette har en sammenhengen med at det er skrevet flere omfattende tekster om han i ettertiden, og ikke i den nære samtiden. Dette grunnet med at moderne forfattere ønsker å «avsløre» kongen. Kong Oscar har også fått plassen som en tragisk helt i flere norske verk, etter 1945 hvor det ikke lengre var unionskongene som var de verste herskerne som hadde styrt i Norge. Det er liten tvil om at kong Oscar av historikere og forfattere blir framstilt som en svak konge, og kanskje spesielt i den norske litteraturen. Kong Oscar har mange andre «store» konger å måle seg mot, og kommer ikke helt fram i den analysen de norske forfatterne har gjort. Lindqvist er den eneste som understreker i sin analyse at Oscar var en stor konge, dette gjør han da han foreslår at Oscar skulle hatt tilleggs navnet «*den store*» i ettertiden.

For meg er og var kong Oscar en helt, men ikke den helten jeg hadde sett for meg da jeg startet denne forskingen. Kong Oscar blir stående som en tragisk helt i mitt syn, men noen romantiske trekk. Han er trukket frem i flere verk som forkjemperen for moderne sosiallovgivning og et mer humanitært fengselsvesen. Grunnen til at han blir en tragisk helt er fordi han, som flere andre før meg har markert; ikke klarte å prege historien nok til å få en stor plass i den. Det tragiske synet blir derfor det som blir stående, da Oscar var en anonym konge, som for mange er en parentes i historien, som ikke fikk den ryen han skulle hatt. Slik som med Ulvros, har kong Oscar både de sider som gjør at man romantiserer han, men det finnes også de tragiske sidene som gjør at kong Oscar har blitt glemt i historien.

For meg vil kong Oscar være kongen som kjempet for sosialdemokratiets verdier som er bærende i vårt samfunn og om jeg (eller vi) legger godviljen til denne anonyme parentes til stedet i samfunnet gjennom sin gjerning for tiden han regjerte.

8.0 Kilder

Nettbaserte kilder

Eva Helen Ulvros, Lund Universitet. Besøkt 22.04.2021

[https://portal.research.lu.se/portal/en/persons/eva-helen-ulvros\(74488206-c403-4f71-8306-09b175398a2a\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/persons/eva-helen-ulvros(74488206-c403-4f71-8306-09b175398a2a).html)

Barstad, L., H. (nettredaktør). «Biografi: Lars Roar Langselt». Besøkt 30.03.2021

<https://stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=LALA>

Svedjedal, J. «Carl Joans Love Almqvist (1973-1866)». 2006. Besøkt 30.03.2021

<https://litteraturbanken.se/f%C3%B6rfattare/AlmqvistCJL/bibliografi>

Store Norske Leksikon

Hansen, T. I. «Narve Bjørgo», Store Norske Leksikon. 07.04.2021. Besøkt 11.04.2021.

https://snl.no/Narve_Bj%C3%B8rgo

Hellström, P. & Taube, A. «Carl Jonas Love Almqvist», Store Norske Leksikon. 11.05.2021.

Besøkt 12.05.2021.

https://snl.no/Carl_Jonas_Love_Almqvist

Larsen, D. «Ole Røsholdt», Store Norske Leksikon. 13.02.2020. Besøkt 04.04.2021.

https://snl.no/Ole_R%C3%B8sholdt

Wasberg, G., C. «J.K. Derry», Store Norske Leksikon. 28.03.2017. Besøkt 04.04.2021.

https://snl.no/T._K._Derry

Wasberg, G., C & Berg-Nordlie, M. «Yngvar Nielsen, Store Norske Leksikon. 30.01.2020

Besøkt 03.04.2021.

https://snl.no/Yngvar_Nielsen

Norske biografiske leksikon

Halvorsen, M. «Johan Hjort», Norske biografiske leksikon. 05.01.2011. Besøkt 02.05.2021.

https://nbl.snl.no/Johan_Hjort_-_3

Munthe, P. «Wilhelm Keilhau», Norske biografiske leksikon. 13.02.2009. Besøkt 02.05.2021.
https://nbl.snl.no/Wilhelm_Keilhau

Vormeland, O. «Magnus Jensen», Norske Biografiske leksikon. 13.02.2009. Besøkt 29.04.2021.
https://nbl.snl.no/Magnus_Jensen

Litteratur

Almén, J. (1893). *Åtten Bernadotte*. Stockholm: C.E. Fritze.

Almqvist, R. (1854). *Kongeriget Sverrigs Regenter fra Margaretha til Oscar den Første*.
Kjøbenhavn.

Arnesen, A. B. (2014). *Bogstad og Bernadottene* Norsk folkemuseum, avd. Bogstad.

Bjørgero, N. (1995). *Selvstendighet og union* Universitetsforl.

Bratberg, T. T. V. (2013). *Byguiden* Selskabet for Trondhjems bys vel.

Cultural construction of Norden. (1997). Scandinavian University Press.

Dahl, O. (1990). *Norsk Historieforskning i det 19. og 20. århundre* (4. utgave utg.). Oslo:
Universitets forlaget.

Derry, T. K. (1968). *short history of Norway* Greenwood Press.

Elgklou, L. (1978). *Bernadotte*. Stockholm: Askild & Kärnekul.

Ewo, J. (2012). *Norske konger og dronninger* Cappelen Damm.

Figueiredo, I. d. (2004). *Fri mann*. Oslo: Aschehoug.

- Habbarð, W. H., Myhre, J. E., Nordby, T. & Sogner, S. (1995). *Making a Historical Culture Historiography in Norway*. Oslo: Scandinavian University Press (Universitetets forlaget).
- Heiret, J., Ryymin, T. & Skålevåg, S. A. (2013). *Fortalt fortid*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Henriksen, V., Rian, Ø., Hjort, J. & Greve, T. (1987). *Norges konger fra saga til samtid*. Oslo: Grøndahl & Søn Forlag A.S.
- Historie og fortelling*. (2003). Oslo: Pax.
- Hopp, Z. (1957). *Hvem er hvem i kongerekken*. Bergen: John Grieg.
- Jensen, M. (1971). *Norges historie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Keilhau, W. (1929). *Tidsrummet 1814 til omkring 1840*. Oslo: Aschehoug.
- Kjeldstadli, K. (1999). *Fortida er ikke hva den en gang var* (2. utgave. utg.). Oslo: Universitetets forlaget.
- Koht, H. (1948). *Revolusjonsåret 1848 Tiden*.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Køedt, A. P. (1916). *Skandinavismen*. Kjøbenhavn ; Kristiania: Gyldendal.
- Lagerqvist, L. O. (1976). *Sverige och dess regenter under 1000 år Sporrang*.
- Lande, H. (1945). *Norges konger og dronninger i tusen år Cappelen*.
- Langslet, L. R. (2002). *Våre konger Cappelen*.
- Lindqvist, H. (2018). *Bernadotte för Sverige hela tiden*. Norhavnen: Albert Bonniers Förlag.

- Lundh, H. L. (1951). *Skandinavismen i Sverige*. Stockholm: Bonnier.
- Lykke og krone*. (1964). Oslo: Sand billedreportasje.
- Lykken, K. B. (2005). *Turglede med konger og kunstnere* Lykken konsult.
- Moen, K. (1974). *Europas og de Forente Staters historie 1815-1870* Aschehoug.
- Myhre, J. E. (2014). *Historie*. Oslo: Pax.
- Myhrvold, J. (1971). *Historie*. Oslo: Tanum.
- Møst, A. (1998). *Slottsliv* Schibsted.
- Nielsen, Y. (1883). *Det norske og svenske Kongehus fra 1818*. Christiania: W.C. Fabritius.
- Nielsen, Y. (1889). *Biografier af den norske og svenske kongefamilie*. Kristiania: Mallinskek.
- Norges konger og dronninger*. (2005). Kunnskapsforl.
- Norlin, A. (2016). *Familjen Bernadotte*. Nørhaven: Fischer & Co.
- Pabst, K. & Johnsen, B. E. (Red.). (2011). *Formidling* Høyskoleforlaget.
- Portretter i norsk historie 1900-1920*. (1969). Oslo: Gyldendal.
- Rue, A. K. (1997). *Norges konger* Gyldendal Tiden.
- Serck-Hanssen, C. (2014). *Kongelige portretter* Orfeus.
- Skaadel, J. (1998). *Norske kongar og regentar* Samlaget.
- Stråth, B. (2005). *Union och demokrati*. Riga: Bokförlaget Nya Doxa.

Sveriges historia genom tiderna. (1948). Saxon & Lindström.

Tank, R. (1943). *Boksamlaren professor dr. Yngvar Nielsen.* Oslo: Damm.

Thomsen, M. R. & Larsen, S. E. (2005). *Litteraturhistoriografi.* Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Ulvros, E. H. (2007). *Oscar I.* Lund: Historiska Media.

White, H. (1987). *The Content of the form* Baltimore: The John Hopkins University Press.

White, H. (2014). *Metahistory.* Baltimore: Johns Hopkins University Press.